

શ્રી સાચા સંગીત

સંગ્રહ

પ્રસિદ્ધ કર્તા

નટવરલાલ કનૈયાલાલ વૈષ્ણવ

ટાઇપિસ્ટ.

વિ. સંવત્ ૧૯૬૭.

ઇ. સ. ૧૯૧૦.

કિંમત ૦-૧૦-૦.

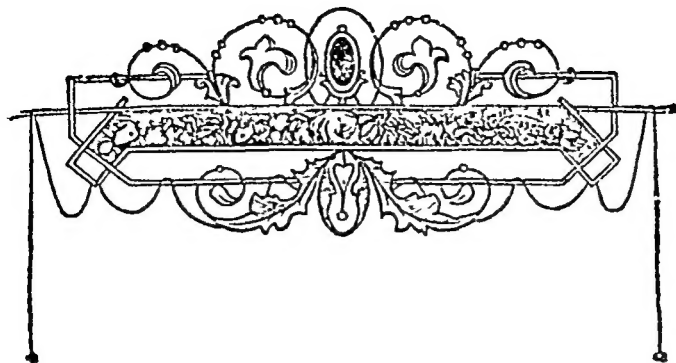
અનંદ
જી.કો. ૩૨
વૈવન
(સોના)

શ્રી “આનંદ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, સ્ટેશન પાસે—ભાવનગર.

૨૧૭૫૯

21759

અર્પણપત્રિકા

આર્ય સંસારના

આદર્શરૂપ

પ્રભાતરમરણીય

ગુણશ

ગૃહિણીઓને.

પ્રરતાવના.

રી સંગત અને ધર્મનીતિની કેળવણી વિનાની
એ સ્ત્રીઓ પરસ્પર મળે હુજેછે ત્યારે તેઓ શી શી
વાતો કરેછે એ જોવામાં આવે તો એમ જણાશે
કે તેમની વાતો પોતાના કે પારકા ઘરનાં માણસોનાં
વગોણાંનીજ હશે. જેમને ઘરકામથી પરવાર્યા પછી

પરનિન્દામાં પ્રવૃત્તિ કરવાની ટેવ પડેલી હોય છે તે સ્ત્રીઓ જો સ્ત્રી ઉપયોગી
નીતિનાં ગીતો શીખવા ગાવાની ટેવ પાડે તો તેઓની મનદુરસ્તી
થાય એ સ્વાભાવિક છે; નીતિજ્ઞાનના વાંચનના ઉમદા સ્મરણની
અસર જીન્દગી પર્યંત હૃદયમન્દિરમાં વાસ કરીને રહેછે તો કેામજ
મધુર કંઠ જે સ્ત્રીઓને કુદરતીજ બક્ષિસ છે તેના ઉપયોગ નીતિમય
ગીતો ગાઈ મનના નખળા વિચારોને કાઢી નાખવામાં શા વાસ્તે કર-
વો ન જોઈએ? સંગીતની મહત્તા જો કે અગાઉના વખત જેવી હાલ
રહી નથી તો પણ એથી તેના ગુણોમાં તો ન્યૂનતા થવાની નથી.

જુઓ કે નાનાં બચ્ચાંઓ કે જેને સંગીતનું લેશ પણ જ્ઞાન
કે જ્ઞાન નથી હોતું તેઓ પણ સ્ત્રીઓનાં હલકથી ગવાતાં હાલરડાં-
ઓથી રડતાં બંધ થઈ એકદમ કેવાં જમ્પી જાય છે ! સગર્ભાવસ્થાને
પ્રસંગે સ્ત્રીને પોતાને તથા ખાસ કરીને ગર્ભને સંગીતથી ઉત્તમ
પુષ્ટિ મળેછે એમ માનીનેજ રક્ષાબંધન વિગેરે સીમન્તની ક્રિયાઓ
પ્રસંગને અનુસરતાં ગીતો ગાવા સાથે કરવાનો રીવાજ પૂર્વજોએ
ચાલુ કર્યોછે. મતલબ સગર્ભાના તનમન ઉપર પણ સંગીત ઉત્તમ
અસર કરેછે. મન્દવાડવાળાં સ્ત્રી કે પુરૂષને કંઈ ઠીક ન લાગતું હોય
તેવે વખતે પણ સંગીતની સારી અસર તેમનાં મનપર થતી હોવાનું
ઝાકટરોનું કહેવું છે. પ્રેમનાં મૂળ સંગીતમાં છે એમ સાહિત્ય-
કારો કહેતા આવ્યાછે એ સત્ય છે. ધંધાથી શ્રમિત થયેલ પત્તિ

સાંજે ઘેર આવે ત્યારે પત્નીના કોમળ કંઠનું એક મધુર ગીત તેના કંઠાળેલા મગજને કેવી શાન્તિ આપે એ સમજી સ્ત્રીઓને વિશેષ સમજાવવાની જરૂર નથી. મતલબ સંગીત તનમન ઉપર ઉત્તમ અસર કરે છે, એટલુંજ નહિ પણ પતિને પ્રસન્ન રાખવા માટે પણ સ્ત્રીઓને ઉપયોગી થઈ પડે છે.

“ Music touches the soul, elevates and refines its nature, infuses the noblest thoughts, urges to the most animated action, calms the ruffled spirits and eradicates every malignant propensity. ” **Dr. Knox.**

“ ગાયન આત્મા ઉપર અસર કરે છે, તેના સ્વભાવને ઉચ્ચ અને શ્રેષ્ઠ બનાવે છે, ઉત્તમ વિચારો દાખલ કરે છે, બહુજ મહાન કાર્ય કરવાને ઉત્સાહ ઉત્પન્ન કરે છે, વ્યાકુલ થયેલા સ્વભાવને શાન્તિ આપે છે અને દરેક ક્રીનાકપટના વળણને જડમૂળથી ઉખેડી નાંખે છે. ” ડૉ. નોક્સ.

ઘરકામ જેમ તેમ ઝટ આટોપી દઈ સામસામે એટલે બેસતી, આડોશીપાડોશીની નવરી સ્ત્રીઓમાં મળી જઈ પરાઈ બણુખોદ કે ખાર કરવામાં સામેલ થવાથી કલ્યાણ થતું નથી, પણ ચિત્તશુદ્ધિ થવા તથા મનના વિલેપનો નાશ થવા સુવિચારોનાં નીતિમય ગીતોનું મનન થાય એથીજ કલ્યાણ મેળવી શકાય છે. જગતના આધારભૂત, સૃષ્ટિના સૌન્દર્યરૂપ, મનુષ્યરૂપી અમૂલ્ય રત્નના ઉત્પત્તિસ્થાનરૂપ તથા ઘરના ભૂષણરૂપ ગણાતી સ્ત્રી નિરંતર જો સુવિચારોનું સેવન કરે તો ગૃહમન્દિર સર્વોત્તમ સુગંધુ સ્થાન થઈ પડે તેમાં આશ્ચર્ય શું ! સ્ત્રીઓને ગમ્મત સાથે જ્ઞાન મળે એજ ઉમદા હેતુથી આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. જેઓને પોતાનું કર્તવ્ય જાણવાની ખરી ઇચ્છા છે એવી સ્ત્રીઓ અવકાશને વખતે તથા વ્રત, ઉપવાસ, જાગરણ વિગેરે તેહવારોના દિવસોમાં આ સૌભાગ્ય સંગીત સંગ્રહ, પુસ્તક વાંચી તેના રહસ્યનું મનન કરશે અને તેમાં

બતાવેલા સન્માર્ગો પ્રમાણે અ.ચંરણ કરશે તો હું મહારો શ્રમ સફળ થયેલો માનીશ.

રા. રા. ચોરારજી ચાણુદજી તના. બી. એ. એલ. એલ. બી. એ પોતાનાં સ્વર્ગસ્થ ધર્મ પત્ની સૌ. રામકુંવરબાઈની ધર્મ તથા નીતિનાં ઉપયોગી પુસ્તકો વાંચવાની સતત પ્રીતિથી દોરાઈને તથા આપણી સ્ત્રીઓમાં એવાં વાંચનનો બહોળો ફેલાવો થઈ તેમની ઉન્નતિનો માર્ગ સરળ થાય એવી તેમની જીવનગી પર્યન્તની નિરંતર લાગણીને માન આપીને, તેમના સ્મરણાર્થે સ્વજ્ઞાતિની સ્ત્રીઓમાં ભેટ તરીકે વહેંચવા સારૂ આ 'સૌભાગ્ય સંગીત સંગ્રહ' પુસ્તકને તરત છપાઈ તૈયાર થયેલું જોવા જે ઉદારતા બતાવી છે એ માટે એ વિદ્વાન તથા ઉદાર ગ્રંથસ્થનો અંતઃકરણથી આભાર માનવામાં આવે છે. પ્રાણાન્ત પર્યન્ત પતિસેવામાં તલલીન રહેનાર પવિત્ર પત્નીનું નામ આવી રીતે જાળવી રાખવાની તીવ્ર લાગણી ધરાવનારો પતિ દરેક સ્ત્રીને મળે એજ પરમ કૃપાળુ સર્વ સમર્થ જગન્નિયંતા સર્વેશ્વર પાસે મારી પ્રાર્થના છે.

છેવટે જે જે સ્ત્રીઉપયોગી ગીતોનો આ લઘુ પુસ્તકમાં ખાસ સ્ત્રીઓના કલ્યાણ માટેજ સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે તેના તેના અનાવનારનો પૂર્ણ આભાર માનતાં પુસ્તકના વાંચનારાઓને પણ જે કંઈ ઠીક લાગે તે માટે હેમનેજ ધન્યવાદ આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

માગશર શુદ્ધ ૭ શનિવાર. } નટવરલાલ કનૈયાલાલ વૈષ્ણવ.
 વિ. સંવત ૧૯૬૭. } ટાઈપિસ્ટ.
 જુનાગઢ.

અનુક્રમણિકા.

(૧) નીતિ.

પૃષ્ઠ.

૧	૨૮ તું શ્રીહરિ રસના.	૧
૨	હરિ એકચિત્ત ભાવે ભજવો બેન, ભૂધર ભક્તિ ભુજ્યો છે.	૨
૩	સુણુ સાહેલી, ઈશ્વર કેરી માયા અપરમ પાર જો.	૨
૪	માતા બાળકને બેસારી પ્રેમે પારણુ.	૩
૫	માતાની સ્તુતિ.	૫
૬	પિતાની સ્તુતિ.	૬
૭	બહેન અંતરથી આ રૂઠા વિચાર ન વિસારશો રે લોલ.	૮
૮	શાણી શીખ ધરો કાને પતિપ્રભુ હૃદય ધરો ધ્યાને.	૧૦
૯	આળસ અને નહિ ઉઘ જેને નિત્ય બહેલા બગતી.	૧૦
૧૦	માનની માનની માનની રે.	૧૪
૧૧	બાઈઓ સારી શીખામણુ સાંભળો જો.	૧૬
૧૨	સખી પ્રત્યે શીખામણુ.	૧૬
૧૩	ઓ આર્ય બહેનો ઉરથકી કુસંપ કલેશો પરહરો.	૨૦
૧૪	સહિયર સાચી છે વાત તે ધ્યાને ધરજો.	૨૧
૧૫	આ જગમાં સખળા બતીએ પતિવૃત્ત પાળવું સાચુ રે.	૨૩
૧૬	બાણોતો વશ કરણી વીધા બાણુ જો.	૨૪
૧૭	ગૃહિણીનો ધર્મ.	૨૫
૧૮	સદાચાર પાળવો બહુ સારો રે એજ ધર્મ છે તમારો.	૨૬
૧૯	સખિયો સાચી વાત કહું છું સાર વિચારી સારે.	૨૭
૨૦	પતિને અતિ આનંદ આપતી, સતીની કૃતિ પતિને.	૨૯
૨૧	સુણુ સાહેલી મન જેનાં મોટાં બાણુવા.	૩૦
૨૨	સખિ હૃદયની મદકી મહારી ઉભરાય અલી ઉભરાય અતી ઉર	

૨૩	સત્ય સરળતા સાથે સદાચરણમાં સદૈવ મન રાખે.	૩૩
૨૪	હુળીમળી સંપ સ્ત્રીયો વધારો દે.	૩૪
૨૫	સખિઓ સાચી વાત કરૂં છું સાર વિચારી.....	૩૫
૨૬	નિત્ય સદ્ગુણ શૃંગાર સન્નિયે રે સાહેલી.	૩૭
૨૭	શુભો સમન્ત સકલ નર નારીયો. ...	૩૬
૨૮	રે, સખી સત્ય સદા સુખકારી રે.	૪૧
૨૯	રે'વું સદા સુખ વિષે મનથી વિચારી.	૪૧
૩૦	અમર રોહ બેન અમર રોહ. ...	૪૨

(૨) સાસરે જતીને શીખામણ.

૧	સંસાર વિકટ વન સરખો છે.
૨	બહાલી બહેની બવાની તું વિદેશ જો.	૪૪
૩	સાંભળ રૂઢી શીખ રાજકુમારી રે.	૪૫
૪	એક સખી શીખામણ દેછે બહેન સાંભળજો સહિયર મારી. ૪૬	
૫	સુખની કહું એક વાત હું, સુણજો સહુ કાને.	૪૮
૬	શાણું સુઘડ બની, બહેની સાસરે સુખીયાં થાજે રે.	૫૦
૭	બહેની હર્ષે હસું હું રે, કૌતુક તુજ સંતોષતાં.	૫૪
૮	સુંદરબાઈ ચાલ્યાં સાસરીએ.	૫૫
૯	સાસર વાસણી માતા કહે સ્નેહથી રે.	૫૬
૧૦	અળખા જાતિએ જગમાં જન્મી સદા.	૫૭
૧૧	સહિયર સાચી શિક્ષા મનમાં રાખજો.	૫૮

(૩) પતિપ્રેમ, પતિવ્રત.

૧	હાર છે હાર છે હાર છે નાથ મારા હૈયાનો હાર છે.	૬૧
૨	એક હીરો આવ્યો છે માહરા હાથમાં રે લોલ.	૬૨
૩	લલના નહીં થાય લગાર કામણ મંત્ર કરો.	૬૩

૪	સાહેલી રે તુચ્છ વૈભવ જગમાંહી પતિ સુખનીછે ખલિહારી.	૬૫
૫	સતીને પતિતણી છાયા સુખકારી રે.	૬૫
૬	સર્વ શાસ્ત્રનું મથન આ સુન્દરી હૃદયે રાખ.	૬૬
૭	અબળા અરજ આજ એટલી ગણી ગુણ કરનાર.	૬૭
૮	સજની ગુણજે રે પ્રીતે, બોધ વચન કહું છું આ ગીતે.	૭૦
૯	પાણિ ગ્રહણ થયા પછી પ્રમદા, પરહરતાં પિયર સહવાસ.	૭૦
૧૦	સુણ સાહેલી બોધ વચન આ કહું જે ટુંકા સારમાં	૭૨
૧૧	પ્રમદા પુણ્યતણા એ મારગ માનવો.	૭૩
૧૨	શીખામણ હઉં આજની ગુણ લેનારાં.	૭૫
૧૩	કરે કામિની શું સંસારે, વારે વારે પતિને સંભારે.	૭૭
૧૪	ચાલે ચોંપ થકી સદા ચરણમાં સૈભાગ્યગ્રી શોભતી.	૭૭
૧૫	ખ્યારા પ્રાણપતિ કહી દુઃખીત તો, દુઃખી થતી જે અતિ.	૭૭
૧૬	સાચો જે શણગાર છે શિયળનો તેને ચહેા સહુ તમે.	૭૮
૧૭	સતી નિજ પતિને મનથી માને શ્રીપતિ સ્વપતિ નવ ભિન્ન જાણે.	૭૮
૧૮	એમ પ્રેમ એકમેક ધરો દંપતી જો.	૭૮
૧૯	મા ભજ્યો તુજને ભવાની ભાવથી રે.	૮૦
૨૦	સતી ગણો પ્રાણથી પતિ ખ્યારો રે એજ શિક્ષણનો સાર સારો.	૮૧
૨૧	પતિવ્રતા પૂરી તે જાણો પતિ ગણે પરમેશ્વર રે.	૮૨
૨૨	સુણો સકળ સોહાગણ નારી રે.	૮૩
૨૩	ખેંડેની સુંદર શીખવત ધાર શરીર શોભાય છે.	૮૫
૨૪	સખીઓ નિજ નિજ નીતિધર્મ સદા સાંભળીએ રે.	૮૭
૨૫	સખી આવોને આજે રે, રમીએ આનંદ ભરી.	૮૮
૨૬	ઉગ્યો સખી સૃષ્ટિનો શ્રંગાર હાર, ચાલ ચાલ જોવાને ચંદ્રમા.	૮૯

૨૭	શિયળ સખી સુંદરી સણુગાર હાર, ધાર ધાર હૃદયમાં	
	સાધવી.	૯૦
૨૮	વંરવેલી.	૯૧
૨૯	સમપદી.	૯૩

(૪) સુખ દુઃખ.

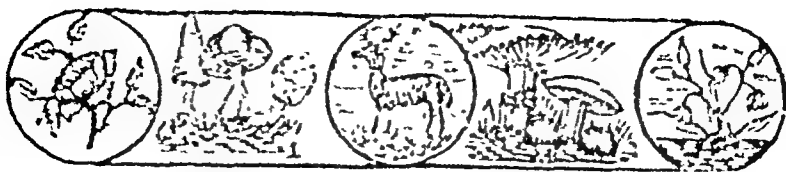
૧	સમજે સંસારી રીત સૌ દિન નથી સરખા.	૯૫
૨	સખી જ્યારે સુખના વાયુ વાય હૃદય હરખાવતા રે લોલ.	૯૬

(૫) વિવિધ.

૧	સંસારનું નૂર છે નાર.	૯૮
૨	સખી ! જો ! માધવી વેલી ! વીંટાઈ આમ્રને પેલી.	૧૦૦
૩	નણુદી ! ખેની ! વીર તમારા કામણુગારા કાન જો.	૧૦૧
૪	આ લવમાં તરવું દોહલું એ ખેનીરે.	૧૦૩
૫	ખેની રીતિ પ્રીતિની આદરજો મોહોટું મન રાખીને	
	આચરજો.	૧૦૫
૬	આવો ખેની આજે રમીએ આપણે.	૧૦૫
૭	અલખેલી રે શારદ માત પૂજવાને જઈએ.	૧૦૬
૮	શું શુંદરને સુખકાર અમારી પર્ણકુટી.	૧૦૮
૯	પ્રિય દીપોત્સવીનો દિન આજે આવ્યો.	૧૦૯
૧૦	પતિને ન પજવશો ક્યારે રે સાહેલી.	૧૧૦
૧૧	શીખ્યું સર્વ વૃથા નહી જાય.	૧૧૧
૧૨	સખી નીતિ મરજદમાં રહીએ.	૧૧૩
૧૩	ગરબે રમવાને ગોરી નીસરી લોલ.	૧૧૪
૧૪	બહાલા પધારો મ્હારે મંદિરે રે લોલ.	૧૧૫
૧૫	બહાલા ખીરાજો મ્હારા પ્રાણુમા રે લોલ.	૧૧૬
૧૬	સીને ઘરેણાં ગાંઠાં ઘાણાં ગમે ચિત્ત ચોટયું એમાં દિન	
	રાત.	૧૧૭

૧૭	રામ લક્ષ્મણ વનમાં સીધાવતાં સતી સીતાને આવતાં સાથ.	૧૧૮
૧૮	સતી સીતાનો ઉત્તર.	૧૨૦
૧૯	ભણી નારતાણી શોભા ખડેનો કહી નવ જાય.	૧૨૨
૨૦	સાચું એક બ્રહ્મ નામ અવર સહુ કાચું.	૧૨૩
૨૧	પતિવિયોગ.	૧૨૪
૨૨	સાત વાર.	૧૨૬-૧૨૭
૨૩	પંદર તીથિઓ.	૧૨૮-૧૨૯-૧૩૦
૨૪	બોલો બાર માસ હવે બાધગણો ગુણ ધંધરના ગાધ....	૧૩૧
૨૫	સખિ જગતમાં જન્મી શું રખ્યાં જો.	૧૩૨
૨૬	ખડેની ભણવા ઉપર પ્રીત નિત નવી રાખો રે.	
૨૭	ખડેરની ખડેરની ખડેરની રે.	૧૩૪
૨૮	શાણી શ્યામાની બલિહારી.	૧૩૫
૨૯	ધન્ય ધન્ય અવતાર જગતમાં.	૧૩૬

॥ ॐ श्री ॥

સૌભાગ્ય સંગીત સંપ્રદ.

૧ નીતિ.

પદ-રાગ કલ્યાણ.

૨૮ તું શ્રીહરિ રસના^૧
 રસાણુ એ,^૨ જો ન રટે, ભસના તુજ, નામ ખરૂં, ૨૮૦ ટેક.
 ધરી આ નરતનૂ, ભક્તિરસ, જો ન પીધો, જીવ્યું વૃથા. ૨૮૦ ૧
 સાચો તે^૩ અનુપમ, મિષ્ટ લહેરી, ખીજા જુઠા, ઠટું જેરી. ૨૮૦ ૨
 અશકય કેહેવાને, નર્મદા હું અનુભવે, તે તો જાણે. ૨૮૦ ૩

૧ જો જીભ તું શ્રીહરિ ૨૮.

૨ એ નામ રસભર્યું છે, તે જો તું ન રટે તો તું રસના નહીં પણ ભસના—
 ભસનારી કુતરી.

૩ તે નામનો રસ ઉપમા વનનો સાચો મિઠો ને લહેરી આનંદ આપે તેવો છે,

૪ ખીજા રસ જુઠા, કડવા ને જેરી છે.

ગરબી.

હરિ એક ચિત્તભાવે ભજવો બેન,	ભૂધર ભક્તિ ભૂખ્યો છે.	
હરિ ભજવો તો નિષ્કામે બેન,	ભૂધર૦	૨
હરિ સંકટ કટક ના આણું બેન,	ભૂધર૦	૩
હરિ અદૃષ્ય રહી સાદ્ય કરશે બેન,	ભૂધર૦	૪
હરિ દરશનનો નહિ દોષી બેન,	ભૂધર૦	૫
હરિ ધ્યાનવિષે તમે જ્ઞેશો બેન,	ભૂધર૦	૬
હરિ ભૂંડાં ગીતે રૂઠે બેન,	ભૂધર૦	૭
હરિ સમભાવે જન જ્ઞેયે બેન,	ભૂધર૦	૮
હરિ દુરજનને તો દુઝે બેન,	ભૂધર૦	૯
હરિ ઠાઠમાઠથી નવ રાજી બેન,	ભૂધર૦	૧૦
હરિ કુખબને ઓધારી બેન,	ભૂધર૦	૧૧
હરિ અંતરની સહુ બાણું બેન,	ભૂધર૦	૧૨
હરિ નીતિવિવેકે રહેજે બેન,	ભૂધર૦	૧૩
હરિ કિરપાને સંપાદો બેન,	ભૂધર૦	૧૪
હરિ નિર્ગુણ ભક્તિયે મુક્તિ બેન,	ભૂધર૦	૧૫
હરિ એક વાર જેહરિ બોલો બેન,	ભૂધર૦	૧૬

(નર્મ કવિતા.)

ગરબી.

સુણ સાહેલી, ઇશ્વરકેરી માયા અપરમ પાર જ્ઞે;	
ગુણ શું ગાઉં, શિવ વિરંચી સહુએ બાધી હાર જ્ઞે:	ટેક.
જગ જગ રચના રૂડી હીસે, નાસ્તિક જ્ઞેઈ રૂએ ચીસે,	
પાછી સમજી મન કરે ઇશિ:	સુણ સાહેલી૦ ૧
સહુ જન સુખ પુઠે ધાએછે, પણ તે તો બહુ બહુ વાહેછે,	
હરિ રાચેથી સુખ થાયે છે:	સુણ સાહેલી૦ ૨

- કોઈ હસતું ને કોઈ રડતું છે, કોઈ ભણતું ને કોઈ ભૂલતું છે,
કોઈ આવતું ને કોઈ જાતું છે: સુણ સાહેલી૦ ૩
- કોઈ જાતું ને કોઈ અ'ધું છે, કોઈ ભોળું ને કોઈ ખ'ધું છે.
કોઈ થોડું ને કોઈ સંધું છે: સુણ સાહેલી૦ ૪
- કોઈ તપસી ને કોઈ પાપી છે, કોઈ સાચીને કોઈ જૂઠી છે,
કોઈ બાળકિને કોઈ ઘરડી છે: સુણ સાહેલી૦ ૫
- કોઈ મોળું ને કોઈ ખાઈ છે, કોઈ ગોઈ ને કોઈ કાળું છે.
કોઈ નરસું ને કોઈ સાઈ છે: સુણ સાહેલી૦ ૬
- સાર અસાર ભેળાં વેચ્યાં, મોહજાળ વિષે ભારે ઘેચ્યાં,
ભવ ભીતિમાં પ્રભુ ઉછેચ્યાં: સુણ સાહેલી૦ ૭
- હરિ ભજ તું પૂર્ણ પ્રીતે, કે બુદ્ધિ દે રૂડી રીતે,
પછી સાર જુઓ સાચો નીતે: સુણ સાહેલી૦ ૮
- (નર્મ કવિતા.)

હાલરડાં.

- માતા બાળકને બેસારી પ્રેમે પારણે,
ઉજાળાં વસ્ત્ર ધરાવી ઠીક બનાવી ઠાઠ;
બાળપણમાંથી અભ્યાસ કરવા કારણે,
આપે અક્ષરનો સૌભાગ્યવતી શુભ પાઠ: માતા૦ ૧
- શુણવંતી મન હરખે નિરખી ગોરા ગાલને,
રૂવે બાળક તો હસિ હસિ હાલરડાં ગાય;
અલો લોલો હાલ ખમા લાડકડા મારા લાલને,
હુઃખડાં લઉં તારાં એમ કહી કહી અરધી થાય: માતા૦ ૨
- મારો મોંઘો છે છોટો કાલે મોટો થશે,
એવા દિવસ મને દેખાડે દીનનો નાથ;
લાઈ મારો સહુથી ભલિભાતે ભણવા ગણવા જશે,
લઈને લેખણ બડીયો પાટી પુસ્તક સાથ: માતા૦ ૩

ખેડી ઢાળીને સાંગામાંચી સોહામણી,
ખેંચે રેશમદોરી ખૂબ લડાવે લાડ;
દેખી કાંતિ કુંવરની અતિ રૂડી રળીયાંમણી,
મનમાં પૂરણ માને પરમેશ્વરનો પાડ:

માતા૦ ૪

આપી ચાલણગાડી ચતુરા શિખવે ચાલવા,
ચટક ચટક ચાલે પગ કુંકુવરણા લાલ;
થેઇ થેઇ રાખીને આપે આંગળિયો ઝાલવા,
આંપે છાતીમાં આણીને અદકું વહાલ:

માતા૦ ૫

નિર્મળ જળ ઝાઝું લઈ નહવરાવે નિરાંતથી,
રૂડા રંગ ભર્યું દેખાડે ચિત્ર વિચિત્ર;
આપે મેવાને મીઠાઈ ખાવા ખાંતથી,
વળી કાંઈ વિધવિધનાં આપે નહાનાં વાણત્ર:

માતા૦ ૬

આપે મોર ચકોર ચરકલી હાથીદાંતની,
ધુધરો ઘણુ ધન્યવી રાખે છાનું ખાળ;
હાથી ઘોડાને પુતળી ભાતભાતની,
માગે ચાંદો તો પાણીનો રે થાળ:

માતા૦ ૭

આપે ભરડી ચકરડો કોયલ ફેરવે,
દેખી સંરસ રમકડો ખાળક રાણ થાય;
ચતુરા ચપટી બળવે કર આંગળીને ટેરવે,
હુરખ પમાડી તાળી પાડી ગરબી ગાય:

માતા૦ ૮

શિખવી ભાષા શુદ્ધ મટાડે બોલી તોતળી,
શિખવે કાકા કાકી મામા મામી નામ;
ગણતાં એક થકી સો સુધી શિખવે છે વળી,
હરતી ફરતી ને વળી કરતી ઘરનું કામ:

માતા૦ ૯

શિખવે કકાના અક્ષરપદ જૂઠાં પાડિયાં,
શિખવે પંદર તીથિને પૂરા સાતે વાર;

શિખવે ચાર મહિના ખટ રૂતુ ને પખવાડિયાં,
 શિખવે નક્ષત્રો સત્તાવિશ રાશી ખારઃ માતા૦ ૧૦
 નહિ શિખે તો પણ માતા તેને મારે નહીં,
 ખીજાં ખાળક લાવી સરખાં સરખી જોડ;
 તેની સાથે રમાડે પ્રેમવતી પાસે રહી,
 વધતું કોણ ભણે એમ કહી કરાવે હોડઃ માતા૦ ૧૧
 કુંવરજી ઘણું જીવે કુળનો દીવો તું થશે,
 નવ જીગ નામ રહે એવાં કાંઈક કરજે કામ;
 તારાં જન્મચરિત્ર ગણીને ગ્રંથો ગુંથશે,
 જન મન રંજન કવિતા રચિને દલપતરામઃ માતા૦ ૧૨

માતાની સ્તુતિ.

(અંખા જોવાની આડી રે, મારા મનમાં છે માડી—એ રાગ.)

હીધાં તે સુખ દહાડી દહાડી રે, મારા મનમાં છે માડી,
 ઘણી ઘણી વિપત્ત ઘટાડી રે, મારા મનમાં છે માડી. ટેક.

ખાળપણે હું હતી બહુ નિર્જાન;
 પણ તેં પીડા ન પમાડી રે: મારા૦ ૧
 પૃથ્વી ઉપર મેં તો પગ ન મંડાતો;
 પ્રીતે તું કરતી ઉપાડી રે; મારા૦ ૨
 હાલરડાં ગાતી હોતે હીંચોળી;
 પારણામાંહી પોઠાડી રે: મારા૦ ૩
 ભીનેથી કેરે સંભાળીને કરતી;
 આછા ઓછાડ ઓછાડી રે: મારા૦ ૪
 ભૂખી થતી ત્યારે ભરનિદ્રાથી;
 ઊંઘે ભરેલી ઉઠાડી રે: મારા૦ ૫

દુઃખી દેખીને થતી દુઃખી દીલમાં;	
પાંપણથી આંસુ પાડી રે:	મારાં ૬
જામતું તે હું કહી શકતી ન જાણે;	
ચેતતી ચિત્ત પહોંચાડી રે:	મારાં ૭
મારા સાડ પીધાં તે ઘણી મૂળિયાં;	
ખારાં કે કડવાં ઉખાડી રે:	મારાં ૮
દિવસમાં ઘડીએ ન જ'પવા દેતી;	
એવી હતી હું અનાડી રે:	મારાં ૯
ખાતાં પીતાં કે ખરા સુખદુઃખમાં;	
વિધવિધ વાતે વિતાડી રે:	મારાં ૧૦
ચાર ઘડી એવી ચાકરીનો ગુણ;	
મનથી શકું ન મટાડી રે:	મારાં ૧૧
દલપતરામ કહે દાસ થઈને;	
આશીષ બદલો અગાડી રે:	મારાં ૧૨

પિતાની સ્તુતિ.

ધોળ.

પુત્રી કહે થઈ રાજ રે, સુણો ખ્યારા પિતાજી;
ગુણ ગણી ગાઈ છું ગાજ રે, સુણો ખ્યારા પિતાજી. ટેક.

લેશ તમારું વચન નહિ લોપું;	
જે કહે તે કહું હાજ રે:	સુણો
પાલણુ પોષણુ પાડ પિતાનો;	
પુત્રી બૂલે તે તો પાજ રે:	સુણો ૧
સારી સારી ચીજ સુજને જમાડે;	
ભક્ષ કરે પોતે ભાજ રે:	સુણો

પેટે પાટા ખાંધી પૈસાની વસ્તુ;	
તનુજને ખવરાવે તાજી રે:	સુણો ૨
કાલા ઘેલા પણુ જે જે કહ્યાં મેં;	
બોલ સાંજ્યા તે બધા જી રે.	સુણો
અગુણી હતી પણુ ગુણી ગણી લીધી;	
દુર્ગુણ દૂર કીધા જી રે:	સુણો ૩
સેવક પેઠે સર્વ પ્રકારે;	
સ્નેહથી કીધી સેવા જી રે:	સુણો
કહોજી કહાપી હું કેમ વિસારું;	
અતિ ઉપકાર એવા જી રે:	સુણો ૪
સાદા રહી પોતે મુજને શોભીતા;	
શુભ શણુગાર સજ્યા જી રે:	સુણો
ખચિત ખરેખરી પ્રીતથી ખાંતે;	
લક્ષ્મી રીતે લજવા જી રે:	સુણો ૫
દુઃખ ખમી દેહે મને સુખ દીધું;	
કીધું રક્ષણુ કેટીધા જી રે:	સુણો
શિક્ષકની પેઠે મને સુધારવા;	
દિનદિન બોધ દીધા જી રે:	સુણો ૬
સંતાન માગે રંકને રાજ;	
લણી લણી લક્ષ્મી લાખા જી રે:	સુણો
ઘડપણુમાં ઘણી ચાકરી કરશે;	
અંતર આવી આશા જી રે:	સુણો ૭
છાતીમાં રાખીને છાંયડો કીધો;	
દિલ રાખી ઘણી દયા જી રે:	સુણો
કોઈ દિવસે મને દુઃખમાં દીઠી તો,	
આંસુ પ્રવાહ વહ્યાં જી રે:	સુણો ૮

જો કોઈએ મુજને જ્યારે કહી;
 ધીરજ છોડી ધખ્યા જ રે: સુણો ૦
 તાતજ રે ઉપકાર તમારા;
 લખતાં ન જાય લખ્યા જ રે: સુણો ૦ ૬
 માફ સાફ થવા મનમાં હમેશાં;
 કોડ વિચાર કર્યા જ રે: સુણો ૦
 આ પુત્રી કેમ પામે સુખ એવી;
 ફીકર રાખી કર્યા જ રે: સુણો ૦ ૧૦
 આખી ઉમ્મરમાં ઉઝ્યાટ આગળથી;
 ધ્યાનમાં રોજ ધર્યા જ રે: સુણો ૦
 દલપતરામ કહે દીલમાંથી;
 વળી તે નથી વિસર્યા જ રે: સુણો ૦ ૧૧

[મહારા વાંલાજ હો ! હવે નહિ જાઉં મહી ઈં;—એ રાગ].

ખંડેનો અન્તરથી આ રૂડા વિચાર ન વિસારશે રે લોલ.

માત પિતાની પ્રીતિ પામવા રે લોલ,
 થઈ રહેવું સુશીલ સન્તાન: ખંડેનો અન્તરથી ૦
 આજ્ઞા તેઓની ન ઉલ્લંઘવી રે લોલ,
 દેવી સહુ કાર્યમાં સહાય: ખંડેનો અન્તરથી ૦
 કષ્ટ સહી જન્મ આપી પોષિયાં રે લોલ,
 વિસર્વા ન ગુણ અણમૂલ: ખંડેનો અન્તરથી ૦
 જનની તાત જાણે મારી પુત્રી છે રે લોલ,
 કુટુંબનું અનુપમ રતન: ખંડેનો અન્તરથી ૦
 ઉચ્ચ અલિપ્રાય એવો ઇચ્છવો રે લોલ,
 પ્રાપ્ત થવા કરવો સુયતન: ખંડેનો અન્તરથી ૦

નિજ વાણીને કર્મની મીઠાશથી રે લોલ,
 રાખવાંજ સર્વદા પ્રસન્નઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 ભગિની બન્ધુ કેરો સ્નેહ શોધવો રે લોલ,
 કરી અધમ સ્વાર્થ તણો ત્યાગઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 વિવિધ સદ્ગુણો અને સત્કાર્યથી રે લોલ,
 કરવાં ભાઈ ખડેનને સંતુષ્ટઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 સ્નેહ શુદ્ધ જાણી તેઓ હૃદયથી રે લોલ,
 સ્થાપશે સદૃઢ ંહાલી ખડેનઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 ભિન્નભિન્ન ફરજ પતિમન્દિરે રે લોલ,
 બજવવા આપવું સુલક્ષઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 શ્વશુર સાસુ માત પિતા જાણિયે રે લોલ,
 પતિવ્રતા કેરો એજ ધર્મઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 હૃદય લેશ તેમતું ન હુલવવું રે લોલ,
 સર્વ રીત્ય આપવું સન્માનઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 ગૃહ ખીલવવું જાણે રમ્ય^૨ વાટિકા^૩ રે લોલ,
 હસે નહિં સર્વ કુસુમ છોડઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 સુશીલતાનાં શુદ્ધ પાણી સિંચવા રે લોલ,
 છોડ એક ના કદી કરમાયઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 શોધવી સુચુક્તિ ખડેન સર્વદા રે લોલ,
 શાથી રહે નિજ પતિ પ્રસન્નઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 શારીરિ શોભા સાથે ખડેરવા રે લોલ,
 પવિત્રતા રૂપ અલંકારઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 સર્વ સ્થળે સ્નેહ કુસુમ વેરવા રે લોલ,
 છાંટવો આનંદકેરો રંગઃ ખડેનો અન્તરથી૦
 વ્યર્થ સહુ વ્રત નિયમને કર્મ છે રે લોલ,

પાળીએ ન પતિવ્રતધર્મઃ ખડેનો અંતરથી૦

વિવિધ પ્રવૃત્તિને ^૧ ઉદય^૨ અસ્તમાં^૩ રે લોલ,

વિસરવા ન કદી વિશ્વનાથઃ ખડેનો અન્તરથી૦

(વંન્ધુ સમાજ.)

ગરબી.

શાણી શીખ ધરો કાને, પતિ પ્રભુ હૃદય ધરો ધ્યાને;
આ દુઃખ શીદ પામો છો અજ્ઞાને, કે શાણી૦

પ્રતિદિન સ્નાન કરી પ્રીતે, પૂજે પતિ પ્રભુ રૂડી રીતે;
હરિ ગુરુ ગુણ ગાધ ગીતે, કે શાણી૦

કુળ મર્યાદાને પાળો, સદાચરણે ચિત્તને વાળો;
આયુષ સત્કર્મ કરી ગાળો, કે શાણી૦

મિથ્યા મદ મન નવ ધારો, કુસંગને કરજે અકારો;
કુમે કરી પામો આ ભવ આરો, કે શાણી૦

મોહે પરવસ્તુ ના ભાળો, ક્રોધે ન કેર કરો કાળો;
ત્યજે સદા લોભ તણો ચાળો, કે શાણી૦

નિશ્ચિન સંતોષે રહેવું, નિજ દુઃખ પરધર નવ કહેવું;
નીતિ ધરી સંસારે વહેવું, કે શાણી૦

કાળ તણો ભય મન ધારી, બુદ્ધિ ન કરશો વિકારી;
વિજ્યાની વિનતિ આ સ્વીકારી, કે શાણી૦

(નૃસિંહાચાર્ય.)

હરિગીત.

આળસ અને નહિ ઉઘ જેને નિત્ય ંહેલું જાગતી,
નિર્મળ મધ ગુરુજન અને પતિને પગે પણ લાગતી;

સન્માનથી સહુને જમાડી જે પછી જમનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 મન વચન કર્મવડે કરે સેવા સદા નિજ નાથની,
 વિદ્યા વિવેક વિચારથી સંભાળ લેતાં સાથની;
 જેને સદા સંતોષકારક એક નિજ ઘરખાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 આજ્ઞા ન લોપે નાથની કોપે નહીં જે કોધને,
 ચાલે સદાચરણે સુખે જે સૂક્ષ્મ નજરે જોધને;
 વાંધો વગોણાં વાદને જે જન્મથી તજનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 ઠંકાય સાવ શરીરને સચવાય મંગળ અંગનું;
 સમજે પ્રયોજન એટલું શણગારના શુભ સંગનું;
 પતિપદવિના જેને સદા સંસાર સાવ અસાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 સદ્ગુણવડે સુખ પામતી જે પ્રૌઢતા ખ્યારી કરે,
 આદરવડે ગુરૂજનવિષે સેવા વળી સારી કરે;
 અપરાધ અજ્ઞનોતણા જે ગુણ વિષે ગણનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 અપરાધ થાતાં કાંઈ કર જોડી નમી ઉભી રહે,
 સુખ દુઃખ પડતાં પિંડપર સામે પગે સઘળાં સહે;
 શુભવચનરચના વિનયથી વાણીવડે વદનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 છેદે ન મર્મસ્થાન કડવાં વેણુ કાઢી કોકનાં,
 કારણ બધાં કોરે કરે સંતાપનાં ને શોકનાં;
 ઇશ્વરવિષે જેને સદા અંતરથકી આધાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 સંતોષ પામે સર્વ જેને જોધને સત્સંગમાં,
 રાગે નહિ રતિમાત્ર પણ સંસારના જે રંગમાં;

બહુ દુઃખમાં પણ દીનઉપર જે દયા કરનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 પીડાય તન તો ત્યાં સદા નિજ નાથનું સુખ નામ છે,
 જેને સદા નિજ નાથને સુખ આપવાનું કામ છે;
 જેનો સદા અનુકૂલ અલ્પ વિહારને આહાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 ઉંચી ન આંખ કરે કદી જોલે ન ખરકીને બહુ,
 હસવું રહે નિજ હોઠમાં સૌભાગ્યવંતી જે વહુ;
 સંબંધમાં સર્વ પ્રકારે સંપ સાચવનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 નહિ જાય કોઈ સમાજ કે ઉત્સવવિષે પણ એકલી,
 સર્વ પ્રકારે દીનતા જેને લવે લાસી લલી;
 દેખી અરે અવશુભ અવરના ખેદ જે કરનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 પતિનો વધારે પ્રેમ પુત્ર પવિત્ર જે પામેલ છે,
 ધર ધાન્ય જન યૌવને જે જગતમાં જામેલ છે;
 દુર્જન તણાં દર્શન વડે જે હૃદયથી ડરનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 કુલ જાતિના વર્ણાશ્રમોનાં ધર્મ કર્મ કર્યા કરે,
 શુરૂજન અને પતિની અનુજ્ઞા પાળતાં પગલું ભરે;
 સંસારની શુભ રીતભાત સમગ્ર જે લાણનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 સંપત્તિમાં કોમલ રહી સુખરૂપ સંપ વધારતી,
 મદ મોહ કામ ક્રોધને મનમાંહિથી જે મારતી;
 જુદી ચપલતા ચતુરતા જે જન્મથી તજનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 સદ્ગોષ્ઠ આપી બાળકોને પ્રેમ પૂરે પાળતી,

પ્રારબ્ધથી જે સાંપડ્યું તેમાંજ સનને વાળતી;
સુખદુઃખના દિવસો વિષે જે ધૈર્ય બહુ ધરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

ટાણે કટાણે કયાંહિ સાથ વિના કદી જાતી નથી,
નાચી નહીના તીરપર વસ્ત્રોવિના નહાતી નથી;
ન જણાય અંગ જરાય એવો વેષ જે ધરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

વિદ્યા વિનોદ વિચાર શુભ ગુણરૂપ યૌવન અંગના,
નિજ નાથ સાડુ સર્વ અંતરમાં ગણે જે અંગના;
સાધન સજે સુખનાં અને શુભ સંપ જે કરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

સખિઓતણા જે સાથમાં નવરી થઇ નાચે નહીં,
સંપત્તિના સુખલોગમાં મનમાં જરા રાચે નહીં;
વ્રત નિયમ પાળી નાથને જે સર્વ સુખ દેનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

સત્તાપ્રમાણે ખરચ રાખે જે છડી ન જતાં બહુ,
ભૂલે નહીં જે ભાન નિજ કુલ જાતિ સદ્ગુણનું સહુ;
નિજ દોષને જાણી જઈને તરત જે તજનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

દેખી અવરનાં દુઃખને જે હૃદયમાં દૂખાય છે,
સુખમાં નિહાળી સર્વને જે અધિક રાજી થાય છે;
સંબંધિઓના દોષને ગુણરૂપ જે ગાનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

બહુ બાળકોને બોધ સદ્ગુણ આવવા આપ્યા કરે,
અજ્ઞાનની જડ ગાંઠને જે જન્મથી કાપ્યા કરે;

બહુ દુઃખમાં પણ દીનઉપર જે દયા કરનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 પીડાય તન તો ત્યાં સદા નિજ નાથનું સુખ નામ છે,
 જેને સદા નિજ નાથને સુખ આપવાનું કામ છે;
 જેનો સદા અનુકૂલ અલ્પ વિહારને આહાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 ઉંચી ન આંખ કરે કદી જોલે ન ખરકીને બહુ,
 હસવું રહે નિજ હોઠમાં સૌભાગ્યવંતી જે વહુ;
 સંબંધમાં સર્વ પ્રકારે સંપ સાચવનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 નહિ જાય કોઈ સમાજ કે ઉત્સવવિષે પણ એકલી,
 સર્વ પ્રકારે દીનતા જેને ભવે ભાસી ભલી;
 દેખી અરે અવશુષ્ઠ અવરના ખેદ જે કરનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 પતિનો વધારે પ્રેમ પુત્ર પવિત્ર જે પામેલ છે,
 ધર ધાન્ય જન યૌવને જે જગતમાં જામેલ છે;
 દુર્જન તાણું દર્શન વડે જે હૃદયથી ડરનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 કુલ જાતિના વર્ણાશ્રમોનાં ધર્મ કર્મ કર્યાં કરે,
 શુરૂજન અને પતિની અનુજા પાળતાં પગલું ભરે;
 સંસારની શુભ રીતભાત સમગ્ર જે ભણનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 સંપત્તિમાં કોમલ રહી સુખરૂપ સંપ વધારતી,
 મદ મોહ કામ ક્રોધને મનમાંહિથી જે મારતી;
 જીઠી ચપલતા ચતુરતા જે જન્મથી તજનાર છે,
 તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.
 સદ્ગુણોધ આપી બાળકોને પ્રેમ પૂરે પાળતી,

પ્રારબ્ધથી જે સાંપડ્યું તેમાંજ મનને વાળતી;
સુખદુઃખના દિવસો વિષે જે ધૈર્ય ખડુ ધરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

ટાણે કટાણે કયાંહિ સાથ વિના કદી જતી નથી,
નાચી નહીના તીરપર વસોવિના નહાતી નથી;
ન જણાય અંગ જરાય એવો વેષ જે ધરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

વિદ્યા વિનોદ વિચાર શુભ ગુણરૂપ યૌવન અંગના,
નિજ નાથ સાડ સર્વ અંતરમાં ગણે જે અંગના;
સાધન સજે સુખનાં અને શુભ સંપ જે કરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

સખિઓતણા જે સાથમાં નવરી થઇ નાચે નહીં,
સંપત્તિના સુખલોગમાં મનમાં જરા રાચે નહીં;
વ્રત નિયમ પાળી નાથને જે સર્વ સુખ દેનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

સત્તાપ્રમાણે ખરચ રાખે જે છકી ન જતાં ખડુ,
ભૂલે નહીં જે ભાન નિજ કુલ જાતિ સદ્ગુણનું સહુ;
નિજ દોષને જાણી જઈને તરત જે તજનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

દેખી અવરનાં દુઃખને જે હૃદયમાં દૂખાય છે,
સુખમાં નિહાળી સર્વને જે અધિક રાજી થાય છે;
સંબંધિઓના દોષને ગુણરૂપ જે ગાનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

ખડુ ખાળકોને બોધ સદ્ગુણ આવવા આપ્યા કરે,
અજ્ઞાનની જડ ગાંઠને જે જન્મથી કાપ્યા કરે;

પીઠાવિના પતિપુત્રપહેલાં પ્રાણ પરહરનાર છે,
તે નારિનો સંસારમાં સુખરૂપ આ અવતાર છે.

(કેશવકૃતિ.)

ગરબી.

માનની માનની માનની રે,	
સખી સાચી શીખામણ માનની.	ટેક.
વરના ઉપર બહુ બહાલ વધાની;	
થાજે વિવેકી માનની રે, ^૧	સખી૦ માનની૦ ૧
કદી ન ખિજવિશ ઘરનાં જનોને;	
માનિશ ન જૂઠિ સુણી કાનની રે,	સખી૦ માનની૦ ૨
વરતું કહેલું તર્ત કરી દે;	
સાથે તું આ ખીડી પાનની રે,	સખી૦ માનની૦ ૩
કળયા ટંટાનું મ્હોડૂં ખાળીને;	
લહેરો તું લે સંપપાનની ^૨ રે,	સખી૦ માનની૦ ૪
જતન છૈયા ^૩ નાં નિતે તું રાખે;	
વાતો તું કહે સહુ સાનની રે,	સખી૦ માનની૦ ૫
કુછંદઆંધળી બની રહીને;	
ખરાખી કર ના જાનની રે,	સખી૦ માનની૦ ૬
નઠારી સંગત કદી ન સેવે;	
થજે ઉદાર ધાનદાનની રે,	સખી૦ માનની૦ ૭
ધીરજ ધરીને થજે સંતોષી;	
ભૂલી જજે વાત તાનની ^૪ રે,	સખી૦ માનની૦ ૮
નીતિધર્મોને લાવે ભજને;	
મળ તું લે પ્રહસાનની રે,	સખી૦ માનની૦ ૯
	(નર્મ કવિતા.)

(મૈયા ધનુષધારીનું ધ્યાન ધરો ને એ રાગ.)

ખાધ્યો સારી શીખાસણ સાંભળો ને,
કદી ન કરો કુસંગી સંગ ને;
મહા સતીના મતમાં લળો ને,
રહે રાખો નીતિનો રંગ ને, સારી૦ ૧

સદા સમજીને મન સ્વચ્છ રાખીએ ને,
સ્વચ્છ રાખો પોતાનું શરીર ને;
લગવતનામ મુખે લાખીએ ને,
તરી પામીએ લવજળ તીર ને, સારી૦ ૨

લંક લૂટવાનો લોભ નવ લાવીએ ને,
સદા સજીયે સુશીળ સંતોષ ને;
નિજ ઘર એમ નલાવીએ ને,
રિદ્ધિ કારણ ન રાખીએ રોષ ને, સારી૦ ૩

સંપ આરમાં સાર સંસારમાં ને,
સંપમાં છે સકળ સુખવાસ ને;
નહિ સંપ જ્યાં નરનારમાં ને,
ત્યાં તો ત્રાહ્ય ત્રાહ્યનો હોય ત્રાસ ને, સારી૦ ૪

સૌથી હુળી મળીને હેત રાખીએ ને,
કદી કડવા ન બોલીયે બોલ ને;
દુઃખ પરવેર નવ દાખીએ ને,
જેથી તુટે પોતાનો તોલ ને, સારી૦ ૫

પ્રેમે પતિવૃતા વૃત પાળીએ ને,
પરનરશું ન રાખીએ પ્રીત ને;
ટાપટીપની ટેવ ટાળીએ ને,
રૂડી રાખીએ સાદી રીત ને, સારી૦ ૬

બહુ પરધર જઈ નવ બેસીએ ને,
કોડે કરિએ પોતાનું કામ ને;

પાપ મારગે નવ પેસીએ ને,	
જેથી ઠરીએ નરકને ઠામ ને,	સારી૦ ૭
પોતે ભણીએ બીજીને ભણાવીએ ને,	
સૌને દધ્યે શીખામણ સાર ને;	
હોય દુર્ગુણ તે હુણાવીએ ને,	
જેથી રીઝે જગત કર્તાર ને,	સારી૦ ૮
વળી વિદ્યાની ચોપડી વાંચીએ ને,	
જેથી વાઘે વિવેક વિશાળ ને;	
મુરખ બાઈ બેશી માંચીએ ને,	
ગપ મારી ગુમાવે કાળ ને,	સારી૦ ૯
બોધ લાગે બાળાને સ્ત્રીબોધથી ને,	
એવી વહીએ વિવેકની વાત ને;	
કહીએ ન કોઈને કોઈથી ને,	
સબે શાંતિ સ્વરૂપ સાક્ષાત ને,	સારી૦ ૧૦
લેશ લાવો ન આળસ અંગમાં ને,	
માંહી રાખો અચળતા ચિત્ત ને;	
અખંડ રહો ઉછરંગમાં ને,	
હૈયે ઈચ્છો સર્વનું હિત ને,	સારી૦ ૧૧
દીન દેખી દયા દિલ લાવને ને,	
કદી કરશે ન કાળબુનું કઠોર ને;	
માણસોને દુઃખથી મુકાવને ને,	
જાતે જેવું તમારું જોર ને,	સારી૦ ૧૨
પોતે સુધરીને બીજી તે સુધારને ને,	
ડાહી થાવા દેને જ્ઞાન દાન ને;	
સદ્ગુણથી શણગારને ને,	
પાને પીને પ્રીતિ રસ પાન ને,	સારી૦ ૧૩
સાસુ સસરા તણી સેવા કરો ને,	

શીઘ્ર નામીને માગો આશિષ જ્ઞે;
કરજેડી કહેવું કૃપા કરો જ્ઞે,
એની આશિષે સુખ અહોનિશ જ્ઞે. સારી૦ ૧૪

લંગ કરશો ન વેણુ ભરથારનું જ્ઞે,
પ્રિય ગણુજે જેવો નિજ પ્રાણુ જ્ઞે;
સુખ પામશો સંસારનું જ્ઞે,
થશે વિશ્વમાં વિવિધ વખાણુ જ્ઞે. સારી૦ ૧૫

વૃદ્ધ સાથે વિવાહ ન ફીળુએ જ્ઞે,
મોટા જનની રાખો મરજાદ જ્ઞે;
ખામી બતાવ્યે નવ ખીળુએ જ્ઞે,
પરહરીએ પોતાનો પ્રમાદ જ્ઞે. સારી૦ ૧૬

શુણુ ગાજે હરિનાં ગીતમાં જ્ઞે,
મોટો સમજી તેનો મહિમાય જ્ઞે;
ચોટાડી રાખો ચિત્તમાં જ્ઞે,
જેજે જરિયે ન વિસરી જાય જ્ઞે. સારી૦ ૧૭

જીએ આદિત્ય ઇંદુ આકાશમાં જ્ઞે,
જીએ તારામંડળ તણું તેજ જ્ઞે;
હીસે તે કશી ન કચાશમાં જ્ઞે,
એનો ઉત્પન્ન કરનાર એજ જ્ઞે. સારી૦ ૧૮

જીએ સાગર શૈલ સરિતા ગણી જ્ઞે,
જીએ પૃથ્વીના પડનો પ્રભાવ જ્ઞે;
વાણી વિલાસ રાગ રાગણી જ્ઞે,
એવા બહુએ બનાવ્યા બનાવ જ્ઞે. સારી૦ ૧૯

એણે આપણાં શરીર સજી આપીઆં જ્ઞે,
પ્રતિપાલન કરે છે રૂડી પેર જ્ઞે;
પાડ ન ગણે તે તો પાપીઆં જ્ઞે,
એ તો અજ્ઞાનનું અધેર જ્ઞે. સારી૦ ૨૦

નથી અળગો રહ્યો કરી એટલું જો,
સ્નેહ લે છે સદૈવ સંભાળ જો;
કહો એ તો કામ છે કેટલું જો?
હુઃખ છેદેછે હીન દયાળ જો.

સારી૦ ૨૧

એની આજ્ઞા ઉલ્લંઘી આપણે જો,
ચૂકી ચાલ્યાં સ્વચ્છંદી ચાલ જો;
દોષ ન ગયા હીલ ડા'પણે જો,
કૃપા રાખેછે તોય કૃપાળુ જો.

સારી૦ ૨૨

માટે તજીએ તેને ભલી ભાતથી જો,
એના જાણી અનેક ઉપકાર જો;
પ્રાર્થના કરીએ પ્રભાતથી જો,
પાપ કાપી પમાડે પાર જો.

સારી૦ ૨૩

પ્રભુ ચિંતા તમારી ચૂરશે જો,
મન માન્યું દેશે મહા સૂખ જો;
લાખ લાખ અલિલાખ પૂરશે જો,
નહિ દેખો દારિદ્ર કે દુઃખ જો.

સારી૦ ૨૪

ધન ધાન્ય સન્માન શુભ પામશે જો,
વળી વધશે પ્રજા પરિવાર જો;
વિધન વિવિધનાં વામશે જો,
અંતે કરશે ઈશ્વર ઉદ્ધાર જો.

સારી૦ ૨૫

કોડે કરશે ભજન કૃપાળનું જો,
તજી તુચ્છ સ્વભાવ તતખેવ જો;
સ્વર્ગનું સુખ સદાકાળનું જો,
દેશે દલપતરામનો દેવ જો.

સારી૦ ૨૬

‘ સખી પ્રત્યે શીખામણુ ’

ગીરધારી રે, વાત કહું તે વિચારો—એ રાગ.

પ્રિય બેની રે, સુણો શીખામણુ સારી, હું કહું તમને વિસ્તારી;
આ ભવમાં રે, સારી રીતિથી ચાલો, નવ આળસમાં દિન ગાળો.

દે જન્મ મરણુ જન માથે રે,
સારાં કૃત્ય આવેછે સાથે રે;
પુણ્યદાન કર્યું જે હાથે રે,
તેથી કરજે રે, ઈચ્છા સફળ તમારી. હું કહુંં ૧

નવ ધરજે રે, ક્રોધ ચિત્તની માંહિ, જેથી કલેશ થાય કદી નાહી.
બેનભાઈ હેતે બોલાવે રે,
કોઈ રીસ કદી ન ચઢાવે રે;
સઉ સારાં સારાં કહાવે રે,
આચરજે રે, નીતિ પ્રીતે ઉર ધારી. હું કહુંં ૨

હુજનની રે, સાથ વાત ન કરવી, પરનિંદા મન નવ ધરવી.
લજજાને નવ દૂર કરજે રે,
ખોટી આળથકી પણુ ડરજે રે;
સારાં વચન મુખે ઉચરજે રે,
જેથી પ્રસરે રે, કીર્તિ લોકમાં ભારી. હું કહુંં ૩

પતિસંગે રે, રોષ કરી નવ વદવું, કશું સંમતિવિણુ નવ કરવું.
જેથી સુખ અતિશય આપે રે,
નવ સાસુ કદી સંતાપે રે;
કદી શાણાં ઘરમાં સ્થાપે રે,
નણુદીને રે, બેન તમે તો ધારી. હું કહુંં ૪

વિદ્યાને રે, માન ઘણેડું આપો, સદ્ગુસ્તક ચિત્તે સ્થાપો.

વિદ્યાથી વૃદ્ધિ જાણો રે,
વિદ્યાવાળીને ચિત્ત વખાણો રે;

ઉઝી ઉમેદ મનમાં આણો રે,
જેથી કુળની રે કીર્તિ વાધે ન્યારી. હું કહુંં ૫

લક્ષ્મી પર રે, મોહ તમે નવ લાવો, કદી ધનપતિપત્ની કહાવો.

લક્ષ્મીને અસ્થિર જાણી રે,
કરો દાન સુપાત્રને આણી રે;
જ્યમ પાય તૃપાર્તને પાણી રે,
તમે વરતો રે, ઉદારતા દિલ ધારી. હું કહુંં ૬

નવ વિસારો રે, પતિ-પ્રભુને મનથી, નિત સેવન કરજો તનથી.

અંતે મોક્ષજ થાય તમારો રે,
જન્મ થાય જગતમાં સારો રે;
લવદુઃખનો આવે આરો રે,
છેવટની રે આ શીખ જાણો સારી. હું કહુંં ૭

હરિગીત.

ઓ આર્ય ખડેનો ઉર થકી, કુસંપ કલેશો પરહરો,
મદ, ક્રોધ ને આળસ ગણો સહુ દુઃગુણો દુખનો ઝરો;
વાણી અસત્યજ ત્યાગીને પતિભક્તિમાં લીન થઈ રહો,
સર્ખો ! સદ્ગુણો અંતર ધરી આનંદમય જીવન કરો. ૧

દ્રષ્ટાંત રૂપ જીવન જીઓ, અત્રિ રૂપિનાં પત્નિનું,
મૂકાવીયું અભિમાન બ્રહ્મા-વિષ્ણુ-ને શિવજી તણું;
શુભ નામ અનસૂયાનું નિત્ય નિરંતરે સ્મરતાં રહો,
સર્ખો ! સદ્ગુણો અંતર ધરી, આનંદમય જીવન કરો. ૨

શુભ જનકતનયા પ્રીતથી પતિસંગ વનમાં જઈ વશી,
દારુણ દુઃખ અરણ્યનાં, તે દૈર્યથી ધારી રહી;
શ્રીરામ મુખથી નામ જપતાં, અસુર જાય કીધો પરો,
સર્ખો ! સદ્ગુણો અંતર ધરી આનંદમય જીવન કરો. ૩

શાણી સતી દમયંતી, જેની કીર્તિ જગમાં ઝળહળે,
તણે એકલી નિર્જનવને, નળરાય આલ્યો કળીકળે;
વળી હાર કેડું આળ આવ્યું, સત્ય સંગી પ્રભુ થયો,
સખી! સદ્ગુણો અંતર ધરી, આનંદમય જીવન કરો, ૪
સતી સાધવી જે દ્રોપદિ, દુર્યોધને દુઃખી કરી,
ભર સભામાંહે ચીર તાણ્યાં; દુષ્ટ નવ લાજ્યો જરી;
પતિભક્તિમાં એ લીન સતીને, રહ્યા શ્રીનરહરી થયો,
સખી! સદ્ગુણો અંતર ધરી, આનંદમય જીવન કરો. ૫

વિખ્યાત સતી સાવિત્રી, રાણી સત્યવાનની જે હતી,
વૈભવ પિતાધરનો તણ, આજ્ઞા પતિની પાળતી;
વનમાં પતિ નિજ મૃત થતાં, યમ પાસથીય મૂકાવીયો,
સખી! સદ્ગુણો અંતર ધરી, આનંદમય જીવન કરો. ૬
શાન્તિ, ક્ષમા ને સત્યતા, વિનય, વિવેક ન વિસરો,
પતિ સાથ સર્વ કુટુંબને, આનંદથી રંજન કરો;
નિજ ધર્મ ઉર ધારી રહી, પ્રભુ ભક્તિમાંહી દૃઢ બનો,
સખી! સદ્ગુણો અંતર ધરી, આનંદમય જીવન કરો. ૭

સુખરૂપ શુભ જીવન કરી, પ્રિયનાથને સુખી કરી,
સ્ત્રીજાતીનું કલ્યાણ કરી, આશિષ લેજો દેશની;
દ્રષ્ટાંતરૂપ જીવન કરીને, અમર કીર્તિ મેળવો,
સખી! સદ્ગુણો અંતર ધરી, આનંદમય જીવન કરો. ૮

(સૌ. મનોરમા.)

અલખેલીરે અખેમાત જોવાને જઈએ:—એ રાગ

સહિયર સાચી છે વાત, તે ધ્યાને ધરજો;
નિજહિત કરનાર વિચાર, રોજ તમે કરજો:
અલણપણું જશે લણવાથી, ગણતાં ગુણ ખહુ થાશે રે;
આ સંસારતણું દુઃખ સઘળાં, એ રીતેથી જશે: તે ધ્યાને.

બાલપણથી માતપિતાને, દેવો શુભ સંતોષ રે;
 ટેવ પડે આપણને તેનો, ન રહે તેને શોષ: તે ધ્યાને૦
 ભણીગણીને ઠા'પણ સઘળું, વિનયવડે સઘરવું રે;
 તરત સદા તન ને મનમાંથી, મહિનપણું પરહરવું: તે ધ્યાને૦
 કળિયો કે કંકાસ કશામાં, કોઈ દિવસ નહિ કરવાં રે;
 આ સંસારવિષે સુખકારક, સદાચરણ આચરવાં: તે ધ્યાને૦
 સદ્ગુણથી સુખ થાય સદાનાં, દુર્ગુણ દૂર રહે છે રે;
 અંતરનું અભિમાન ટળીને, શાંતિ સદૈવ રહે છે: તે ધ્યાને૦
 સંપ સગામાં સહુની સાથે, સાચવશો તો સાફ રે;
 સાફ કરતાં સુખ ઉપજે છે, નરતે થાય નહાફ: તે ધ્યાને૦
 કામકાજ સહુ શીખી લેવાં, વિનય વિવેક વધારી રે;
 રીતભાત સારી સંધરવી, તજવી ટેવ નહારી: તે ધ્યાને૦
 સદાચરણથી સુખ ઉપજેછે, જગતવિષે જય થાય રે;
 તે સાથે વિદ્યા મૂળવાથી, સંકટ સઘળાં જાય: તે ધ્યાને૦
 દુર્જન નિંદે જેમ ન જનમાં, સુજનો હસે ન જેમ રે;
 લોક વખાણે સુખ પણ ઉપજે, કરવું નિશદિન તેમ રે: તે ધ્યાને૦
 સુંદર કપડાં ઘણાં ઘરેણાં, સુંદર તેમજ રૂપ રે;
 સારી વિદ્યા ને શુભ ગુણવિણ, શું દેવોછે ધૂપ રે: તે ધ્યાને૦
 આછકડું અથવા અતિ ઝીણું, વસ્ત્ર ન અંગે ધરવું રે;
 કામવિના કુળવાન દિકરીએ, ફેગટ ક્યાંહી ન ફરવું: તે ધ્યાને૦
 પીઠ થઈ પરનિદા તજવી, ભલકે નહિ ભરમાવું રે;
 પોતાને ને પરને પીડે, તે વાતે શરમાવું: તે ધ્યાને૦
 માન અને અપમાન થયાની, વાત ન કરવી ખીજે રે;
 કરવાં કામ કુશળતા પામી, શરીરથી જે સ્તીજે: તે ધ્યાને૦
 શીળ સદા સાચવવું સજની, મન માયાળુ કરવું રે;
 સાફ નરસું પ્રથમ વિચારી, કામ કુશળ આદરવું: તે ધ્યાને૦

અંગ ઉઘાડું ન રહે એવાં, સાદાં કપડાં સારાં રે;
 રૂપાળાં પણ અંગ ન ઢાંકે, તે છે નકી નકારાં: તે ધ્યાને૦
 નહાવું ધોવું ચોખું રેવું, પ્રભુમાં કરવી પ્રીતિ રે;
 લાજ વધે પૃથ્વીમાં જેથી, સંઘરવી તે રીતિ: તે ધ્યાને૦
 નાચ તમાસા નાટક જેવાં, ખેલ ખને જે ખાસા રે;
 અણુસમજૂ જન એ પથેથી, સુખની રાખે આશા: તે ધ્યાને૦
 વિવિધ પ્રકારે મન વશ રાખી, કુશળપણે કેળવવું રે;
 આપણને હાથે નહિ એકે, સુખ-દુઃખ સઘળું મળવું: તે ધ્યાને૦
 સુખમાં છકી ન જાવું સજની, ડરવું ન કદી દુઃખમાં રે;
 પરને પિડે એવાં અઘટિત, વચન ન આપે સુખમાં: તે ધ્યાને૦
 વિના રજાએ કદી એકલાં, ઘરથી દૂર ન જાવું રે;
 સંબંધીને સુખ ઉપજાવી, પોતે સુખિયાં થાવું: તે ધ્યાને૦
 શુભ મારગ લહિને સંચરતાં, આનંદે દિન વીતે રે;
 આ અવતાર અફળ ન જવા દે, જગત વિષે તે છોટે: તે ધ્યાને૦

(કેશવકૃતિ.)

અલખેલી રે અખે માત જોવાને જઈએ—એ રાગ.

આ જગમાં અખળા જાતીએ, પતિવ્રત પાળવું સાચું રે;
 તીર્થ વ્રત જપ તપ સાધે પણ, પતિવ્રતવિણ સહ કાચું રે: આ૦ ૧
 ધણી અખળા તો સખળા સમ થઈ, આપે પતિને અતિપીડા રે;
 પાપણીએ તે ખહુ દુઃખ પામે, પડી નરકે થઈ કીડા રે: આ૦ ૨
 કડવાં વેણુ વદે પતિને, જીલે ઉગે કાંટા રે,
 સંગ કરેએ અભાગણીનો જે, તેને પણ નડે છાંટા રે: આ૦ ૩
 ડોળા કાઢી પતિને ધમકાવે, આંધળીનો જન્મ પામે રે;
 દુઃખ દઈ પતિનું મન દઝાવેતો, યમ પણ તેને ડામે રે: આ૦ ૪

પતિ પણ વણવાંકે કેા સતીને, દુઃખ દધ મનમાં કુલે રે,
 (તો)ઘાડા વનમાં અજગર થઈને, મહા દુઃખ પામી કુલે રે: આ૦ ૫
 નારીએ તો નાથ નિરંતર, સેવી સુખીયાં થાવું રે;
 નૃસિંહપ્રભુપદ નિત્ય ભજીને, આ પદ સહજે ગાવું રે. આ૦ ૬

ઝોધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને—એ રાગ.

જાણો તો વશકરણી વિદ્યા જાણજો,
 અખળા સે'જે^૧ સખળ થશે સંસાર જો,
 મંતર જંતર તંતર જૂઠાં ભામણાં,^૨
 જીલે મીઠાં મન મીઠાં સુખસાર જો. જાણો ૦ ૧

જાપ અજપ પ્રીતિ નામ જપો મનથી તમે,
 વ્રત પતિસેવા તનમનથી સચવાય જો,
 દીક્ષા લો રતિપતિની^૩ સાચી નિર્મળી,
 માગો વર પરમ સુખમાં લેહ ન થાય જો. જાણો ૦ ૨

પ્રેમતણો રસ ઝીલ્યો સીતા રામ શું,
 એ રસ પીધો ગોપી શ્યામ શરીર જો,
 સાવિત્રી મીરાં સર્વે એમાં ગળ્યાં,
 દ્રૌપદી તારા મંદોદરી સતી શિર જો. જાણો ૦ ૩

દોરી પ્રેમતણી જગજીવન જાણુ જો,
 એણે બાંધ્યાં નવ છોડ્યાં છોડાય જો;
 રૂપ રંગ રસ સાંધ્યાં ઉખડે સે'જમાં,
 અંગ પડે પણ પ્રેમ નહિ પલટાય જો. જાણો ૦ ૪

પ્રેમથકી જગ ભાસે સઘળું એકમાં,
 એક રસે દઢ ભક્તિ ભજે શુણવાન જો;
 મૂરખ પ્રેમમણિનું તેજ ન ઝોળાજો,
 અથડાઈ મરતાં પણ ન લોહે સાન જો. જાણો ૦ ૫

વશ તેને પ્રભુ જે રસ જાણે પ્રેમનો,
 વૃક્ષ જ'તુ જળ જનનો તે શો ભાર જો;
 વિષ અમૃત ઝટ અગ્નિ શીતળ ઉકળે,
 એવાંને સુજ વંદન વારંવાર જો.

જાણો ૦ ૬

(મણિભાઈ નબુજાઈ.)

ગૃહિણીનો ધર્મ.

આવો ને નંદલાલ રમવા આવો ને રે-એ ઢાળ.

પતિપર પ્રીતિ પ્રીતિ રે, રાખો રામા હમેશાં,

એજ સુધર્મની રીતિ રે :—રાખો ૦

પતિમય જીવન પ્રેમથી કરવું, નીતિતુમ્બીથી^૧ ભવાબ્ધિમાં^૨ તરવું,

રાખી પ્રભુની ભીતિ રે :—રાખો ૦

સદ્ગુણી થૈ શીયળ સાચવવું, આર્યધર્મરીતે આચરવું,

મળશે સુખ સંપત્તિ રે :—રાખો ૦

રાખો સ્વચ્છ શરીર આભૂષણ, ટાળો કરી શુદ્ધ અંતર દૂષણ,

શાસ્ત્રવચનમાં પ્રતીતિ રે :—રાખો ૦

“આર્યા” આપણે એમ ગૌરવ રાખો, ઉચ્ચ વૃત્તિથી સતીત્વજ રાખો,

અંજાઈ જાય આશ્વિતી રે :—રાખો ૦

ગૃહિણી બની ગૃહતંત્ર ચલાવો, સુખદુઃખમાં સમભાવ બતાવો,

સ્વામીતણા દઇ શાન્તિ રે :—રાખો ૦

સત્ય અને પ્રિય વેણ ઉચારો, ખંતેથી ગૃહકાર્ય સુધારો,

દીપાવો કુલવંતી રે :—રાખો ૦

સંપી કુટુંબમાં ખ્યાતિ વધારો, સંભાળ શિશુ^૩તણી ઉર ધારો,

શીખવો ધર્મને નીતિ રે :—રાખો ૦

લાજ મરજાદ જરી નહિ મુકો, સત્યનો માર્ગ કદી નહિ ચૂકો,
શમદમથી મન જીતી રે :—રાખો૦

ઘર્ષા નિંદા લોભને ત્યાગી, સંતોષેથી બનોને સુભાગી,
નિજધરની વિચારો સ્થિતિ રે :—રાખો૦

આનંદ મંગલ વરતો હુમેશાં, ટાળો ઉદાસી પતિની સુવેશા,
અમર થાઓ લઈ કીર્તિ રે :—રાખો૦

સંગતી સારી સખીની કરજો, અદ્ય વચન આ ઉરમાં ધરજો,
સંભારજો અથ ધતિ રે :—રાખો૦

(જન્મશંકર ગીરજાશંકર)

રઘુપતિ રામ હૃદયમાં રેજો રે:—એ રાગ.

સદાચાર પાળવો બહુ સારો રે, એજ ધર્મ ખરો છે તમારો: ટેક.

ધન વિદ્યાતણા મદ તજવો રે, સુખકારક મારગ સજવો રે;

પીડા પરને કરી નહીં પજવો : સદા૦

સત્ય બોલવું ચાલવું ચોંપે રે, જેમ જગતપિતા નહીં કોપે રે;

એથી આપનું કુળ ચોંપે : સદા૦

દમ્ભત્તિ શાસ્ત્ર બતાવે જેવું રે, શુદ્ધ ચિત્ત કરી નીત્ય રે'વું રે;

અન્ય વાતમાં હૃદય ન દેવું : સદા૦

આષા તૃષ્ણા તણ કોઈ દેછે રે, શાંત થઈને સદા સુખ લેછે રે;

શુદ્ધ આનંદનું રૂપ તે છે : સદા૦

પાળવો નિત્ય નિજનો ધર્મ રે, સાચો અંતરમાં લઈ મર્મ રે,

કરવાં યશકારક કર્મ: સદા૦

ક્રોધ કામ સદા પરહુરવા રે, લોભ મોહ વળી વશ કરવા રે;

મદ મત્સર દેવા ન ઠરવા : સદા૦

અભિમાન ન લાવિએ લેશ રે, કદિ કરિએ નહિ કાંઈ કલેશ રે;
વદિએ નહીં વાક્ય વિશેષ :

સદા૦

પરનિંદા સદા પરહરવી રે, હયા દીનજનોપર કરવી રે;
નહિ નીતિની વાત વીસરવી :

સદા૦

નિત્ય તન મન નિર્મળ કરજે રે, શીળચિંતામણી સંધરજે રે;
દુષ્ટ દુર્ગુણદૈત્યથી ડરજે :

સદા૦

ધર્મ વાળુ વિના સંસારે રે, અન્ય આવી નહિ કોઈ તારે રે;
એમ જાણવું નિશ્ચયે તમારે :

સદા૦

નિત્ય નિર્મળ ચિત્ત કરીને રે, નિજ ધર્મને ધામે ઠરીને રે;
પામવું શુદ્ધ એક હરીને :

સદા૦

જ્યારે ઉત્તમ જન્મ મળ્યો છે રે, પુણ્યનો પુંજીતો ઉખળ્યો છે રે;
દૈવધંધાથી દિવસ વળ્યો છે :

સદા૦

હાથ આવેલ હીરો ન હારો રે, ચતુરાં ! કાંઈ ચિત્તે વિચારો રે;
શાણું ! સફળ કરો જન્મવારો :

સદા૦

સેવા નારિએ નાથની કરવી રે, અન્ય વાત બધી પરહરવી રે;
તેમ પ્રીતિ સંપાદન કરવી :

સદા૦

દંપતીએ હળી મળી રે'વુ રે, બીજા આશ્રમ સુખ લેવું રે;
થાય નિંદા તેવું તણ દેવું :

સદા૦

ભાવે ઈશ્વરનું પદ ભજવું રે, કામ બંધનકારક તજવું રે;
સુખકારક સાધન સજવું :

સદા૦

(કેશવકૃતિ.)

રૂચિરા છંદની ચાલ.

સખિયો સાચી વાત કહું છું, સાર નિચારી સારો રે;
ધારો ધ્યાન તમે જો તેમાં, સુધરે જન્મ તમારો રે. સ૦

કોઈ પ્રસંગે કોઈ સમયમાં, ઘરમાં કે જળ ઘાટે રે;
 સ્ત્રીજન પણ નિજ અંગ ન દેખે, જાતાં વળતાં વાટે રે. સ૦
 વાવ સરોવર નદિયે નાવા, કુળવાને નહિ જાવું રે;
 જરૂર જાવું કદિક પડે તો, નિર્મર્યાદ ન નાવું રે. સ૦
 જરૂર પડે તો પ્રૌઢપણાથી, જાવું શુરૂજન સંગે રે;
 સરખે સરખાંની હાંસી પણ, ન કરો કોઈ પ્રસંગે રે. સ૦
 ધીરી ચાલ વિચારી ચાલો, નાક પધોર નિહાળી રે;
 રૂપ અને ચૌવનના મદથી, મનને પાછું વાળી રે. સ૦
 અજવાળે ઉભીને કપડાં, કોઈ દીવસ નહિ ધરવાં રે;
 ધરવાં વસ્ત્રાભૂષણ તે પણ, જેમ ન લાગે વરવાં રે. સ૦
 ભાંચાં નીચાં અંગ લાગે, ઓઢણુ ઓઢા એવાં રે;
 આછકડાં ને અંગ ન ઢાંકે, તજવાં કપડાં તેવાં રે. સ૦
 ભાંચે સ્વરથી વાત ન કરવી, હોઠ ખહાર ન હસવું રે;
 સદાચરણી સડક ઉપરથી, તલભાર નહીં ખસવું રે. સ૦
 ખારે કે ખારીમાં લટકી, જાતે કાંઈ ન જોવું રે;
 જે તે વાત વિષે અણુસમજે, રીસ કરી નહિ રોવું રે. સ૦
 પીડા થાય હૃદયમાં પરને, એવાં વચન નકારાં રે;
 સુખ ઉપજેને આશિષ આપે, એવાં સમજે સારાં રે. સ૦
 ભાંડ ભવાઈ નાચ તમાસા, નયને નહિ નિરખિયે રે;
 પોતાનાને પરની નિંદા, સાંભળવી નહીં સખિયે રે. સ૦
 નહિ ખાવા સમ દેવા ન કદી, સાખ^૧ ન ખોટી ભરવી રે;
 માન અને અપમાન તણી પણ, વાત ન ખીજે કરવી રે. સ૦
 દળવા, ભરવા કે આથડવા, પરને ઘર ન જાવું રે;
 દુઃખ અને સુખ જે પોતાને, ગાંડાં કયાંય ન ગાવું રે. સ૦

મારે આમ અને આવું' રે છે, વાત ઉઘાડી એવી રે;
હરખપદ્મડાં થઈને પોતે, ખીજાને નહિ કહેવી રે. સ૦
શુ' કહું' એનો સર્વ પ્રકારે, સદ્ગુણ સઘળા લેવા રે;
ગુરૂજન ને પતિનું પ્રિય કરવું, એ હરિહરની સેવા રે. સ૦
મનન સદા પતિપદ્મનું કરવું, ગુણ ઇશ્વરના ગાવા રે;
સુખ મેળવવા સઘળાં સાચાં, દુઃખ હૃદયનાં જાવા રે. સ૦
જપ તપ ઇશ્વરનું આરાધન, સાવધ થઈને કરવું રે;
કેશવ હરિનું અંતરમાંથી નામ કહી ન વિસરવું રે. સ૦

મોહી રહ્યો છું મંદ હાસ્યમાં-એ રાગ .

પતિને અતિ આનંદ આપતી, સતીની કૃતિ પતિને. ટેક.
ઘરની સ્થિતિ નિરખીને વિવેકથી નિભાવતી;
દુઃખડું દેખી દીલ નથી ડગાવતી. સતીની૦
સરસ રાંધી રસવતી સતી પતિ જમાડતી;
મંદમંદ હસીને હસાવતી. સતીની૦
આકરો સ્વભાવ સાસુ નણંદનો સંભાળતી;
કામથી નથી કદી કંટાળતી. સતીની૦
ચીજ રકમ ઘરની ઘટિત સ્થાનકે ઠરાવતી;
સ્વચ્છતાથી આંગણું શોભાવતી. સતીની૦
કુથલી કરી નકામો વખત નથી કાઢતી;
કેઈથી ખોલી નથી ખગાડતી. સતીની૦
માન વિના માનવીને માનથી ખોલાવતી;
સુજશ નાતજાતમાં જમાવતી. સતીની૦
સુમતી સમર્પી^૧ સદા સંતતી સુધારતી;
હેત સગાંહાલાંથી વધારતી. સતીની૦

ઉત્તમ આભરણ સદાયરણથી શોભાવતી;
 આજ્ઞા પતિની સતી ઉઠાવતી. સતીની૦
 સ્નેહજળે આપતાપ સ્વામીના સમાવતી;
 મધુર વચન મોતીડે વધાવતી. સતીની૦
 શીખ શીવ સુત કે સવની સદા સ્વિકારતી;
 સર્વ વાતે સ્વામીને સમારતી. સતીની૦

હરિ ભજન વિના દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે:—એ રાગ

સુણ સાહેલી મન જેનાં મોટાં તે મોટા બાણવા;
 આ ગુણવડે ઊંચ જનોને પરખી તુર્ત પિછાણવા.
 કુળ કે ધનનું અભિમાન નથી, મનમાં કદી કૂઠ વસે ન રતિ;
 દુઃખીઆ જનની દિલ દાઝ અતિ, સુણ સાહેલી૦ ૧
 ધનવાન વડો ધન વાપરશે, જન રાંકદયા દિલમાં ધરશે;
 પર કાજ, કસી તન, તે કરશે, સુણ સાહેલી૦ ૨
 ખુશ રહે દીનનાં દુઃખડાં દળીને, સહુ સજ્જન સાથ હળીમળીને;
 વદશે શુભ વેણુ લળીલળીને, સુણ સાહેલી૦ ૩
 પરમાર્થવિષે મથતોજ રહે, દિલ દુશ્મનનું પણ હિત ચહે;
 મુખ શાંતિતણું શુભ તેજ વહે, સુણ સાહેલી૦ ૪
 કટુ વેણુ કદી જન કેા ઉચરે, કુળવાન વડો મનમાં ન ધરે;
 ધરી ધીરજને સૌ બોધ કરે, સુણ સાહેલી૦ ૫
 બહુ માન મળ્યે નવ ગર્વ ધરે, અપમાનથકી નવ શોચ કરે;
 નિજધર્મ ધરી સુખમાં વિચરે, સુણ સાહેલી૦ ૬
 કદી આપ વડાઈ ઉર ન વસે, નવ લોભથકી લલચાયા કરે;
 નિજધર્મ થકી એ ન ખસે, સુણ સાહેલી૦ ૭
 જ્યમ માનવી માન પછાડી ફરે, લ્યમ તે બહુ વેગ થકી વિચરે;
 મન મોટું કર્યે સહુ અર્થ સરે, સુણ સાહેલી૦ ૮
 (વાપાલાલ.)

મા પાવા તે ગઢથી ઉતર્યાં મા કાળી રે:—એ રાગ

સુંદરીએને સજવા તણા હો શાણી રે,
શણગાર ગણાવું સોળ, શુણ મુજ વાણી રે.
શણગાર પ્રથમનો સ્વચ્છતા, હો શાણી રે,
અંગે કરવું અઘોળ, શુણ મુજ વાણી રે.

૧

ખીજે શણગાર બહુ ભલો, હો શાણી રે,
ચોખાં તન ધરવાં ચીર, શુણ મુજ વાણી રે.
ત્રીજે શીરકેશ સમારવા, હો શાણી રે,
જેમ શોભે સુંદર શીર, સુણ મુજ વાણી રે.

૨

ચોથો તન સુગંધી ચોળવી, હો શાણી રે,
વળિ મુખ કરિએ મુખવાસ, સુણ મુજ વાણી રે.
શણગાર પુનિતર તે પાંચમો, હો શાણી રે,
થાય સુગંધ પ્રવાસોશ્વાસ, સુણ મુજ વાણી રે.

૩

છઠ્ઠો કહું તે વળી છે ભલો, હો શાણી રે,
ભૂષણ તેમાં નહિ ભાર, સુણ મુજ વાણી રે.
શુદ્ધ વાણી તે છે સાતમો, હો શાણી રે,
મુખ મધુર મધુર ઉચ્ચાર, સુણ મુજ વાણી રે.

૪

શણગાર ઉત્તમ છે આઠમો, હો શાણી રે,
હસતો ચેહેરો જે હોય, સુણ મુજ વાણી રે.
નવમો જે લજ્જા રેણમાં, હો શાણી રે,
નવ તજે તપે મન તોય, સુણ મુજ વાણી રે.

૫

નિર્મળ દશમો છે નમ્રતા, હો શાણી રે,
અતિ રાગ સરસ અગિયાર, સુણ મુજ વાણી રે.
બહુ સંપ સજે તે ખારમો, હો શાણી રે,
નિશ્ચય શોભે નરનાર, સુણ મુજ વાણી રે.

૬

તે પછી વખાણું તેરમો, હો શાણી રે,
વ્રત પતિવ્રતા પ્રખ્યાત, સુણ મુજ વાણી રે.

ચિત્ત ચાતુરતા તે ચૌદમો, હો શાણી, રે,
શિખે ભરત ચિતરની ભાત, સુણ મુજ વાણી રે. ૭

પંદરમો પાઠ લખે ભણે, હો શાણી રે,
વળિ વદે વિવેકે વેણુ, સુણ મુજ વાણી રે.
સખી એ સોળે શણુગાર છે, હો શાણી રે,
હુનિઆમાં અતિ સુખદેણુ, સુણ મુજ વાણી રે. ૮

પણ શખને તો શોભે નહીં, હો શાણી રે,
શણુગાર શરીર અખંડ, સુણ મુજ વાણી રે.
એમ જીવધરમ તે જાણવો, હો શાણી રે,
દિસે જીવતો જેથી પંડ, સુણ મુજ વાણી રે. ૯

ભક્તિ કરીએ ભગવાનની, હો શાણી રે,
તે વગર બધું છે વ્યર્થ, સુણ મુજ વાણી રે.
સદ્ગુણવિણુ તન શણુગારતાં, હો શાણી રે,
અતિ ઉલટો થાય છે અનર્થ, સુણ મુજ વાણી રે. ૧૦

દિલમાં નિશદીન ધરિયે દયા, હો શાણી રે,
વળિ સજીયે સ્નેહી સ્વભાવ, સુણ મુજ વાણી રે.
આળસ અંગે નવ આણીએ, હો શાણી રે,
જેથિ દિસે સરસ દેખાવ, સુણ મુજ વાણી રે. ૧૧

સજવા શણુગાર સુશોભિતા, હો શાણી રે,
અંતરમાં સમજી આમ, સુણ મુજ વાણી રે.
સૌભાગ્ય અખંડ સદા રહે, હો શાણી રે,
દે આશિષ દલપતરામ, સુણ મુજ વાણી રે. ૧૨

ગરબો

સખી ! હર્ષની મદૂકી મહારી ઉભરાય અતી, ઉભરાય અતી;
સખી ! તોએ તે જરાયે નથી ખાલી થતી, ખાલી થતી;
સખી ! આસપાસ હર્ષની શી રેલ મચી, રેલ મચી;

સખી ! ભાણુ' સૌ જાગ જાગે હુએ' વસી, હુએ' વસી;
સખી ! શિયળની સાડી મને દિવ્ય મળી, દિવ્ય મળી;
સખી ! શોભા શી ઇશે વળી એમાં ધરી, એમાં ધરી.

(સાખી) ગગન તણે છે રંગ શો! આછો મન હરનાર;
પે'રતાં ચિત્તડું ઠરે, વધે રૂપ અંખાર^૧.

સખી ! કોરમાં શી લજ્જાની વેલડી વળી;

સખી ! જોતાં છે લોકતાણી આંખડી ઠરી;

સખી ! કીર્તિનાં ફૂલડાં વચ્ચે ભર્યાં, વચ્ચે ભર્યાં;

સખી ! કસોટીકિરણે ઝળકી રહ્યાં, ઝળકી રહ્યાં. સખી ! હર્ષની૦

(સાખી) વળી વિનયની ખૂટડી, ભરેલ નૌતમ^૨ રીત;

ખે'ચ'તી અંતર અતિ દિવ્ય જનોનાં નીત.

સખી ! પાલવે શી ધર્મતાણી પાંદડી ભરી;

સખી ! પાંદડીઓ વચ્ચે ટેક આંકડી^૩ કરી;

સખી ! મમતાની માથવટી સાદી લીધી, સાદી લીધી;

સખી ! દાનતણે દોરડે શી શીવી લીધી, શિવી લીધી. સખી ! હર્ષની૦

(સાખી) કર્યો ક્ષમાનો છેડલો, રસિયો છોગાદાર;

માયામોતી મહિં ભર્યો, મનરંજક કિરતાર.^૪

સખી ! સાડીનું પોત પતિભક્તિનું કયું;

સખી ! કુમળી કુમાસે મહારૂં કાળજી હુયું;

સખી ! સાડીએ છે જગતનાં ચિત્તડાં હુર્યાં, ચિત્તડાં હુર્યાં;

સખી ! સાડી એ છે નાર કંઈ અમર કર્યા, અમર કર્યા. સખી ! હર્ષની૦

(ચંદુલલ મણિલાલ)

ગીતિ.

સત્ય સરળતા સાથે, સદાચરણમાં સદૈવ મન રાખે;

સદ્ગુણથી શાણુગારે, દુઃખ અને સુખ સમગ્ર જે સાંખે.

સંપ વધારે ભારે, ધર્મ વિષે ધ્યાન જે ધરે સારું;
પ્રેમ રહે તન મનથી, પુણ્ય કરે પ્રેમથી અતિ ખ્યારું
પતિવ્રતાવ્રત પાળે, પ્રમદા જે પ્રેમથી સદાશાશ્વી;
સફલ જન્મ છે તેના, શાસ્ત્ર પુરણોવદે એમ વાણી.

(કેશવકૃતિ.)

રઘુપતિ રામા હૃદયમાંહી રે'જો રે-એ રાગ.

હળીમળી સંપ સ્ત્રીયો વધારો રે,
રનેહ-ગાંઠ પરસ્પર ખાંધો. હળી૦

ઊંચા ઉદ્દેશો રાખીને વર્તો રે,
રૂડાં કર્મો ઉત્સાહે આરંભો રે,
રૂળ મીઠાં પછી તહેનાં ચાળો. હળી૦

હિન્દુ સંસાર સર્વે સુધારો રે,
કુરીવાળને મૂળથી કાપો રે,
સ્ત્રીસમાજે સ્થળેસ્થળે સ્થાપો. હળી૦

સ્વામીસેવામાં તત્પર રહિયે રે,
સાસુસસરાનું મન સાચવિયે રે,
સર્વે સાથે સદા સંપી રહિયે. હળી૦

કલેશકંકાસને દૂર કરિયે રે,
સદા શાન્ત અને શુદ્ધ રહિયે રે,
ધર્મે પતિવ્રતાના સાચવિયે. હળી૦

સુખ સંતોષમાં માની લઈએ રે,
પતિલકિતમાં આનન્દ લઈએ રે,
વિશ્વેશ્વરનું વન્દન સાથે કરિયે. હળી૦

(સુદેવ.)

ગરબી.

સખી સદ્ગુણો સજીને જગે શોભવું જો,
 નીચ સંગતિમાં કદી નવ થોભવું જો. સખી૦
 દિવસ ઉગતાં ઉઠી નિશ્ચય ઉર ધારવો જો,
 કેને કઠિન શબ્દ કદી નહિ ઉચ્ચારવો જો. સખી૦
 કેાતું મનથી પણ અનિષ્ટ નવ ઇચ્છવું જો,
 ઇષ્ટ આપણું શા કર્મથી તે પ્રીછવું જો. સખી૦
 અશુભ કર્મ આજીવીને સદા ત્યાગવાં જો,
 શુભ કર્મ અને સુમતિ સદા માગવાં જો. સખી૦
 આજ્ઞા વડિલની સદાય શિરે ધારવી જો,
 અભિમાન તણી વૃત્તિ કળે મારવી જો. સખી૦
 હરિશુર સ્મરણ કરતાં પતિ સેવીએ જો,
 મનહર પ્રભુ રીઝે વહીએ મતિ તેવી એ જો. સખી૦
 (નૃસિંહાચાર્ય.)

રૂચિરા છંદની ચાલ.

સખિયો સાચી વાત કહું છું, સાર વિચારી સારો રે;
 ધારો ધ્યાન તમે જો તેમાં, સુધરે જન્મ તમારો રે: સ૦
 પોતે પહેલાં વહેલાં ઉઠી, અરૂણોદયને ટાણે રે;
 ઊંઘ અને આજસને મેલી શયન વિસરિએ વાણે રે: સ૦
 સ્મરણ સહજ ઇશ્વરનું કરતાં, ધ્યાનપરાયણ થાવું રે;
 શરીર ચિંતા દૂર કરીને, શીતળ જળથી નાવું રે: સ૦
 વસ્ત્ર પવિત્ર ધરીને અંગે, અંતરમાં, અંગે રે;
 જાતે જાગૃત કરવા પતિને, હજીવે કદિ ના દેવો રે: સા૦
 દાતણપાણી પ્રથમ કરાવી, નવરાત્રી મળતું,
 પીતાંબર આદિક ધરવાને, આગળ કો તે કળતું રે: સા૦

ઈશ્વરસેવાની સામગરી, ચાંદન પુષ્પ વિગેરે રે;
 તૈયાર કરી દેવા ટાણે જ્યાં પીતાંબર ખેરે રે: સ૦
 સંધ્યા સેવા સમયે પોતે, પાસે પ્રતિદિન રે'વું રે;
 જે માગે સુખથી તે સમયે, તરત લયાવી દેવું રે: સ૦
 પૂજાથી પરવારે ત્યારે, તેની પૂજા કરવી રે;
 અંતર્ગત ગુરૂજનની સેવા, વનિતાએ ન વિસરવી રે: સ૦
 દળવું પાણી ભરવું પ્રેમે, કરવી સરસ રસોઈ રે;
 પ્રેમ કરી પોતે પીરસવું, સૂક્ષ્મ નજરથી જોઈ રે: સ૦
 સહુને પ્રથમ જમાડી દાડી, પાછળ પોતે જમવું રે;
 હોય કશું જો કામ કદીક તો, ગુરૂજનને જઈ નમવું રે: સ૦
 કરતાં કામ નિરંતર કરતાં, ભાવ વધારી ભારે રે;
 મર્યાદા સચવાય નિરંતર, કરવું તેમ તમારે રે: સ૦
 કામ બધું ધરતું પરવારી, પે'રી સુંદર સાળુ રે;
 અતઃપુરમાં બેસી નિરંતર, ભરવું ભરત રૂપાળું રે: સ૦
 વાંચન નીતિવિષયનું વાંચી, સાર વિચારી લેવો રે;
 ઉદ્યમ કરવો નિત્ય ઉમંગે, સુખ ઉપજાવે એવો રે: સ૦
 જે સમયે પતિ ઘેર પધારે, આપી આસન પાણી રે;
 સુખ ઉપજે એના અંતરમાં, એમ ઉચરવી વાણી રે: સ૦
 એજ પ્રમાણે ગુરૂજનને પણ, કુળમર્યાદા રીતે રે;
 માન વધારી આશિષ લે જે, જગત વિષે તે જીતે રે: સ૦
 શીળ સદાચરણે ને સાચે, પરમેશ્વર વશ કરવા રે;
 સમય મળ્યો છે સારો તમને, ભવસાગર તરવા રે: સ૦

જપ તપ ઈશ્વરનું આરાધન, સાવધ થઈને કરવું રે;
કેશવ પ્રભુનું અંતરમાંથી, નામ કહી ન વિસરવું રે: સં૦
(કેશવ કૃતિ.)

મારું માણુંકું રીસાવ્યું રે સામળીઆ-એ રાગ

નિત્ય સદ્ગુણ શૃંગાર સજિયે રે, સાહેલી.

નિજ પતિ પરમેશ્વર ભજિયે રે, સાહેલી.

આપણુ અબળા સબળા થઈને, દુર્ગુણ સઘળા તજિયે રે. સા૦

પુત્ર પુત્રીને ઉત્તમ નીતિ, માત પિતાની આવે,
દુર્ગુણી માત પિતાની સંગે, દુર્ગુણ મનમાં ભાવે રે. સા૦

તોપણ સદ્ગુણ સર્વે જગમાં, શોધી લેવા પ્રીતે,
સર્વથકી ઊંચા સદ્ગુણને, ધારીએ રૂડી રીતે રે. સા૦

કડવાં વેણુ કહે આપણને, તો ધિર ધરિને સહિયે,
ખાધ દિધે લાગે તેવાંને, મિષ્ટ વચનથી કહીએ રે. સા૦

સંગ-કર્યા પહેલાં તે જનનાં, કુળ જ્ઞાતિને જોઈએ,
ઊંચા ગુણને કર્મ હોયતો, સ્નેહ કરતાં મોહિયે રે. સા૦

નીચશું પ્રીત ન કરવી ઝાઝી, ન બેસવું આસન સરખે,
આપણું હિત ધચ્છી કરી જાણે, નેહ-તે શું-ધરીયે હરખે રે. સા૦

સંગીજન સંગે મળિયે તવ, ઉત્તમ વાતો કરીએ,
ઈશ્વર ભક્તિ કે નીતિ વિનાની, વાત સર્વ-પરહરીએ રે. સા૦

આપણું હિત ને અન્યની ધચ્છા, હોય તો તો વાણી વઢીયે,
જન સાંભળવા ન ધચ્છે તો વેણુ ન વઢિયે કહિયે રે. સા૦

સુખ સહુ કરીને આંતે, સાર સર્વનો લેવો,
કો વાત કરે તો, કાન કહિ ના દેવો રે. સા૦

પ્રિય આદિ સઘળું, જાય તો એ ફરી મળતું;
પણુ ક્ષણ આયુષ, વળતું ન કે તે કળતું રે. સા૦

સર્વથકી છે આયુષ કિમતી, તે મિથ્યા કેમ ખોઈએ,
 પળ પળનો કાળ પણ વિતે ત્યાં, શુ' હિત છે તે જાણીએ રે. સાં
 અજ્ઞાનીના સંગમાં બેસી ન નિંદા કોની કરીએ,
 નિંદાઆદિ નીચ કર્મમાં અથ ક્ષણ પણના ઠરીએ રે. સાં
 ધનવંતાં આપણુ છીએ તેથી, કામ કશુ નથી કરવું,
 એમ વિચારી બેસી ન રહેવું, ન મિથ્યા હરવું કરવું રે. સાં
 ઉત્તમ નીતિધર્મના ગ્રંથો, વાંચી સાંભળી ઠરવું,
 વિષય અધર્મ તણા ગ્રંથોને, સુણતાં ચિત્તમાં ઠરવું રે. સાં
 ધંધો ઉત્તમ યુક્તિથી કરવો કે, શિવવું ભરતજ ભરવું,
 ઉત્તમ હિતને કસરત આપે, તે કામે ચિત ધરવું રે. સાં
 કામ બીજું કરિયે પણ બેહુની, કામતાણુ ભય ગણીએ,
 હરધડી ઈશ્વરસ્મરણ કરીને, સ્તોત્ર સ્તુતિના ભણીએ રે. સાં
 પારકું ધન અન્યાયે હરવા, પાપબુદ્ધિ ના ધારીએ,
 ન્યાયવિના ઝાઝાંની ઇચ્છા (એ), લોભધકી નિત્ય ડરીએ રે. સાં
 બીજનું સુખ દેખી આપણુ, અંતરમાં ના બળીએ,
 કલેશ કરી પતિને દુઃખ દેવા, ન ધરમાં નિત્ય કકળિયે રે. સાં
 અગત્યના કારણવિણુ અબળા, પરમંદિર નવ જઈએ,
 કામ નીમિત્તે જવું પડે તો, સીધે માર્ગે વહીએ રે. સાં
 સત્વર કાર્ય કરી નિજમંદિર, જવું નિયમિત કાળે,
 અન્ય સ્થળે રોકાઈ ન રે'વું, (જે) યુક્તિ કોઈ ખાળે રે. સાં
 અન્નવસ્ત્રથી દુઃખી જનોપર, કરુણાદષ્ટિથી જવું,
 યથાશક્તિએ આપવું તેને, મિથ્યા દુઃખ ન રોવું રે. સાં
 ક્રોધ કરી અન્ય જીવોને, બ્યથા કદી ના કરવી,
 આપણી સ્થિતિ વીચારી જ્યાં ત્યાં, આત્મબુદ્ધિને ધરવી રે. સાં
 માર્ગ માર્ગ નિશદિન કરીને, કલેશવડે ધન જોડી,
 મૂર્ખ ન દાન દિયે, સુખ નવ લે, અંતે જાય સઉ છોડી રે. સાં

એવી કૃપણતા લોભ સહિત તે, હૃદય વિષે ના રાખો,
 સંસાર સારરહિત છે તેમાં, સાર હરિરસ ચાખો રે. સાં
 અગણિત જનને મરતાં જોઈને, અંતર ડર ના ધરવો,
 પણ આપણને તો નથી મરવું, નિશ્ચય એ નવ કરવો રે. સાં
 સારાં કામ કરતાં આજસુ, કાલ કરીશ એમ કહે છે,
 કાળ અચાનક આવી ગૃહે તવ, સત્કર્મવિષ્ણુ તે રહે છે રે. સાં
 માટે અખળા શુભ કર્મોને, પ્રથમ કરો ઉર ધારી,
 મનુષ્યદેહ છે દેવને હુલ્લભ, ફરિફરિ ના'વે વારી રે. સાં
 જ્યાંલગી ઘર પરિવાર રહે, ત્યાંલગી આપણુ નથી રહેવું,
 એ જાણી અતિ પ્રીતવડે નવ, સંગી થઈને વહેવું રે. સાં
 અદેખાઈ નવ કરવી કહીએ, સુખદુઃખ જોઈ અવરના,
 આપણે ઘર સંતોષે રહી, શુભ ગુણ ગાવા નિજવરના રે. સાં
 સર્વથકી આ સમજણુ મોટી, કલેશ કહી ના કરવો,
 સુખદુઃખ જે આવે તે સહેતાં, આનંદ ઉરમાં ધરવો રે. સાં
 પતિ તથા પરમેશ્વર સેવી, સદ્ગુણને પણ લજજે,
 સદાકાળ સુખને ઇચ્છો તો, દુર્ગુણ સઘળા ત્યજજે રે. સાં
 નૃસિંહ કુળવંતી યુવતીને, બોધ દિયે આ સાચો,
 મનમાં ધારી, દુઃખ વિસારી, સખળા થઈને રાચો રે. સાં

મામેરૂં મોંઘા મૂલનું—એ રાગ.

શુભો સમજી સકળ નર નારીયો,
 મોટો શીયળ તણો મહિમાય, શીઅળ પાળો રનેહથી.
 જે કોઈ શીઅળ સારી રીતે સાચવે,
 સરવે સુફલ મનોરથ થાય. શીયળ૦ ૧

સર્વથકી છે આયુષ કિમતી, તે મિથ્યા કેમ ખોઈએ,
 પળ પળનો કાળ પશુ વિતે ત્યાં, શું હિત છે તે જોઈએ રે. સાં
 અજ્ઞાનીના સંગમાં બેસી ન નિંદા કોની કરીએ,
 નિંદાઆદિ નીચ કર્મમાં અથ ક્ષણું પશુ ના ઠરીએ રે. સાં
 ધનવંતાં આપણુ છીએ તેથી, કામ કશુ નથી કરવું,
 એમ વિચારી બેસી ન રહેવું, ન મિથ્યા હરવું કરવું રે. સાં
 ઉત્તમ નીતિધર્મના ગ્રંથો, વાંચી સાંભળી ઠરવું,
 વિષય અધર્મ તણા ગ્રંથોને, સુણતાં ચિત્તમાં ડરવું રે. સાં
 ધંધો ઉત્તમ યુક્તિથી કરવો કે, શિવવું ભરતજ ભરવું,
 ઉત્તમ હિતને કસરત આપે, તે કામે ચિત ધરવું રે. સાં
 કામ બીજું કરિયે પશુ બેહેની, કામતણા ભય ગણીએ,
 હરધડી ઈશ્વરસ્મરણ કરીને, સ્તોત્ર સ્તુતિના બાણીએ રે. સાં
 પારકું ધન અન્યાયે હરવા, પાપબુદ્ધિ ના ધારીએ,
 ન્યાયવિના ઝાઝાંની ઇચ્છા(એ), લોભધકી નિત્ય ડરીયે રે. સાં
 બીજનું સુખ દેખી આપણુ, અંતરમાં ના બળીયે,
 કલેશ કરી પતિને દુઃખ દેવા, ન ધરમાં નિત્ય કકળિયે રે. સાં
 અગત્યના કારણવિણુ અબળા, પરમંદિર નવ જઈએ,
 કામ નીમિત્તે જીવું પડે તો, સીધે માર્ગે વહીએ રે. સાં
 સત્વર કાર્ય કરી નિજમંદિર, જીવું નિયમિત કાળે,
 અન્ય સ્થળે રોકાઈ ન રે'વું, (જો) યુક્તિ કોઈ ખાળે રે. સાં
 અન્નવસ્ત્રથી દુઃખી જનોપર, કંઠુણાદૃષ્ટિથી જોવું,
 યથાશક્તિએ આપવું તેને, મિથ્યા દુઃખ ન રોવું રે. સાં
 ક્રોધ કરી અન્ય છવોને, વ્યથા કદી ના કરવી,
 આપણી સ્થિતિ વીચારી જ્યાં ત્યાં, આત્મબુદ્ધિને ધરવી રે. સાં
 માફ માફ નિશદિન કરીને, કલેશવડે ધન જોડી,
 મૂર્ખ ન દાન દિયે, સુખ નવ લે, અંતે જાય સઉ છોડી રે. સાં

શીક્ષા સુંદર હૃદયતરામની,
જાણી કામની શીખો જરૂર.

શીયળ૦ ૮

દેશ રાગ—તાલ દાદરો.

દે, સખિ સત્ય સદા સુખકારી દે;
એથી અધિક લાભ કંઈ નહિ ભારી દે: ૨૦
સત્ય પળાય તેજ ટેવ એક સારી દે;
પડે અત્ય ટેવ તે નકામ ન સારી દે: ૨૦
સત્ય^૧ શણુગારના થવું અધિકારિ દે;
વાત કુડકપટની વિવેકથી વિસારિ દે: ૨૦
સત્યમાં સહાય પ્રભુ ચાલવું વિચારિ દે;
સાચને ન આંચ કંઈ કેશવ લગારિ દે: ૨૦

વસંતતિલકા.

દે'વું' સદા સુખવિષે મનથી વિચારી,
વિદ્યા વિવેક વિનયાદિકને વધારી;
લીધે જવો જગતની પરથી સુખોધ,
આવે ન જેમ પરમાર્થવિષે વિરોધ.
આભૂષણો સુખદ સદ્ગુણરૂપ સારાં,
એના વિના અવર ભૂષણ તે નઠારાં;
ખ્યારાં કરો પરમ પટકૂલ નીતિરૂપ,
જાણી સદા મનવિષે નિજનું સ્વરૂપ.
શીળસ્વભાવ સુખરૂપ વિચાર સર્વ,
રાખ્યા છતાં ન કરિએ તિલમાત્ર ગર્વ;
'હું' કોણુ આ સકલ જન્મ કરાય કેમ ?
સત્કર્મ સાથ કરવો સુવિચાર એમ.

સોના રૂપાની શોભા ન સમજીએ,	
શોભા સરસ શીયળ શણુગાર;	શીયળ૦
જેવાં નકટાંને લૂણણ નાંખીઆં,	
એવાં શિયળવિના નરનાર.	શીયળ૦ ૨
વધે લાજ અધિક ઠીક લોકમાં,	
પરલોકમાં મુક્તિ પમાય;	શીયળ૦
સુખ સંપત્તિ શીયળથી સેવીએ,	
રીઝે જગકરતા જગરાય.	શીયળ૦ ૩
માટે શીયળ સરવ વિધે સાચવો,	
તળે કામી હરામીનો સંગ;	શીયળ૦
જરીએ ડરીએ ન મરણનો ડર ધરી;	
ભારે ડરીએ શીયળ થતાં ભંગ.	શીયળ૦ ૪
તણ લાજ બેઅદબી ન બોલીએ,	
નહી ડોલીએ મદ છક માંય;	શીયળ૦
નીચી નજરે સરળ ચિત્તે ચાલીએ,	
હાંસી મશકરી કરીએ ન કાંચ.	શીયળ૦ ૫
ફાટી આંખે ફરે જે કોઈ ફાતડા,	
તેનું ડાટીએ માટીમાં મુખ;	શીયળ૦
તજવી તજવી સોખત નીલ્ય તેહની,	
જેણે લજવી જનેતાની કુખ.	શીયળ૦ ૬
ભણવું ગણવું તો તેહનું ધન્ય છે,	
જેણે કુળને લગાડ્યો ન ડાઘ;	શીયળ૦
ભણી ગણીને જે શીયળ ન સાચવે,	
એના ભણતરમાં ઉઠી આગ.	શીયળ૦ ૭
હૈયા પુટા બોલે બોલ હાંસીએ,	
દેખી ફાંસીને નાશીએ દૂર;	શીયળ૦

શીક્ષા સુંદર દલપતરામની,
જાણી કામની શીખો જરૂર.

શીયળ૦ ૮

દેશ રાગ—તાલ દાદરો.

દે, સખિ સત્ય સદા સુખકારી દે;
એથી અધિક લાભ કંઈ નહિ ભારી દે: ૨૦
સત્ય પળાય તેજ ટેવ એક સારી દે;
પડે અન્ય ટેવ તે નકામ ન સારી દે: ૨૦
સત્ય શુભગારના થવું અધિકારિ દે;
વાત કુડકપટની વિવેકથી વિસારિ દે: ૨૦
સત્યમાં સહાય પ્રભુ ચાલવું વિચારિ દે;
સાચને ન આંચ કંઈ કેશવ લગારિ દે: ૨૦

વસંતતિલકા.

દે'વું સદા સુખવિષે મનથી વિચારી,
વિદ્યા વિવેક વિન્યાદિકને વધારી;
લીધે જવો જગતની પરથી સુખોધ,
આવે ન જેમ પરમાર્થવિષે વિરોધ.
આલૂષણો સુખદ સદ્ગુણરૂપ સારાં,
એના વિના અવર લૂષણ તે નઠારાં;
ખ્યારાં કરો પરમ પટકૂલ નીતિરૂપ,
જાણી સદા મનવિષે નિજનું સ્વરૂપ.
શીળસ્વભાવ સુખરૂપ વિચાર સર્વ,
રાખ્યા છતાં ન કરિએ તિલમાત્ર ગર્વ;
'હું' કોણ આ સફલ જન્મ કરાય કેમ ?
સત્કર્મ સાથ કરવો સુવિચાર એમ.

ઉંચા સદાયરણુથી પ્રભુ વશ થાય,
 સદ્ધર્મ સઘળાં સુખનો ઉપાય;
 ખીજા બધા વિષયમાં કરીને અલાવ,
 વાણી ક્રિયા મન વડે થઈ શુદ્ધ સાવ.
 સેવા કરો પ્રણયથી રહિ શાન્ત દાન્ત,
 સાચા સદૈવ પરમેશ્વર એક કાન્ત;
 પાળી સદાયરણુનો સખી પંથ સારો,
 પોતે તરી અવરને પણ તેમ તારો.

(કેશવ કૃતિ)

ગીત.

અમર રોહ રે યેન અમર રોહ.—ટેક.

પરણ્યાના પ્રેમમાં અમર રોહ, નીતિ ધરમના—
 નેમમાં અમર રોહ;

અમર રોહ રે યેન અમર રોહ.—૧

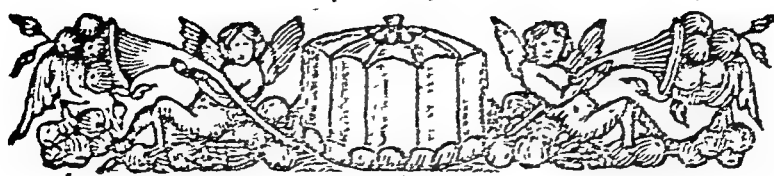
જશ મેળવી સુખંથમાં અમર રોહ; લાણી વિદ્યા ને—
 ગ્રંથમાં અમર રોહ;

અમર રોહરે યેન અમર રોહ.—૨

મન મોટે ત્રણ તાપમાં અમર રોહ, સત—
 નર્મદ અલાપમાં અમર રોહ;

અમર રોહ રે યેન અમર રોહ.—૩

૨ સાસરે જતીને શીર્વામણ.

સુંદરબાઈ ગાદ્યાં સાસરીએ—એ રાગ.

સંસાર વિકટ વન સરખો છે;
 સંભાળીને સાંચરજો બહેન, વચમાં રસ્તો વસમો છે;
 ઠગ ચોર રહેછે કોઈ હામે;
 ડરિને ડરિને ડગલાં ભરજો બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૧
 ક્યાંઈ વાઘ વરૂના સ્વર સુણસો;
 ક્યાંઈ મોર બપૈયા બોલે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૨
 ક્યાંઈ શીતળ છાયા સારી છે;
 ક્યાંઈ તાપ તપે વણુ તોલે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૩
 ગંભીર થજો ગભરાશો મા;
 ધરિ ધીરજ આગળ ધસજો બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૪
 વળિ સોબત પણુ સજજો સારી;
 શીખામણુ શુભ સાંભળજો બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૫
 અનુભવિ જનની આગળ જઈને;
 પુછીને પંથ પળજો બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૬
 સતીઓ જે રસ્તે ગઈ સજ થઈ;
 તે નકશો જોજો નરખી બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૭
 શું સાઈને શું નરશું છે;
 પેખીને લેજો પરખી બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૮

તમે દયા ઘણી દીલમાં ધરજો;
 દુઃખ દેખો જેને દેહે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૬
 મૃગતૃષ્ણા જેવી મારગમાં;
 નહિયો મોટી નિરખાશે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૧૦
 પણ તે પાણી નથી પીવાનું;
 પીવા જનાર ઠગાશે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૧૧
 કોઈ ઠેકાણે બહુ કાઠવ છે;
 ઠરિયા પર્વત કોઈ ઠામે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૧૨
 પ્રભુકરૂણાથી કંઈ પાર પડ્યા;
 દીઠાછે દલપતરામે બહેન, વચમાં રસ્તો ૦ ૧૩

આસો માસો સરદ પુનમની સત્ય જો—એરાગ.

બહાલી બહેની જાવાની તું વિદેશ જો,
 ગૃહ શ્વશુરનું શાન્તીથી દીપાવજો;
 રહેવું સુખ દુઃખ સાથ પતિના નિત્ય જો,
 આપણું એ કર્તવ્ય પરમ તું લેખજો. ૧
 હોય પતિ પ્રીતિહિન વ્યસની કે તામસી,
 સુધારવા સ્નેહે સહુ સહીને ચત્નથી;
 પરધર કદી નવ કરવી વિપતની વાત જો,
 પ્રભુએ દીધેલી રિયતિમાં સુખ માનીયો. ૨
 પ્રેમસહીત નિજ સંતતીને સંભાળીને,
 આપી શીક્ષણ જીવન ઉચ્ચ બનાવજો;
 સુત સુતામાં ભેદ જરા નવ લેખવો,
 દંપતીધર્મનું કૃણ એ શુભ તું માનજો. ૩
 સ્નેહસહીત તું ભગિનીને ઉપદેશજો,
 જેથી થાયે આર્યભૂમીને સુખ જો.

રેશે નવ કહી દ્રવ્યથી આપણું નામ જો;
પણ પતિવ્રતધર્મથી કીર્તિ જગજો.

(સૌ. પ્રમીલા.)

રઘુપતિ રામ દ્વયમાં રેજો રે:—એ રાગ.

સાંભળ રૂડી શીખ રાજકુમારી રે,
મહા પરમ પાવનિ ^૧ પતિ પ્યારી.	સાંભળ૦ ૧
માત તાત ને જાત જે સારાં રે,
આપણું અતિ હિત ઇચ્છનારાં રે,
તે તો પણ થોડાં સુખનાં દેનારાં રે.	સાંભળ૦ ૨
સુખહાતા નારી સરવેને રે,
નિજ નાથ અધિક કહું એને રે,
નીચ નારી સેવ ન જે તેને.	સાંભળ૦ ૩
ધર્મ ધીરજ રનેહિ સંસારે રે,
નિજ નારી સુદ્ધાં એ મારે રે,
પરખાય વિપતવેળા જ્યારે.	સાંભળ૦ ૪
વૃદ્ધ નિર્ધન કે રોગવાળો રે,
બેરે અધો કે જડ કોધી કાળો રે,
અતિ દીન લંપટ કપટાળો.	સાંભળ૦ ૫
નિજ નાથ એવાનુંય નારી રે,
અપમાન જે અતિ કરનારી રે,
યમપુર દુઃખ બહુ પામનારી.	સાંભળ૦ ૬
નારીધર્મ સુનિયમ સરવને રે,
હિસે એકજ તે કહું તમને રે;
પ્રેમ પતિપદે મન કર્મ વચ્ચે.	સાંભળ૦ ૭

પતિવ્રતા જગતમન મ્હોતાં રે,
 હીસે ચાર પ્રકારની જોતાં રે,
 સંત કહે શ્રુતિસમંત^૧ સોતાં. સાંભળ૦ ૮

ઉત્તમ મધ્યમ ને નીચ નારી રે,
 ચોથી લઘુ પતિવ્રતા વિચારી રે,
 કહું સમજાવી સૌ વિસ્તારી. સાંભળ૦ ૯

મુજ સ્વામિવિના જગ આખે રે,
 અન્ય પુરૂષજ નથી અભિલાખે રે,
 ઉત્તમ સતી એવું દ્રઢ કરી રાખે. સાંભળ ૧૦

નિજ જાત પિતા સુત જેવા રે,
 દેખે પરજનને નિત તેવા રે,
 મધ્યમ સતીના ગુણ એવા. સાંભળ૦ ૧૧

કુળધર્મ વિચારી રહેછે રે,
 આડે પંથે ન પગલું ભરેછે,
 તે કનિષ્ઠ ત્રિચાર શ્રુતિ કહેછે. સાંભળ૦ ૧૩

વિના સમય અને લય માથે રે,
 રહે તેથી રીઝી સ્વામિ સાથે રે,
 જાણો અધમ સતી લલી ભાતે. સાંભળ૦ ૧૩

અમ્યકો મમ્યકો કારેલી:—એ રાગ.

એક સખી શિખામણુ દેછે જહેન, સાંભળજો સહિયર મારી.
 હિતકારક તમને તે છે જહેન, સાંભળજો સહિયર મારી.
 જાઓ સાસરિએ જ્યારે જહેન, સાંભળજો સહિયર મારી.
 થાઓ ખહુ ડાહ્યાં લ્યારે જહેન, સાંભળજો સહિયર મારી.
 સજની અતિ પતિને પ્રીતે જહેન, સાંભળજો સહિયર મારી.
 સેવા કરજો શુભ રીતે જહેન, સાંભળજો સહિયર મારી.

તેને મનગમતાં રહિયે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 કટુ વાક્ય વૃથા નહિ કહિયે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 અતિ સરળ બોલથી બોલો જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 એ સઘળું હૃદયથી તોળો જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 કદિ વાદ વૃથા નહિ કહિયે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 શીખામણ હૃદયે ધરિએ જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 સાસૂજી કે' તે કરિયે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 કદિ કલેશ ન કરશે જરિએ જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 સઘળાંને નમતાં રે'જે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 બહુ લાવ સંપતો લેજે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 દુર્ગુણ સઘળાને હરજે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 શુભ કર્મ કરે^૧ આદરજે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 મન કામાદિકમાં લોભે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 એ આપણને નહિ શોભે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 ગુરૂજનની કરજે સેવા જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 શુભ મારગ શોધી લેજે જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 મદ મત્સર દેશ ન રાખો જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 ભુંડું નહિ મુખથી લાખો જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 મેણાં નહિ મારો મુખથી જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 છે અનુભવ એવાં દુઃખથી જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 સૂવું નહિ પતિની પે'લાં જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 નહિ રાખો તન મન મેલાં જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 પરમેશ્વર પતિને માનો જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 તેનાથી સુખ સહુ પામો જહેન, સાંભળજે સહિયર મારી.

એ ધર્મ આપણા ખડેલો ખડેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 અતિ સરળ સુઘડને રહેલો ખડેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 કાને આ અરણ સુણજે ખડેન, સાંભળજે સહિયર મારી.
 કેશવની ભાવે ભણજે ખડેન, સાંભળજે સહિયર મારી.

(કેશવકૃતિ.)

પ્રત રહિએ રે એકાદશી જળ જમુનાનાં જર્ઘએ:—એ રાગ.

સુખની કહું એક વાત હું, સુણજે સહુ કાને;
 કડિએ કહું કેટલીક તે, ધરજે વળી ધ્યાને. ૧

જ્યારે જવું થાય સાસરે, તણ, તાતના ધરને;
 નમ્રપણું નિત્ય રાખવું, વાલાં થાવ'ને વરને. ૨

સંપ સદા સહુ સાથમાં, રાખિએ બહુ રૂડો;
 સરળ સ્વભાવે રહી સદા, ભણએ પંથ કૂડો. ૩

સમવય સાથે ન બેસિયે, વાતો કરવા નમાલી;
 સમય મળ્યો જે અમૂલ્ય તે, નહિ ખાળિએ ખાલી. ૪

શણગાર શીળતણું સણ, શોભા કરવી સદાની;
 અન્ય ભૂષણ નહિ ઇચ્છિયે, એજ દેવ મળની. ૫

રાખવો રોજ લલાટમાં, ચાંદલો કંકુ કેરો;
 કરિયે ઉઠાસી ન કોઈ દિન, ચતુરાં નિજ ચેરો. ૬

શાંતિ વિના સુખ લેશ પણ, સમજે નહિ સજની;
 શુદ્ધ વિચારવિષે સદા, ગાળવાં દિનરજની. ૭

ધરની બહાર જવું નહિ, નહીં નવરાં રહેવું;
 હૃદય બળે એવું અન્યને કોઈ વેણ ન કેવું. ૮

આછકડાં પેરવાં નહીં, પટકુળ કોઈ
 સાસુ જેવું સાથ લે જવું, જાવું હોય

રીસાળ ટેવ જો હોય તો, થાય દુઃખ શરીરે ;
ગંભીર મધુર અવાજથી, બોલ બોલિયે ધીરે . ૧૦

હોતે હુળીમળી સર્વથી, ઘરનું કામ કરિયે ;
દોષ પોતાના પિંડનો, પ્રેમથી પરહરિયે . ૧૧

સ્વામીમાં દોષ કદિ પડે, કોઈ નયને કદાપિ ;
ગણવો હૃદય ગુણરૂપ તે, કુળવાને તથાપિ . ૧૨

જેમ બને તેમ સાધનો, સુખનાં નિત્ય સજવાં ;
દુઃખકારક સઘળાં વળી, કારણે પણ તજવાં . ૧૩

સંસારમાં સુખ પામવા, મન હોય વધારે ;
પ્રેમવિના પ્રાણનાથના, ન મળે તે લગારે . ૧૪

તેની રજા લઈને બધાં, કામકાજને કરિયે ;
એજ મારગપર ચાલતાં, દુઃખ થાય ન જરિયે . ૧૫

સ્વચ્છ સદન^૧ને વદન^૨સદા, રાખવાં સતીએએ ;
મારે મેણાં કોઈ મૂર્ખિએ, મન ગણવાં ન કોયે . ૧૬

સંતોષ રાખવો સર્વદા, સતીએ સુખકારી ;
વાત હૃદયમાંહિ રાખવી, લાલકારી વિચારી . ૧૭

પતિપદની પૂજવડે, વનિતા શુદ્ધ થાય ;
પ્રાણપતિના પ્રતાપથી, પુણ્ય પૂરાં પમાય . ૧૮

સસરા સાસૂની સેવા કરો, માતા તાતના સરખી ;
આશિષ ગુરૂજનની સહુ, મેળવો મન હરખી . ૧૯

નીચી નજર નિત્ય રાખવી, બળ કરવું ન બહેને ;
દુઃખ હૃદયમાં ઉપજે, તેવે ચડિએ ન બહેને . ૨૦

ખરચ ઉપજ સમ રાખિએ, લલકારું ન કામ ;
વસ્ત્ર આલૂષણ કારણે, દાલાં ખરચો ન દામ . ૨૧

- સ્વામીને વશ કરવાતણે, એક મંત્ર મળનો ;
ઉપદેશ અંતરમાં ધરો, આ કુશળ કવિતાનો . ૨૨
- પિયરપનોતાં થવું નહીં, પરણ્યા પછી કદિએ ;
મદ મત્સરના નિશાવડે, ન જરા પણ મદીએ . ૨૩
- ક્રોધ કામ લોભ મોહ ને, મદ મત્સર સઘળાં ;
સદ્ગુણી શીળકટારથી, થજે જીતવા સખળાં . ૨૪
- ગંભીર મન નિત્ય રાખવું, સર્વ વાતને જાણી ;
સમવયની સખિઓ મળી, સાથે જીવું ન પાણી . ૨૫
- ઊંચે સ્વરે બહુ બોલતાં, લાજ હસતાં હરાય ;
દુર્ગુણ મેલ ટળી જવા, સજે સરસ ઉપાય . ૨૬
- કંથ કહે તે સદા કરો, ઠરો સદ્ગુણ ઠામે ;
સેવા સ્વામીની સદા કરો, જેથી સુખ સહુ જામે . ૨૭
- ઉપકાર કરવો અન્યનો, પુન્યનો પંથ જાણી ;
અપકાર પાપનું રૂપ છે, એવું મનમા પ્રમાણી . ૨૮
- ઠેકડી ઠાલી કરી મુખે, જીભ કરવી ન હલકી ;
અન્યની આગળ અન્યની, વાત કરવી ન મલકી . ૨૯
- પાપના પંથની રીતિઓ, સહુ નાંખવી તોડી ;
કેશવ કલ્યાણકારણે, વિનવે કર જોડી . ૩૦

(કેશવકૃતિ.)

કહાં ગયો પેલો મોરલી વાળો એ.—રાગ.

શાણાં, સુધડ, સદ્ગુણી બની, જહેની સાસરે સુખીયાં થાજે રે,
સંસારે થો સ્ત્રીકર્તાંયો, કરી પરમ પદ પાજે રે . શાણાં૦

છત્ર મિજાજ તો ત્યાગજ કરવો, જો સાસરીએ રહેવું રે ,
શાણપણે સૌ સાથે બોલવું, ચાલવું, લેવું, દેવું રે . શાણાં૦

મધુર વચન છે મધથી મીઠાં, જન મન રંજનકારી રે, શાણાં
 નારીનું લૂપણુ નારીજ નહિ જે, નમ્રપણું ન ધરનારી રે. શાણાં
 સ્વજન, પરજન, દાસ, દાસી શું, વદ્ધવું વિધ વિવિધે રે, શાણાં
 સૌ સાથે સૌ લાયક ચાલવું, મા'લવું મારગ સીધે રે. શાણાં
 વણકડે મન વર્તી વરતવું, સાસરે સૌ અનુસરતું રે, શાણાં
 પિયુરંજન પર તો મન નિશદ્દિન, ખંતે અખંડજ ધરતું રે. શાણાં
 પ્રેમે પિયુ મન રંજન કરવું, માનિની ધર્મ એ મોટો રે, શાણાં
 ચાર પદારથ એથી પમાયે, અન્ય ઉપાય તે જોટો રે. શાણાં
 સ્વામી સંખ'ધે શ્વશુર પક્ષની, સેવા કરવી સુરીતે રે, શાણાં
 માત પિતા સમ સાસુ સસરા, માનવા મનથી નિત્યે રે. શાણાં
 પોતાનુંજ ધર હવે થયું જે, તે તો સંભાળવું ભાવે રે, શાણાં
 ઘરગોઠવણી તો ગોરીનો, ગરવો ધર્મજ કહાવે રે. શાણાં
 રાતદિવસ મથી મરે મરદ જો, કરવા ધરમાં કમાણી રે, શાણાં
 આણી કમાણી ન વાપરી જાણી, બાયડી નહિ તેલુંડાણી રે. શાણાં
 શાણી સુઘડ આ દોજ કરે છે, રૂડી વ્યવસ્થા ધરની રે, શાણાં
 કરકસર કરે, રહે સૌ સરસી, શોભા વધારે ધરની રે. શાણાં
 ઘર જોઈ ઘર ધણીયાણીનું, મુલ કરે સૌ કોઈ રે, શાણાં
 જો ધરમાં ગંદવાડો દેખે, કહે 'કુવડ, કટ, મોઈ રે'. શાણાં
 સુઘડનાં ધરખાર, ને ચોરડા, આરસા જેવા રૂપાળા રે, શાણાં
 સદા સુઘડ રહે સુઘડ સુંદરી, રાખી સુઘડ બાળ બાળા રે. શાણાં
 બાળકની સંભાળ કેળવણી, સ્ત્રીનો ધર્મ એ ત્રીજો રે, શાણાં
 ત્રણે ધર્મ સરસ ને સરળ એ, પાળ્યા તો પ્રભુ રીઝવે રે. શાણાં
 પ્રભુને પ્રાર્થનાથી પ્યારાં, કર્તવ્ય કર્મો કરવાં રે, શાણાં
 જપ તપ વ્રત ઉપવાસ મુકી પણ, પ્રેમે પતિવ્રત ધરવાં રે. શાણાં
 પતિવ્રતા પતિને અનુસરતી, હીંડે હરઘડી હોને રે, શાણાં
 તેની મરેજ તેજ એની મરજ, જીવનદોરી તે છે રે. શાણાં

પ્રાણુથી ખ્યારો ગાણી પિયુને, અનન્ય ભક્તિ કરતી રે,
 દુર્જન દુષ્ટને દેખીજ દૂરથી, આધી એ ઓસરતી રે. શાણાં૦
 નિર્જન વન, ને નિર્ધનતામાં, રહે પિયુ પાસજ હરખે રે,
 સ્વામીવિના નહિ સ્વર્ગે સોહાયે, સ્વામી સંગે સુખી નરકે રે. શાણાં૦
 સતી પતિથી છુટી પડે નહિ, છાયાવત ગત એની રે,
 પતિવ્રતાનું પરમ તત્વ છે, પતિજ, સાંભળ બે'ની રે. શાણાં૦
 બે'ની ! પતિવ્રત ધારી ધીરજથી, કુળની કીર્તિ વધારી રે,
 વિશ્વભરનો રાખી ભરોસો, રહેજે, ઓ બેટી, તું મારી રે. શાણાં૦
 સુખી સદા તું હોજે ઉભય સ્થળાકર મંગળા લાડ ઘેલી રે,
 માની કુખ વખાણાવજે વા'લી, માની નવલ શીખ છેલી રે. શાણાં૦

કહાં ગયો પેલો મોરલીવાળો, મનના ધુધટ ખોલી રે.—એ રાગ.

સખીઓ સાચી વાત કહુંછું, સાર લાહી ખહુ સારો રે ;
 ધારો ધ્યાન તમે જો તેમાં, સુધરે જન્મ તમારે રે : સખીઓ૦
 બાળપણમાં માતપિતાને, વિનયવડે વશ રે'વું રે ;
 તન મનનું તેની પાસેથી, શિક્ષણ સઘળું લેવું રે : સખીઓ૦
 ચંચળતાને ચતુરપણથી, કામ કુંવરિએ કરવું રે ;
 સદ્ગુણથી સંતોષ દધને, દુર્ગુણથી ખહુ ડરવું રે : સખીઓ૦
 માતપિતાના શુભ ઉપકારો, મનમાંથી ન વિસરિએ રે ;
 ધરનાં કામ ઘણાં જે ઘટતાં, કુશળપણથી કરિએ રે : સખીઓ૦
 યોગ્યપણે માતપિતા આપે, તેવા વરને વરિએ રે ;
 એ પતિને અનુકૂળ રહીને, આ ભવસાગર તરિએ રે : સખીઓ૦
 પતિનું ઘર પોતાનું થાતાં, ભાર ઉપાડી લેવો રે ;
 વિનય વિવેકવડે વશ રે'વું, ધર્મ તમારો તેવો રે : સખીઓ૦
 પિયર રહી જે શીખ્યાં તેનો, ઉપયોગ અંહી કરજો રે ;
 ઉપદેશ મળે જે જે બીજો, તે અંતરમાં ધરજો રે : સખીઓ૦

સાસુ સસરો જેઠ દિયરજી, એનું માન વધારો રે ;
 જેઠાણી દેરાણીને પણ, આદર દેવો સારો રે : સખીઓ૦
 ઘરસંસાર નિશાળવિષેથી, લણતર રૂઢું લણવું રે ;
 સંકટ શિરપર આવે તો તો, તે ગુણકારક ગણવું રે : સખીઓ૦
 માયાળુ મનથી સહુ સાથે, પરિચય સારો કરવો રે ;
 માફ તાફ મનથી તજવું, એ ગુણ ગણવો ગરવો રે : સખીઓ૦
 સહુનાં ખાળક સરખાં ગણવાં, ભવમાં ભેદ ન સારો રે ;
 સંપ સરળતા રાખી સહુમાં, સુખ સંપૂર્ણ વધારો રે : સખીઓ૦
 મર્યાદા તન-મન વચનોમાં, પ્રેમે પ્રતિદિન પાળો રે ;
 હોય ક્યાં જે આજ સુધીમાં, સુકૃત તે સંભાળો રે : સખીઓ૦
 હું કોણ અને મારે કરવું, શું તે સહજ વિચારો રે ;
 પતિની છાયા ધ્રુવને રહેવું, એ છે ધર્મ તમારો રે : સખીઓ૦
 પ્રિયહિત વચનો વહવાં સુખથી, વિનય વિવેકે નમતાં રે ;
 કામ કરો કરથી સહુ તેવાં, પતિ ગુરૂજનને ગમતાં રે : સખીઓ૦
 શીળ અને સૈભાગ્ય સદાનાં શુભ આભૂષણ શોભે રે ;
 પ્રાણવિના તન જેવાં ખીજા, એમાં મન શું લોભે રે : સખીઓ૦
 મોઢપણાના પટકુળ અંગે, ખુદે પ્રમદા પ્રીતે રે ;
 નાકતાણું મોતી મર્યાદા, સાચવજો શુભ રીતે રે : સખીઓ૦
 નીતિ ન્યાય કડાં છે કરના, તે તનને શોભાવે રે ;
 આવો સમય સખી સંસારે, વારંવાર ન આવે રે : સખીઓ૦
 પતિના નામતણા હીરાનો, હાર હૃદયમાં ધરવો રે ;
 આ રીતે સદ્ગુણ સઘળાનો, શણગાર રૂઢો કરવો રે : સખીઓ૦
 જોડ જડી જે સજની તમને, એને ઇશ્વર માનોરે ;
 પત્નીના પરમેશ્વર પતિ છે, એમાં સંશય શાનો રે : સખીઓ૦

પ્રાણુથી ખ્યારો ગાણી પિયુને, અનન્ય ભક્તિ કરતી રે,
 દુર્જન દુષ્ટને દેખીજ દૂરથી, આધી એ ઓસરતી રે. શાણાં૦
 નિર્જન વન, ને નિર્ધનતામાં, રહે પિયુ પાસજ હરખે રે,
 સ્વામીવિના નહિ સ્વર્ગે સોહાએ, સ્વામી સંગે સુખી નરકે રે. શાણાં૦
 સતી પતિથી છુટી પડે નહિ, છાયાવત ગત એની રે,
 પતિવ્રતાનું પરમ તત્વ છે, પતિજ, સાંભળ બે'ની રે. શાણાં૦
 બે'ની ! પતિવ્રત ધારી ધીરજથી, કુળની કીર્તિ વધારી રે,
 વિશ્વંભરનો રાખી ભરોસો, રહેજે, એ બેટી, તું મારી રે. શાણાં૦
 સુખી સદા તું હોજે ઉભય સ્થળાંકર મંગળા લાડ ઘેલી રે,
 માની કુખ વખાણાવજે વા'લી, માની નવલ શીખ છેલી રે. શાણાં૦

કહ્યાં ગયો પેલો મોરલીવાળો, મનના ધુધટ ખોલી રે.—એ રાગ.

સખીઓ સાચી વાત કહુંછું, સાર લહી બહુ સારો રે ;
 ધારો ધ્યાન તમે જો તેમાં, સુધરે જન્મ તમારે રે : સખીઓ૦
 બાળપણમાં માતપિતાને, વિનયવડે વશ રે'વું રે ;
 તન મનનું તેની પાસેથી, શિક્ષણ સઘળું લેવું રે : સખીઓ૦
 ચંચળતાને ચતુરપણથી, કામ કુંવરિએ કરવું રે ;
 સદ્ગુણથી સંતોષ દઇને, દુર્ગુણથી બહુ ડરવું રે : સખીઓ૦
 માતપિતાના શુભ ઉપકારો, મનમાંથી ન વિસરિએ રે ;
 ઘરનાં કામ ઘણાં જે ઘટતાં, કુશળપણથી કરિએ રે : સખીઓ૦
 યોગ્યપણે માતપિતા આપે, તેવા વરને વરિએ રે ;
 એ પતિને અનુકૂળ રહીને, આ લવસાગર તરિએ રે : સખીઓ૦
 પતિનું ઘર પોતાનું થાતાં, ભાર ઉપાડી લેવો રે ;
 વિનય વિવેકવડે વશ રે'વું, ધર્મ તમારો તેવો રે : સખીઓ૦
 પિયર રહી જે શીખ્યાં તેનો, ઉપયોગ અંહી કરજો રે ;
 ઉપદેશ મળે જે જે બીજો, તે અંતરમાં ધરજો રે : સખીઓ૦

સાસુ સસરો જેઠ દિયરજી, એનું માન વધારો રે ;
 જેઠાણી દેરાણીને પણ, આદર દેવો સારો રે : સખીઓ
 ઘરસંસાર નિશાળવિષેથી, લણતર રૂઢું લણવું રે ;
 સંકટ શિરપર આવે તો તો, તે ગુણકારક ગણવું રે : સખીઓ
 માયાળુ મનથી સહુ સાથે, પરિચય સારો કરવો રે ;
 માઝ તાઝ મનથી તજવું, એ ગુણ ગણવો ગરવો રે : સખીઓ
 સહુનાં ખાળક સરખાં ગણવાં, ભવમાં ભેદ ન સારો રે ;
 સંપ સરળતા રાખી સહુમાં, સુખ સંપૂર્ણ વધારો રે : સખીઓ
 મર્યાદા તન-મન-વચનોમાં, પ્રેમે પ્રતિદિન પાળો રે ;
 હોય કર્યાં જે આજ સુધીમાં, સુકૃત તે સંભાળો રે : સખીઓ
 હું કોણ અને મારે કરવું, શું તે સહજ વિચારો રે ;
 પતિની છાયા ધધને રહેવું, એ છે ધર્મ તમારો રે : સખીઓ
 પ્રિયહિત વચનો વઢવાં મુખથી, વિનય વિવેકે નમતાં રે ;
 કામ કરો કરથી સહુ તેવાં, પતિ ગુરૂજનને ગમતાં રે : સખીઓ
 શીળ અને સૈભાગ્ય સદાનાં શુભ આભૂષણ શોભે રે ;
 પ્રાણુવિના તન જેવાં ખીજ, એમાં મન શું લોભે રે : સખીઓ
 પ્રોઢપણાના પટકુળ અંગે, ખેડે પ્રમદા પ્રીતે રે ;
 નાકતાણું મોતી મર્યાદા, સાચવજો શુભ રીતે રે : સખીઓ
 નીતિ ન્યાય કડાં છે કરના, તે તનને શોભાવે રે ;
 આવો સમય સખી સંસારે, વારંવાર ન આવે રે : સખીઓ
 પતિના નામતણા હીરાનો, હાર હૃદયમાં ધરવો રે ;
 આ રીતે સદ્ગુણ સઘળાનો, શણગાર રૂઢો કરવો રે : સખીઓ
 જેઠ જડી જે સજની તમને, એને ઇશ્વર માનોરે ;
 પત્નીના પરમેશ્વર પતિ છે, એમાં સંશય શાનો રે : સખીઓ

સંસાર વિષે સુખનાં સાધન, એ પતિને આધારે રે;
 આ સંસારથી અળખાને, અંતે એ પતિ તારે રે : સખીઓં
 પ્રેમ કરીને સેવા કરવી, જન્મ વૃથા નહિ જવા રે;
 ગુરૂજનને પણ આદર દેવો, પૂરાં પૂણ્ય કમાવા રે : સખીઓં
 જપ તપ ઈશ્વરનું આરાધન,^૧ સાવધ થઈને કરવું રે;
 કેશવ હરિનું અંતરમાંથી, નામ કદી ન વિસરવું રે : સખીઓં
 (કેશવકૃતિ.)

શીખ સાસુજી દે છે રે વહુજી રહો ઠંગે.—એ રાગ.
 ખેડેની ! હર્ષે^૧ હસું હું રે, કૌતુક તુજ સંતોષતાં,
 નહાશો આનંદ હેલીએ રે, મધુર જીવનાન્તરમાં .
 સાસરું—રમ્ય આશ્રમ રે, ઉમંગે આમંત્રે,
 મીઠાં વિહંગો^૨ કુરંગો^૩ રે, વધાવે નવાશ્રિતને .
 હર્ષ—ઝરણાં ત્યાં ગાને રે, રમાડે હૃદય કુંળાં,
 સ્નેહ—વાયુ પ્રસારે રે, મધુર સુખ જીવનતણાં .
 સાસુ સસરા ગુરૂજન રે, ગુણી સ્વાનુભવી હૃદયે,
 દેખી સુકુમારી વેલી^૪ રે, હસે સત્ય વાતસલ્યે^૫ .
 રોપી મૃદુ લગ્ન—કુંજે રે, જીવનવિદ્યા—વારિ સીંચી,
 સ્નેહ—વાતાવરણમાં રે, દર્ઢ ઉજ્જ્વળતા જ્ઞાનની .
 આનંદાદી^૬ કૃપાદષ્ટિની રે, શીળી સહુણી છાયા,
 રક્ષી કેલેશ—કીટોથી^૭ રે, ઉછેરે કુમખીલતા .
 મધુવનમાં વસન્તાં રે, વડીલ અન્ય ઉપગુરૂઓ,^૮
 આ વિકાસના કાર્યે રે, ધરે ઉલ્લાસ ઘણો .
 પ્રિય પતિ—વૃક્ષ સુંદર રે, હૃદય સંગી સમીપ^૯ વસે,
 પ્રેમગ્રંથીથી^{૧૦} તે સહ રે, વીંટાતો જીવન વિકસે .

૧. પૂજા. ૨. પક્ષી. ૩. હરણો. ૪. નવી આવનાર વહુ. ૫. વહાલ.
 ૬. ઢાંકી. ૭. કલેશરૂપી કીડાઓ. ૮. નહાનાં વડીલો. ૯. સાથે. ૧૦. સ્નેહની ગાંઠ.

એમ આલિંગી^૧ રહેતાં રે, સદા ઉચ્ચ પ્રીતિભાવે ,
 બહાલા રમણ^૨ રસિલા રે, જીવનલ્હાવા વિલસાવે .
 શુદ્ધ સ્નેહે સંધાયાંરે અંતર એકમેક ભળ્યાં ,
 ત્રૂટે પણ નવ છૂટે રે, સદા સંયુક્ત^૩ બન્યાં .
 દૃઢ સંલગ્ન^૪ હૃદયોયે રે, રેલી આત્મરસ રૂડો ,
 એકતા દિવ્ય પાળીયે રે, ભૂલી દ્વંદ્વભાવ^૫ બધો .
 આવા વૃક્ષવેલીના રે^૬, શીળા આત્મયુગલતણાં ,
 યૌવન રસથી ખીલેલાંરે, બાહુડાં કુલડાં રૂડાં .
 બાલ મૃગ સમ, મધુરાં રે, રમે ઝરણાં સંગે ;
 કાલી મંજુલ^૭ વાણીથી રે, પ્રણય રસને રંગે .
 આવા દિવ્ય આનંદે રે, રસેલું જીવન વહીએ ,
 ખડેન ! ધર્મો આચરતાં રે, પ્રભુપદે સંચરીએ .

(વંન્ધુસમાજ)

અચકો મચકો કારેલી.—એ રાગ

સુન્દર બાઈ આલ્યાં સાસરીએ ,
 માબાપ શીખામણ દેછે ખડેન ;
 લાજ વધારને લાખેણી.

સાસુજી કહે તે સાંભળજે ;
 કોઈશું વઢવાડ ન કરશો ખડેન ! લાજ ૦
 સાંખી રહેજે બોલ્યું સઉનું ;
 અભિમાન ન અંતર ધરશો ખડેન ! લાજ ૦
 ઘરમાં ને ઘરમાં ઘર કરીએ ;
 પરઘેર ઘણું નવ જઈએ ખડેન ! લાજ ૦

મેલાં ઘેલાં જ્યમ નવ રહીએ ;
 ત્યમ બહુજ ઠકારો ન કરિએ જહેન ! લાજ૦
 કેાઈ વાત કરે આપણી વાંસે ;
 એવું કહી ન આચરીએ જહેન ! લાજ૦
 જે સંપ સગાથી તોડે છે ;
 તે છેવટ હાથ ધસે છે જહેન ! લાજ૦
 જે સઉનું સાડું ધચ્છે છે ;
 તેના દિલમાં દેવ વસે છે જહેન ! લાજ૦
 તમે ભણ્યાં ગણ્યાં બહુ ડાહ્યાં છો ;
 તમને 'ઝાઝું' શું કહીએ જહેન !
 લાજ વધારજો લાખેણી૦

જાદવરાય પરણ્યા રૂકમણી રે એ:—રાગ.

સાસરવાસણીને માતા કહે સ્નેહથી રે ;
 દિકરી ધરજો મનમાં નારી તણો ધર્મ, મારી લાડકવાઈ
 લાખેણી રે .
 દિકરી પતિવ્રતાવ્રત પ્રેમે પાળવું રે ;
 કરવાં કંથ રીજે એવાં રૂડાં કર્મ . મારી૦ ૧
 દિકરી ધરધણી તે તો ધરનો રાજગણો રે ;
 દિકરી પ્રમદા તે ધરનો પ્રધાન . મારી૦
 દિકરી ધરની સંભાળ સારી રાખવીરે ;
 સર્વ સાચવીને રાખવો સામાન . મારી૦ ૨
 કરકસરથી ધનને બચાવવું રે ;
 થવા દેવો નહિ કાંઈ પણ બિગાડ . મારી૦
 સારી નારીવડે આપે ધર ઉજળું રે ;
 ગંદી નારીવડે દીસે ગંદવાડ . મારી૦ ૩

સાસુ સસરાની પ્રતિજ્ઞા પ્રેમે પાળવી રે ;	
કેઈને કહિયે નહીં કહીએ કડવું વેણ .	મારી૦
મીઠાં વચનથી મરમ મનવિયે રે ;	
જેથી સુણતાં લાગે દીલમાં સુખદેણ .	મારી૦ ૪
આધી પાછી એકે વસ્તુ થવા દેવી નહિ રે ;	
લેને ગોઠવવી જ્યાં હોય જેનું સ્થાન .	મારી૦
સર્વે સમયનો સાજ હાજર રાખિયે રે ;	
ખાન પાન તથા સોપારી ને પાન .	મારી૦ ૫
આવ્યાં ગયાંને આદરમાન આપિયે રે ;	
જેથી વિશ્વ વિષે થાય વિવિધ વખાણ .	મારી૦
દિકરી ઠગારા જનોથી ન ઠગાઈયે રે ;	
જાદુ જંત્રમંત્ર સર્વે જુઠા જાણ .	મારી૦ ૬
લખિયે ખાનગી ખરચનો હિસાબ પોતે રે ;	
સર્વે વસ્તુતણા લખિયે સારો નોંધ .	મારી૦
ભરત ચીતરની કળા નવ ભૂલિયે રે ;	
ભલા ભણતરનો ભૂલિયે ન બોધ .	મારી૦ ૭
ધણી હઘમ કરાને ધન ધાન્ય રણે રે ;	
ઘરધંધો તે તો કામનીનું કામ .	મારી૦
સારી રીતે કરવી સ્વામીને સહાયતા રે ;	
દેહે શીખામણ દલપતરામ .	મારી૦ ૮

ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને.—એ રાગ.

અખળા જાતિએ જગમાં જન્મી સદા ,
 પતિકુળમાં નીતિથી કરવો વાસ જો ;
 રાય સસુ સુખ હોયે માતપિતાગૃહે ,
 પણ તે સુખની તલભર ધરવી ન આશ જો . અખળા૦

મેલાં ઘેલાં જ્યમ નવ રહીએ ;
 ત્યમ બહુજ ઠકારો ન કરીએ જ્હેન ! લાજ૦
 કોઈ વાત કરે આપણી વાંસે ;
 એવું કદી ન આચરીએ જ્હેન ! લાજ૦
 જે સંપ સગાથી તોડે છે ;
 તે છેવટ હાથ ધસે છે જ્હેન ! લાજ૦
 જે સહિતુ' સારૂ' ઇચ્છે છે ;
 તેના દિલમાં દેવ વસે છે જ્હેન ! લાજ૦
 તમે ભણ્યાં ગણ્યાં બહુ ડાહ્યાં છો ;
 તમને 'ઝાઝુ' શું કહીએ જ્હેન !

લાજ વધારજે લાખેણી૦

જઠવરાય પરણ્યા રૂકમણી રે એ:—રાગ.

સાસરવાસણીને માતા કહે સ્નેહથી રે ;
 દિકરી ધરજે મનમાં નારી તણો ધર્મ, મારી લાડકવાઈ
 લાખેણી રે .

દિકરી પતિવ્રતાવ્રત પ્રેમે પાળવું રે ;
 ઓધવજના મહિનાનો મારી૦ ૧

સહિયર સાચી શિક્ષા મનમાં રાખજે ,
 ભારે ભવસાગર તરવાને કાજ જો ;
 લેવા લાભ અનેક ખરા સંસારમાં ,
 કહું છું હિત કરવાને એક અવાજ જો : સહિ
 બાળપણમાં ભણવું ગણવું ભાવથી ,
 માતપિતાને ઉપજવી સંતોષ જો ;

૧ સસરો. ૨ પાળવાં. ૩ છ રસ-કડવો, તીખો, તુરો, ખારો, ખાટો અને મીઠો.
 ૪. ઓકમથ. ૫. પતિ.

- સાસુ સસરાની પ્રતિજ્ઞા પ્રેમે પાળવી રે ;
કેઈને કહિયે નહીં કહીએ કડવું વેણ . મારી૦
- મીઠાં વચનથી મરમ મનવિયે રે ;
જેથી સુણતાં લાગે દીલમાં સુખદેણ . મારી૦ ૪
- આધી પાછી એકે વસ્તુ થવા દેવી નહિ રે ;
લૈને ગોઠવવી જ્યાં હોય જેનું સ્થાન . મારી૦
- સર્વે સમયનો સાજ હાજર રાખિયે રે ;
ખાન પાન તથા સોપારી ને પાન . મારી૦ ૫
- આવ્યાં ગયાંને આદરમાન આપિયે રે ;
જેથી વિશ્વ વિષે થાય વિવિધ વખાણ . મારી૦
- દિકરી ઠગારા જનોથી ન ઠગાઈયે રે ;
જાડુ જંત્રમંત્ર સર્વે જુઠા જાણ . મારી૦ ૬
- લખિયે ખાનગી ખરચનો હિસાબ પોતે રે ;
સર્વે વસ્તુતણા લખિયે સારો નોંધ . મારી૦
- ભરત ચીતરની કળા નવ ભૂલિયે રે ;
ભલા ભણતરનો ભૂલિયે ન બોધ . મારી૦ ૭
- ધણી ઉદ્યમ કરીને ધન ધાન્ય રળે રે ;

ગરબો.

- એક હીરો આવ્યો છે મારા હાથમાં રે લોલ,
 શું વખાણું સૈયરોના સાથમાં રે લોલ ;
 મને ઇશ્વરે કૃપા કરીને આપ્યો રે લોલ,
 માથાનો મોર કરી થાપીયો રે લોલ . ૧
- મને ખ્યારો લાગે છે મારા પ્રાણુથી રે લોલ,
 પારખ્યો મેં પ્રેમના પ્રમાણથી રે લોલ ;
 મેં તો હૈયામાં હાર કરી રાખીયો રે લોલ,
 અંતરમાં એજ અલિલાખીયો રે લોલ . ૨
- મારી જીવનદોરી તો એક એજ છે રે લોલ,
 તે તો મારા નેણતણું તેજ છે રે લોલ ;
 જેમ છાયા ન છુટી પડે દેહથી રે લોલ,
 તેમ હું જીવી પડું ન તેહથી રે લોલ . ૩
- હું તો વારેવારે નિહાળું હેતથી રે લોલ,
 સાચવું સંભાળીને સચેતથી રે લોલ ;
 જેવો હૈયાનો હાર હોય હેમનો રે લોલ,
 પૂરા સમુદ્ર જેવો પ્રેમનો રે લોલ . ૪
- જેમ ચાહે ચકોર ચિત્ત ચંદ્રને રે લોલ,
 ચાહે લમરો મકરંદને^૧ રે લોલ ;
 મીન નીરથી કદાપિ જો જીહું જો પડે રે લોલ,
 તે બિચારું ત્યાંજ ઘણું તરફડે રે લોલ . ૫.
- મોર ચાહે છે ચિત્તે જેમ મેહને રે લોલ,
 તેમ હું ચાહું છું ચિત્ત તેહને રે લોલ ;
 તપે તનને સંતાપ પામું તે વિના રે લોલ,
 જીવને પડે ન ચેત જે વિના રે લોલ . ૬
- હું તો પ્રભુને લખીને પાયે લાગતી રે લોલ,
 મુખ થકી એવું રત્ન માગતી રે લોલ;

હું તો પામી પુરા પુન્યના પ્રતાપથી રે લોલ ,
આવી મળ્યું તે આપો આપથી રે લોલ .

૭

મારે કસર રહી ન કોઈ વાતની રે લોલ ,
તે તો આશિષ માત તાતની રે લોલ ;
મારો સર્વે મનોરથ સુફળે ફળ્યો રે લોલ ,
મીત્ર મન માન્યો મુજને મળ્યો રે લોલ .

૮

એક એનેજ દેખું મારી આંખથી રે લોલ ,
ખારો મને પાંખીની પાંખથી રે લોલ ;
એવું વહાલું બીજું આ વિશ્વમાં નથી રે લોલ ,
કોટી પ્રકારે શું કહું કથી રે લોલ .

૯

મારી આખી ઉમરનો એ સોળતી રે લોલ ,
મોટામાં મોટો મારો મહોળતી રે લોલ ;
મારા સુખદુઃખનો સદૈવ લાગીઓ રે લોલ ,
સૌથી લાયક મને લાગીઓ રે લોલ .

૧૦

મારું તન મન ધન હું તેને ગણું રે લોલ ,
લાંચ માંડું તે વડે લલું લણું રે લોલ ;
બીજા નજરે પડે છે બહુ નામના રે લોલ ,
કોઈ મારે એમાં નથી કામના રે લોલ .

૧૧

પ્રભુ પાસે માણું પુરો પ્રેમથી રે લોલ ,
હીરો મઠાજી પ્રેમ હેમથી રે લોલ ;
હીલ આશિષ દલપતરામની રે લોલ ,
કર જોડી માણું એજ કામની રે લોલ .

૧૨

અલખેલી રે અંખે માત જોવાને જઈએ.—એ રાગ.

લલના નહિ થાય લગાર, કામણ મંત્ર કરશે ;
આ મંત્ર કરો ઉચ્ચાર, વશ લરથાર થશે . ટેક.

ગરબો.

- એક હીરો આંચો છે મારા હાથમાં રે લોલ ,
 શું વખાણું સૈયરોના સાથમાં રે લોલ ;
 મને ઇશ્વરે કૃપા કરીને આપિયો રે લોલ ,
 માથાનો મોર કરી થાપીયો રે લોલ . ૧
- મને ખ્યારો લાગે છે મારા પ્રાણુથી રે લોલ ,
 પારખ્યો મેં પ્રેમના પ્રમાણથી રે લોલ ;
 મેં તો હૈયામાં હાર કરી રાખીયો રે લોલ ,
 અંતરમાં એજ અલિલાખીયો રે લોલ . ૨
- મારી જીવનદોરી તો એક એજ છે રે લોલ ,
 તે તો મારા નેણુતણું તેજ છે રે લોલ ;
 જેમ છાયા ન છુટી પડે દેહથી રે લોલ ,
 તેમ હું જીવી પડું ન તેહથી રે લોલ . ૩
- હું તો વારેવારે નિહાળું હેતથી રે લોલ ,
 સાચવું સંભાળીને સચેતથી રે લોલ ;
 જેવો હૈયાનો હાર હોય હેમનો રે લોલ ,
 પૂરા સમુદ્ર જેવો પ્રેમનો રે લોલ . ૪
- જેમ ચાહે ચકોર ચિત્ત ચંદ્રને રે લોલ ,
 ચાહે ભમરો મકરંદને^૧ રે લોલ ;
 મીન નીરથી કદાપિ જો જીવું જો પડે રે લોલ ,
 તે ખિચાડું લાંજ ઘણું તરફડે રે લોલ . ૫
- મોર ચાહે છે ચિત્તે જેમ મેહને રે લોલ ,
 તેમ હું ચાહું છું ચિત્ત તેહને રે લોલ ;
 તપે તનને સંતાપ પામું તે વિના રે લોલ ,
 જીવને પડે ન ચેન જે વિના રે લોલ . ૬
- હું તો પ્રભુને લગીને પાચે લાગતી રે લોલ ,
 મુખ થકી એવું રતન માગતી રે લોલ ;

હું તો પામી પુરા પુન્યના પ્રતાપથી રે લોલ,
આવી મળ્યું તે આપો આપથી રે લોલ.

૭

મારે કસર રહી ન કોઈ વાતની રે લોલ,
તે તો આશિષ માત તાતની રે લોલ;
મારો સર્વે મનોરથ સુકળે કળ્યો રે લોલ,
મીત્ર મન માન્યો મુજને મળ્યો રે લોલ.

૮

એક એનેજ દેખું મારી આંખથી રે લોલ,
ખારો મને પંખીની પાંખથી રે લોલ;
એવું વહાલું બીજું આ વિશ્વમાં નથી રે લોલ,
કોટી પ્રકારે શું કહું કથી રે લોલ.

૯

મારી આખી ઉમરનો એ સોખતી રે લોલ,
મોટામાં મોટો મારો મહોળતી રે લોલ;
મારા સુખદુઃખનો સદૈવ લાગીઓ રે લોલ,
સૌથી લાયક મને લાગીઓ રે લોલ.

૧૦

મારું તન મન ધન હું તેને ગણું રે લોલ,
લાંચ માંડું તે વડે લલું લલું રે લોલ;
બીજા નજરે પડે છે બહુ નામના રે લોલ,
કોઈ મારે એમાં નથી કામના રે લોલ.

૧૧

પ્રભુ પાસે માગું છું પુરો પ્રેમથી રે લોલ,
હીરો મઠાજી પ્રેમ હેમથી રે લોલ;
હીલ આશિષ દલપતરામની રે લોલ,
કર જોડી માગું એજ કામની રે લોલ.

૧૨

અલખેલી રે અંખે માત જોવાને જઈએ.—એ રાગ.

લલના નહિ થાય લગાર, કામણ મંત્ર કરો;
આ મંત્ર કરો ઉચ્ચાર, વશ ભરથાર થશે. ટેક.

પ્રાણુથકી પિયુજી છો ખ્યારા, ન્યારા ન રહો નાથ રે ;
 સર્વથકી લાગોછો સારા, હું વેચાઉં તમ હાથ . કામણુ૦
 તનમનમાં રહું સાજી તાજી, રાજી દેખું રાજ રે ;
 જો કદી જાણું કાંઈ કુરાજી, કુખ્યાં દરિએ જહાજ . કામણુ૦
 માતપિતાએ મોટી કરીને, હિતે સોંખ્યો હાથ રે ,
 સુખ આપો કે દુઃખ આપો તમે, છો મસ્તકના નાથ . કામણુ૦
 ગુણુ સાગર ગંભીર છો સ્વામી, હું અવગુણુ ભરી આજ રે ;
 પોતાની ગણી પ્રેમે નીલાવો, ખાંદ્ય ગ્રહાની લાજ . કામણુ૦
 સ્નેહ તમારો જોઈને સ્વામી, જામી મિલકત જેમ રે ;
 ખુબ ખુશી થઈ ન રહી ખામી, પામી પૂરણુ પ્રેમ . કામણુ૦
 ભણું કર્યું ભગવંતે મારો, સફળ કર્યો અવતાર રે ;
 મહેર કરી મનગમતો આખ્યો, તમ સરખો ભરથાર . કામણુ૦
 સગાં સરવ તમ સાડ તજીયાં, તજીએ સૈયર સંગ રે ;
 દોસ્તી સરવની દૂર કરી હું, રાચી તમારે રંગ . કામણુ૦
 આલ જીવો ને નીચે અવની, અવર નથી આધાર રે ;
 આશા રાખું એક તમારી, છો સુખના દાતાર . કામણુ૦
 જો સુંદરીને રીઝે સ્વામી, તો શોભે શણુગાર રે ;
 નહિ તો શણુગાર સરવ છે, આગ્યતણા અંગાર . કામણુ૦
 દુનિયામાં નર તમને દેખું, ખીજ લાલ ફકીર રે ;
 તુચ્છ ગણું છું તે સઘળાને, હોય અમીર વજીર . કામણુ૦
 જળજંતુને જળ સંગાથે, જેવી પૂરણુ પ્રીત રે ;
 પલક પડે જો દૂર તરફડે, એજ અમારી રીત . કામણુ૦
 પાર ન લે પ્રીતિ વરણુવતાં, સ્થિર બેશી એક ઠામ રે ;
 રાતદિવસ કવિતા રચના જો, રચશે દલપતરામ . કામણુ૦

ગીરધારીરે, વાત કહું તે વિચારે.—એ રાગ.

સાહેલી રે, તુઝ વૈશવ જગમાંહી, પતિસુખની છે બલિહારી ;
નિઃસ્વાર્થી રે, પ્રેમતણી જે મૂર્તિ, એવી માતને પણ મૂકી ઠેકતી .
નહિ જન્મથકી જોડાયાં રે, નહિ ઘાડ સમ્બન્ધમાં આવ્યાં રે ;
નહિ સ્વાર્થમહિં લપટાયાં રે, અલ્પ કાળમાં રે. વશીયા હૃદયે સ્વામી,
પતિસુખની છે બલિહારી . ૧

પિતુ મહારા રે, સ્નેહથકી તે લડાની, સહુ ઇચ્છા પુરી પાડી ;
ત્યજી તુજને રે, જાતાં મન નવ કંપે પતિ દર્શનના ઉમંગે .
અંદ્રવીણુ ચકોર નવ દેખે રે, ઘનરેખિન્દુ ચાતક તલપે રે ;
દીપે જીવ પતંગ નિજ અર્પે રે, ત્યમ માનું રે કંથને જીવનદોરી ,
પતિસુખની છે બલિહારી . ૨

સખી ઠહાલી રે, નિત્ય આનંદે રમતાં, વળી લાવથી સાથે લણુતાં ;
ક્ષણ એકજ રે, કદિ વિખૂટાં પડતાં. થઈ ખિન્ન બહુ ગમરાતાં .
પતિસ્નેહની શીળી છાંયે રે, ભૂતકાળ પડયો વિસારે રે ;
નહિ અત્યહવે મન તૃષ્ણા રે, ક્ષમા કરજે રે, સમય શિખવશે 'શાથી' ,
પતિસુખની છે બલિહારી . ૩

પ્રિય ભગિની રે, પતિમાં તન્મય થાવું, એ દરજ્જા સ્ત્રીની માનું ;
લઈશિક્ષણ રે, પતિસહ રહિને નિત્યે, સદ્ગુણ સહુ હૃદયે ધારિએ.
એક નિષ્ઠાથી ઇશને પ્રાર્થો રે, આપી પવિત્ર દંપતી જોડાં રે ;
આર્યાવર્તની ખ્યાતી વધારો રે, સહુ જહેનો રે ભાવે સૂત્ર પ્રમાણી,
પતિસુખની છે બલિહારી . ૪

ગરબો.

સતીને પતિતણી છાંયા સુખકાર રે, પતિ છે સતીનો સાચો શણગાર રે ,
પતિથી સતી સંસાર તરનાર રે, પતિથી સતી ધર્મ કર્મ કરનાર : સતીને ૦

સતીને પતિ છે અંતરના વિસામા, લવરણુમાંહિ પતિ સુખધામા,
 કરકંકણુ નયનની કીકી રૂપાળી મનવાડીમાં પતિ વનમાળી;
 સુખના પ્રસંગે સુખ ભરનાર રે, દુઃખના પ્રસંગે દુઃખ હરનાર : સતીને
 પતિને પૂજ્યાથી ત્રિવિધતાપ ટળતાં, ત્રિભુવનના સુખ ક્ષણુમાંહી મળતાં,
 સ્વામીસેવાથી સતી શ્રીહરિ રીઝાવે, સતીના સત્યે હરિ ઘર શોધી આવે;
 અડસઠ તીર્થ ચર્ણુ ભરથાર રે, ચરણુ સેવ્યાથી મોક્ષ મળનાર : સતીને
 મન વાણી કર્મે સતી પતિ સાધે, પતિમણિ સતીરતિ ઉરપર ખાંધે,
 પતિગૃહ રહીને સતી ધર્મ પાળે, મોક્ષ સૂત્ર શીખે સંસાર શાળે;
 ગૃહસ્થાશ્રમથી કરે શુભ સંસાર રે, પતિપદ પામી પ્રણુમે વારંવાર : સતીને

(ર. મ.)

ગરબો, રાગ મુદત્તાની; તાલ-હીંચનો.

સર્વ શાસ્ત્રનું મથન આ, સુન્દરી હૃદયે રાખ ;

પ્રેમ ધર્મ છે પતિ પ્રણુ, વેદ પૂરે છે સાખ ;

આવો પ્રિયતમ પ્રણુ પધરાવો, આવો ગોરી મંગળ ગાઓ ;

હરિભજનની ધુમ મચાવો, આવો ગોરી મંગળ ગાઓ .

પૂર્વ પુણ્યબળથી મળ્યા, સદેહ પતિ લગવાન ;

તો સર્ખી શાને પૂજવા? જીવહીણ પાષાણુ .

રહી ભોગમાં જોગ જગાવો, આવો ગોરી મંગળ ગાઓ ;

હરિભજનની ધુમ મચાવો, આવો ગોરી મંગળ ગાઓ .

દ્વૈત છોડી, અદ્વૈત બની, લગ્ને કરી કુળ એક ;

આત્માર્પણ પતિચરણમાં કરીશ પતિમય છેક .

ભૂદી આપપણું પરથાઓ, આવો ગોરી મંગળ ગાઓ ;

હરિભજનની ધુમ મચાવો, આવો ગોરી મંગળ ગાઓ .

આપ ગયું, પર ના રહ્યું; મુકિત લલ્ય કળજેહ ;

પતિમય થઈ પતિરૂપ બની, દેહી છતાં વિદેહ ,

એવી દેહી વિદેહી કહાવો, અલખ લખમાં થાઓ ;
સતી નારી તણા ગુણ ગાઓ, સાહેલી લ્યો વિજય લહાવો .

(હ. પુ.)

વૈદર્ભી વનમાં વલવલે.—એ દેશી પ્રમાણે.

અબળા અરજ આજ એટલી, ગણી ગુણ કરનાર ;
અંતરમાંહિ ઉતારજો, એથી સુખ છે અપાર : અ૦

માતપિતા એ પ્રેમથી, જેને સોંપ્યો છે હાથ ;
એજ તમારો આધાર છે, એજ જગતનો નાથ : અ૦

એજ તમારો રે ઈશ છે, વહે વેદ પુરાણ ;
એ સુખના કરનાર છે, એજ આપના પ્રાણ : અ૦

એજ તમારો રે હાર છે, શોભા સઘળીનો સાર ;
સર્વસ્વ એ સંસારનું, એ સરસ શણગાર : અ૦

મૃગજળ સમ સંસારમાં, દુઃખ દેશો ન લેશ ;
વિનય વિવેકથી નાથને, રાજી કરજો વિશેષ : અ૦

છો તમે તેમને તો ખરાં, પ્રાણ ખ્યારાં સદાય ;
સમજી એવું નિજ અંતરે, કલેશ ન કરો જરાય : અ૦

રીસ કરે પ્રાણનાથ તો, ધરી ધિરજ અપાર ;
શાંત કરો વચનામૃતે, સાચો એ ઉપચાર : અ૦

તેના વિચાર ભર્યા તણું, તમે એક છો કામ ;
એજ જ્યારે થાય ખોખડું, ત્યારે તું સરે કામ : અ૦

તેને તમે સુખ આપતાં, લાવ લેશો અનેક ;
એમ નકી મન રાખજો, શાણાં સઘળે: વિવેક : અ૦

બળ કરવું અબળા થઈ, એવું શોભશે કેમ ;
અંપરાધિ ઇશ્વરનાં થશો, અવળું કરવાથી એમ : અ૦

કેટલું દુઃખ છે નાથને, તે વિચારો ન કેમ ?	
સેવા કરો શુભ રીતથી, સુખ ઉપજે જેમ :	અ૦
એને જરા દુઃખ જો થશે, તેનું લાગશે પાપ ;	
સંસારમાં દુઃખ પામશે, તનમાં લાગશે તાપ :	અ૦
એને અનુકૂળ ચાલેવા, સુખ આપવા કાજ ;	
ખંધાયાં છો અથમથકી, જોતાં સઘળો સમાજ :	અ૦
અગ્નિ જમાન કરી તમે, કીધા કોલકરાર ;	
અંતર આંખ ઉઘાડીને, કરી જોજો વિચાર :	અ૦
પ્રાણુપતિ કહે તે કરો, સુખ પામવા કાજ ;	
સામે ન બોલવો એમની, ઉંચો એકે અવાજ :	અ૦
પ્રેમ વધારજો નાથનો, રાખી સરળ સ્વભાવ ;	
મેળવવી કંથની કૃપા, એ સંસારનો લાવ :	અ૦
કરવું ન એની રજા વિના, કોઈ કામ જો હોય ;	
તેથી તમે યશ પામશે, કદી સમજશે કોય :	અ૦
હૃદય વિચારી જોશે તમે, તો વિના ભરથાર ;	
શૂન્ય ખરેખર લાગશે, આ સંસાર અસાર :	અ૦
નાથવિના જ્યારે છે વૃથા, મનમાનતા અર્થ ;	
શાને વિવાદ કરો તમે, જાતે નિશદ્દિન વ્યર્થ ?	અ૦
સ્વામીનો બોલ ન સાંભળે, ન કરે લેશ વિચાર ;	
પ્રીતિ પરમ તેની પામવા, ન કરે યતન લગાર :	અ૦
શીખામણો નહિ સાંભળે, જાણે નહિ નિજ દોષ ;	
કંથની ઉપર જે કરે, કરી નજરથી રોષ :	અ૦
સેવા ન સમજે નાથની, નલકે સદ્ગુણ લેશ ;	
સમજે નહીં સમજાવતાં, વાતો કે'તાં વિશેષ :	અ૦
તેના મનને દુઃખ ઉપજે, એવું જે કરનારી ;	
સંતોષ આપે ન જે જરા, દુરભાગણી નારી :	અ૦

ધિષ્ઠ એની કુળજાતને, ઝોળ્યું બાપનું નામ ;
 બુદ્ધિ બળી એની તો બધી, વિદ્યા આવે શું કામ ? અ૦
 જન્મ ગયો એજે એહનો, હાથે થઈ તે હેરાણ ;
 પુણ્ય ઉપર પાણી ફેરવ્યું, એથી અન્ય શી હાણ ? અ૦
 પરભવમાં દુઃખ પામવા, પોતે જોદવો પંથ ;
 ત્યારે પછી શા ઉપાયથી, આપે સુખ નિજ કંથ : અ૦
 નારીના દુઃખથી નાવલો, અતિ મનમાં ઉદાસ ;
 ચિંતાના તાપ થકી તપી, નાંખે ઉંડા નિશાસ : અ૦
 એવી વેળા અરે આવવા, અબળા દેશો ન કોય ;
 પૂર્વના પુણ્યથી જો કશું, હૈયે ડા'પણ હોય : અ૦
 સંતાપ આપતાં સ્વામીને, શોક કરતાં વિશેષ ;
 એજ અચંખો ખરેખરો, ફાટે હૃદય ન લેશ : અ૦
 શાને મેજે મૂર્ખ થાઓ છો ? ભૂંડાં ભૂલીને ભાન ;
 બંધાયાં છો સુખ આપવા, રાખી દૈવ જમાન : અ૦
 માટે તમે ચેતી ચિત્તમાં, કરજો સઘળો વિચાર ;
 તેને સહો ચતુરાં સહુ, જે સંસારનો સાર : અ૦
 તેને તમે વશ જો થશો, તો તે તમને આધીન ;
 જો તન-મન થકી પૂજશો, તો તે તમમાં છે લીન : અ૦
 તન-મન-ધનથી આપને, આપે સુખ જે અપાર ;
 એ પ્રાણનાથનો કોઈ દિન, ભૂલો નહિં ઉપકાર : અ૦
 કેશવ કરગરીને કહે, થઈ સહુ ગુણવાન ;
 નિશ્ચ સદાચારમાં રહી, ધરો પતિપદે ધ્યાન : અ૦

(કેશવકૃતિ.)

ગરબી.

સજની શુભુએ રે પ્રીતે, બોધ વચન કહું છું આ ગીતે ;
 જગમાં રૂડી રે રીતે, ચાલી વહીએ નિત્ય નિજ હિતે : સજની૦
 પતિ પરમેશ્વર રે લહીએ, વાત હૃદયની તેને કહીએ ;
 દુઃખ સુખ સઘળું રે સહીએ, કહે તે રીતે સંગે વહીએ : સજની૦
 હરતાં કરતાં રે ઘરમાં, મનને હેઞવીએ હરિવરમાં ;
 સર્પ જેમ સીધો રે દરમાં, તેમ મન સ્થાપીએ વરહરિહરમાં : સજની૦
 સુખ નવ જોઇએ રે પરમાં, અડસઠ તીર્થ ગણી નિજ નરમાં ;
 વૃત્તિ ન ધરવી રે જરમાં, આડું વહીએ તો ખપીએ ખરમાં : સજની૦
 મોહ સહુ ટાળી રે મનમાંથી, સદ્ગુણ શોધી લઇએ જ્યાં ત્યાંથી ;
 મેળ ન કરીએ રે મોઘાંથી, વૈર ન કરીએ રંક સગાંથી : સજની૦
 હુળીમળી હરિગુણ રે ગાવા, ખોટા ન રચવા કાવા દાવા ;
 મનહર સુખને રે થાવા, સમજે રૂડે માર્ગે જાવા : સજની૦

(નૃસિંહાચાર્ય.)

રાગ ધોળ.

પાણિત્રહણ થયા પછી પ્રેમદા, પરહરતાં પિયર સહવાસ ;
 ન થાય ઉદાસ : પતિવ્રત એજ છે .

ભાવ રાખી ભજે ભરથારને, મન વચન કરી દઇ એક ;
 વિશેષ વિવેક : પતિવ્રત એજ છે .

સુખ દુઃખમાં સહનપણું ધરી, નહિ કષ્ટવડે કચવાય ;
 સમય સચવાય : પતિવ્રત એજ છે .

લાગે સંપૂર્ણ સુખમય સાસરું, રોષ દૃષ્ટિ જરાય ન થાય ;
 હૃદય હરખાય : પતિવ્રત એજ છે .

સ્નેહી સંબંધી કે જન કોઈને, નહિ કોઈ દિને અપમાન ;
મળે બહુ માન : પતિવ્રત એજ છે .

શુરૂજનની સરસ થાય સેવના, સચવાય સદા કુળરીતિ ;
પિયર પર પ્રીતિ : પતિવ્રત એજ છે .

ઉંચો અક્ષર એક ન નીકળે, બહાલાં વિનય વિવેક વિચાર ;
નિયમપર ધ્યાર : પતિવ્રત એજ છે .

અન્ય વિષય ન આવે અંતરે, લોભ મોહે ન મન લલચાય ;
સંતોષ સદાય : પતિવ્રત એજ છે .

જીવ જેવું સદા શીળ સાચવે, મન ઇન્દ્રિય પણ વશ હોય ;
કપટ નહિ કોય : પતિવ્રત એજ છે .

દાન પુણ્ય અને દાક્ષિણ્યતા, થઈ નાથને નિત્ય સહાય ;
પેમે પથરાય : પતિવ્રત એજ છે .

ચિત્ત વિત્ત વિષે વળગે નહીં, વળી વૈલવમાંહિ અભાવ ;
ભર્તા પર ભાવ : પતિવ્રત એજ છે .

નિત્ય આનંદ આપે નાથને, વશ વિદ્યા-કળાથી વિશેષ ;
લજાય ન લેશ : પતિવ્રત એજ છે .

મન વચન ક્રિયાથી કામિની, થઈ છત્રની છાયા સમાન ;
તજે અભિમાન : પતિવ્રત એજ છે .

દીન ઉપર નિત્ય દયા ધરે, કરે કોઈ ઉપર નહિ ક્રોધ ;
સદૈવ સુખોદ : પતિવ્રત એજ છે .

પુણ્યરૂપ પવિત્ર પ્રભાવ છે , દુષ્ટ દૃષ્ટિ કરે નહિ કોય ;
ગમે તેમ હોય : પતિવ્રત એજ છે .

નાના વયમાં વધારે પ્રૌઢતા, સત્ય સરળપણું નિજ અંગ ;
સદા શુભ સંગ : પતિવ્રત એજ છે .

અંગ કોઈ ઉઘાડું રહે નહિ, ટાપટીપ ગમે નહિ લેશ ;
સુશોભિત વેશ : પતિવ્રત એજ છે .

ડર દુર્જનનો દૂરથી રહે, વશ્ય હોય બધો વ્યવહાર ;
લલાં ધર ખાર : પતિવ્રત એજ છે .

સદાચાર વિષે ચૂકે નહિ, હૈયે હોય છે નાયનું નામ ;
કરે ઘર કામ : પતિવ્રત એજ છે .

નિત્ય આનંદ અંતરમાં રહે , આત્મભાવે હૃદય ભરપુર ;
સમય પર શૂર : પતિવ્રત એજ છે .

વાંચે કુશળ સદા નિજ કંથનું , ધારે ધિરજને નિજ ધર્મ ;
કરે શુભ કર્મ : પતિવ્રત એજ છે .

કહે કેશવ માનવ જન્મમાં, શુભ સાધન સર્વ સધાય ;
રીઝે હરિરાય : પતિવ્રત એજ છે .

(કેશવકૃતિ.)

પદ .

સુણુ સાહેલી, બોધ વચન આ કહું જે ટૂંકા સારમાં ,
હૂંઝાં મે'લી, સુખ પામીને રહીએ આ સંસારમાં . ટેક૦
સખી, નીતિથકી નિત જે વરતે, પ્રભુ પ્રીત ધરી હૂંઝાં દૂર કરે ,
આ જગમાં યશ મળેજ મળે : સુણુ૦

સખી, સદ્ગુણ સાચા તે સજવા, દુર્ગણ ઉરથી તે દૂર તજવા ,
નિત્ય સ્વામીને (પ્રભુજી) પ્રેમે ભજવા : સુણુ૦

અનીર્તિમાં ના પગલું ભરવું, સહુ ઉપર હેત સદા ધરવું ,
પતિ (પ્રભુ) ઈચ્છાએજ અનુસરવું : સુણુ૦

રે ! કામ, ક્રોધ, ને દંભ સદા, આ જગમાં જે રહેછે ફરતા ,
તે ઉરમાં વાસ કરે ન કદા : સુણુ૦

ઉઠીને હરિને, પતિનેજ નમી. ગૃહકારજમાં સખી રાખો મતી ,
નવ આળસ રાખો અંગ રતિ : સુણુ૦

ગૃહકાર્યથકી પરવારો જઢા, શુભ વાંચન ભરવું રાખો તઢા ,
ઉઘોગી થઈ રહેવુંય સઢા : સુણુ૦

સહવાસ કરો નવ ફૂલટાનો, કદિ વેણ મહિ નવ રોષ કરો ,
પતિવ્રત તણો નીજ ભાર ધરો : સુણુ૦

ઘણું ના હસવું, ઘણું ના વદવું, કદિ સત્યથકી જરિના ડગવું ,
પતિ (પ્રભુ) સેવામાં ચિત્તને ધરવું : સુણુ૦

પતિના હિતમાં પગલું ભરવું, સખી, શિયળને દઢ સાચવવું ,
પતિ પ્રેમ તણું, સદ્પાત્ર થવું : સુણુ૦

સખી, ઉરે ખોધ ખધો અહશો, અહીંને નિજ ધર્મ અઢા કરશો,
તો ભવ-સાગર સધ આ તરશો : સુણુ૦

(મંગલેશ્વર.)

નરપર સાથે વ્રજ સુંદરી.—એ વાગ.

પ્રમદા પુણ્યતણો મારગ એ માનવો ,
જેથી વિશ્વ વિષે યશ શ્રેષ્ઠ પમાય જો ;
ઐહિક આમુખિક કલ્યાણ વધે વળી ,
સંસાર વિષે સર્વોત્તમ સુખ થાય જો : પ્રમદા૦

સ્વામીને સુખ સર્વ પ્રકારે આપવું ,
ચાલી ચાંપે સદાચરણને પંથ જો ;
ડરવું દુર્ગુણથી નિશદિન ડાહ્યાં થઈ ,
જેથી ક્રોધ કરે નહિ કદિએ કંથ જો : પ્રમદા૦

પત્નીએ પતિનાં વચ્ચેનાં પાળવાં ,
હોય હજાર ભલે ભારે શુભ કામ જો ;

કરવી સેવા ઇશ્વરના સરખી સદા ,
તન મન ને વાણીથી આઠે યામ જો : પ્રમદા૦

નારીના ઇશ્વર તો નિશ્ચય નાથ છે ,
નિશદ્દિન એ સઘળાં સુખના કરનાર જો ;
એ નિગમાગમથી મનમાં જાણી લઈ ,
રાજી કરવા ચોજી સર્વ પ્રકાર જો : પ્રમદા૦

જપ તપ આદિ વ્રત કરવાની ના નથી ,
ઇશ્વર પૂજનની પણ કરવા છૂટ જો ;
પણ તે સર્વ પતિના પ્રેમવડે ફળે ,
માટે મેળવવો એ પ્રેમ અખૂટ જો : પ્રમદા૦

શોભા સૌભાગ્યવિના અન્ય ન ઇચ્છવી ,
શીળતાણું શુભ ભૂષણ ધરવું અંગ જો ;
પ્રાઢપણાનાં વસ્ત્ર અનોપમ ખેરવાં ,
સદ્ગુણનો કરવો સાચો સત્સંગ જો : પ્રમદા૦

કામ ક્રોધ મદ મોહ લોભને જીતવા ,
નહિતો તે દુઃખ આપે નિત્ય અપાર જો ;
શમ દમની સાંકળથી મનને બાંધવું ,
કરવો સદ્ગુણ સદાચરણે સંસાર જો : પ્રમદા૦

મર્યાદા ને લાજ તાણી સખિઓ ખરી ,
અવર જનોનું નારીને નહિ કામ જો ;
વિનય વિવેક વડે વાણી શણગારવી ,
વૃથા વાદથી થાવું નિત્ય વિરામ જો : પ્રમદા૦

પોતાનું કાંપણ નહિ કદિ પરખાવવું ,
કરવું નહિ કુળ જાતિનું અભિમાન જો ;
ધૈર્ય ધરી સુખ દુઃખે સમતા સાચવી ,
પ્રેમે પતિપદ કેરું ધરવું ધ્યાન જો : પ્રમદા૦

સુસ જનો આપણને જેમ હસે નહિ,
 દુર્જન પણ નિંદે નહિ જનમાં જેમ જો;
 નિજનું નામ અમર નર નારીમાં રહે,
 ઉદય થાય આપણનું કરવું એમ જો : પ્રમદા૦
 કેશવ હરિને પતિમાં ફેર કશો નથી,
 અંતરમાં અનુભવથી સમજી એમ જો;
 પોતાના પતિનો શુભ પ્રેમ વધ્યો રહે,
 પ્રતિદિન કરવા કોટી ઉપાયો તેમ જો : પ્રમદા૦
 (કેશવકૃતિ.)

રાગ અલખેલાના ગરખાનો.

શીખામણ દહિં આજની, ગુણ લેનારાં;
 તે ગણો તમારા કાજની, જહેનો મારાં.
 સંપ સજો સહુ સાથમાં, ગુણ લેનારાં;
 શું કજિએ આવે હાથમાં? જહેનો મારાં.
 શાંત સ્વભાવે સદા રહો, ગુણ લેનારાં;
 કેનેય નહીં કડવું કહો, જહેનો મારાં.
 મન નિર્મળ જો રાખશો, ગુણ લેનારાં;
 તો પુણ્યતણાં ફળ આપશો, જહેનો મારાં.
 લપટાશો નહિ લોભમાં, ગુણ લેનારાં;
 કદિ કૂર ન થાશો ક્રોધમાં, જહેનો મારાં.
 અતિ અભિમાન ન મારિએ, ગુણ લેનારાં;
 કદિ દુખિયાને ઉદ્ધારિએ, જહેનો મારાં.
 શીળ સજો મનથી અતિ, ગુણ લેનારાં;
 પતિના પદમાં રાખી મતિ, જહેનો મારાં.
 સદ્ગુણ સમ એકે નહીં, ગુણ લેનારાં;
 આભૂષણ સમ એકે અહીં, જહેનો મારાં.

દ્વર્ગુણને દેખી કરો, ગુણ લેનારાં ;
 ભવસાગર શુભ કર્મે તરો, ખડેનો મારાં .
 પતિપદ સેવો પ્રેમથી, ગુણ લેનારાં ;
 સુખ મેળવશો એ નેમથી, ખડેનો મારાં .

તન મન ધન કાચે થકી, ગુણ લેનારાં ;
 માનો ઇશ્વર છે એ નકી, ખડેનો મારાં .
 મન વચને ને વાણિએ, ગુણ લેનારાં ;
 પતિને નિજ દેવત જાણિએ, ખડેનો મારાં .

એજ તમારા ઈશ છે, ગુણ લેનારાં ;
 વાળ ખરા એજ જગદીશ છે, ખડેનો મારાં .
 શુ' જપ તપને ધ્યાનથી, ગુણ લેનારાં ;
 શમ દમને ખીજાં દાનથી, ખડેનો મારાં .

યમને નિયમ વળી કથા, ગુણ લેનારાં ;
 પતિની પૂજા વિણ તે વૃથા, ખડેનો મારાં .
 માટે કહું હું એટલું, ગુણ લેનારાં ;
 સુણજો કાને સહુ તેટલું, ખડેનો મારાં .

ઇશ્વર એ પતિને સુખે, ગુણ લેનારાં ;
 રાખો સહુ એમ કહો મુખે, ખડેનો મારાં .
 જવું સાસરે જ્યારથી, ગુણ લેનારાં ;
 નહિ દૂર જવું ઘરખારથી, ખડેનો મારાં .

દેહે મન વચને તમે, ગુણ લેનારાં ;
 કરજો પ્રિય પતિને જે ગમે, ખડેનો મારાં .
 પતિ તમારા પ્રાણ છે, ગુણ લેનારાં ;
 એની પૂજામાં દહાણુ છે, ખડેનો મારાં .

કડવા ખોલ ન બે લિગે, ગુણ લેનારાં ;
 સુખ સરળ વચનથી ખોલજો, ખડેનો મારાં .

સદાચાર સુખ ભોગવી, શુભ લેનારાં ;
કાયા કરજે યશની નવી, ખડેનો મારાં .

(કેશવકૃતિ.)

વારી વારી શુ' શોભે છે વીરો:—એ દખ.

કરે કામિની^૧ શુ' સંસારે, વારે વારે પતિને સંભારે ;
બધી આજ પંપાજ વિસારે, પતિરામનું નામ ઉચ્ચારે ;
લલેને દાખો પ્રહ્લાંડભારે, લલેને કાપો તીક્ષણ ધારે ;

(સાખી) દેહ ગેહ શુદ્ધિ નહિ, તૂટી ગઈ જગપ્રીત ,
ગોરી તે ગાતી ફરે, રસીઆનું રસગીત .

ખાન પતિનું ને પાન પતિનું ગાન પતિ શુભતાન ,
એક મુકે નહિ ટેક પેરાવે છેક શુળી સુભતાન કરે .

(દાહ્યાનાઈ)

શાર્દૂલ વિકીડિત.

ચાલે ચોંપશ્વરી સદાચરણમાં સૌભાગ્યથી શોભતી ,
સ્વામીને સુખ આપવા પ્રતિદિને યત્નો કરે છે અતિ ;
સંસારે સુખરૂપ એક નિજનો જે ધર્મ શોધી લહે ,
તે નારી જનની શિરોમણિ સતીને શ્રેષ્ઠ સર્વે કહે .

(કેશવકૃતિ.)

શાર્દૂલવિકીડિત.

પ્યારા પ્રાણુપતિ કદી દુઃખીત તો, દુઃખી થતી જે અતિ ,
વિપતિ સમયે વિદ્યુત્કદની જે, પ્રાણેશ સંતોષતી .

જે નારી નિજ નાથને પ્રભુ ગણી, સન્માનથી માનતી ,
તે નારી નિજ નાથ સાથ રહીને, દૈવી સુખો પામતી .

(સ્ત્રીસદ્બોધ.)

શાર્દૂલવિકીરિત.

સાચો જે શણુગાર છે શિયળનો તેને ચઢો સહુ તમે,
નિત્ય કલેશ વિના કહો સરલ વાક્યો જે પતિને ગમે ;
પોતાના પતિમાં પતિ નિશ્ચિતે રાખો ખરા પ્રેમથી,
એથી ઉત્તમ અન્ય ધર્મ અબળા માનો નકી કો નથી .

(કેશવકૃતિ.)

કોઈ રખડી મરજી ક્યા જાને.—એ ઢખ.

સતી નિજ પતિને મનથી માને, શ્રીપતિ સ્વપતિ નવ ભિન્ન જાણે ,
પતિભક્તિનો રંગ રમી જાણે, મન પ્રેમ પ્રપુલ્લ કરી જાણે ,
અંતરનો રંગ અભંગ જાને, પતિસેવનને જીવન જાણે . સતી૦

નિજ પ્રીતમપીડ રૂદે જાણે, દિલના દુઃખ દુર કરી જાણે ,
સુખદુઃખ સહે, શુભ ધર્મ પડે, પતિસેવન એજ જીવન જાણે . સતી૦

(સ્ત્રીસદ્બોધ.)

ઓધવ નંદનો છારો તે નમેરો થયો જો.—એ રાગ.

એમ 'પ્રેમ એકમેક', ધરો દંપતી જો ;
જેથી રીઝે તમોપરે ખરે જગપતિ જો . એમ પ્રેમ૦ ટેક. ૧
શોભે નિશા^૧વડે ચંદ્ર ચંદ્રથી નિશા જો ;
જેમ દિશા વડે કિરણ કિરણથી દિશા જો . એમ૦ ૨

શોભે ધીરા વડે ઢાલ ઢાલથી ધીરો ને ;		
શોભે હીરા વડે હેમ હેમથી હીરો ને .	એમ૦	૩
શોભે સેન વડે ભૂપ સેન ભૂપથી ને ;		
જેમ ગુણ વડે રૂપ ગુણ રૂપથી ને .	એમ૦	૪
શોભે પદ્મ વડે નીર પદ્મ નીરથી ને ;		
જેમ મુગટ વડે શીર મુગટ શીરથી ને .	એમ૦	૫
શોભે પ્રાણુ વડે દેહ દેહ પ્રાણુથી ને ;		
તેમ નારી વડે નેહ નારી નેહથી ને .	એમ૦	૬
શોભે માત વડે બાળ માત બાળથી ને ;		
જેમ રાગ વડે તાલ રાગ તાલથી ને .	એમ૦	૭
શોભે ભક્તિ વડે ભાવ ભક્તિ ભાવથી ને ;		
જેમ સઠ વડે નાવ સઠ નાવથી ને .	એમ૦	૮
શોભે છે દયાથી દાન દયા દાનથી ને ;		
જેમ વાળું વડે ગાન વાળું ગાનથી ને .	એમ૦	૯
શોભે મુખ વડે દંત મુખ દંતથી ને ;		
તેમ નારી વડે કંથ નારી કંથથી ને .	એમ૦	૧૦
એવાં નેહાં શોભે છે એક એકથી ને ;		
પ્રેમે ને હુળીમળી વસે વિવેકથી ને .	એમ૦	૧૧
હૃદે રાખેને કંથને મણિતુલ્ય છે ને ;		
અરા પ્રેમ તણી કિંમત અમુલ્ય છે ને .	એમ૦	૧૨

(મણિશંકર વિશ્વનાથ.)

શામળીયા બહાલા રહો વેગળા રે.—એ રાગ.

મા ભજીયે, તુજને ભવાની ભાવથી રે,
ભવ તારો પતિવ્રત નાવથી રે,
શોભે અબળા તણો અવતાર રે. મા ભજીયે૦ ૧

સાર સંસાર કેરો સતીપણું રે,
પરમાર્થનું બીજ રૂઠું ઘણું રે,
પતિવ્રતનો પ્રતાપ અપાર રે. મા ભજીયે૦ ૨

બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને રૂદ્ર દેવથી રે,
સતીઓ સધળી નિગમેર કથી રે,
પતિ જનમાં જેને પ્યાર રે. મા ભજીયે૦ ૩

સાચો ઉદય થશે તેજ દેશનો રે,
પુરો પ્રેમ તે પામે મહેશનો રે,
જ્યાં પ્રકટે પતિવ્રતા નાર રે. મા ભજીયે૦ ૪

અનસૂયા મહાલસા જનકી રે,
હરિશ્ચંદ્રની રાણી તારામતી રે,
થયાં ત્રિભુવનનાં શણગાર રે. મા ભજીયે૦ ૫

સાચા ટેક ભરેલી સીમંતિની રે,
સતીઓ હતી ભારતભૂમિની રે,
નામ ગણતાં ન આવે પાર રે. મા ભજીયે૦ ૬

દમયન્તી જેવી સાચી સાધવી રે,
આર્યભૂમિમાં પૂર્વ થતી હવી^૩ રે,
જેથી યમ કળિ પામ્યા હાર રે. મા ભજીયે૦ ૭

હવે ભટકે થઈ ભગતાણીઓ રે,
જૂઠા ધર્મના ઢોંગમાં તાણીઓ રે,
તેથી ભારતભૂમિને ભાર રે. મા ભજીયે૦ ૮

પતિ તજીને ભજી દેવ દેવલાં રે,
ખીજી ગુરૂમાં ફસી વીણે વેવલાં રે,
તેથી હિંદુતણે ઘટયો ભાર રે.

મા ભજીયે ૦ ૬

માજી અજ્ઞાન ટાળો અમતાણું રે,
આર્યનારીમાં વ્યાપો સતીપણું રે,
નમી નગિન કરે નમસ્કાર રે.

મા ભજીયે ૦ ૧૦

(નગીનદાસ પુ.).

રાગ ધોળ.

સતી ગણો પ્રાણુથી પતિ ખ્યારો રે, એજ શિક્ષણનો સાર સારો ;
સતી ગણો ૦

પતિઆજ્ઞાને પ્રેમે પ્રમાણી રે, એના હૃદયનું હારદ^૩ જાણી રે ;
એજ માનો ખરી સુખ ખાણી,
સતી ગણો ૦ ૧

પતિભક્તિમાં રાખી આસક્તિ રે, છળકપટની છાંડવી ચુક્તિ રે ;
રાખવી અતિ નિર્મળ વૃત્તિ,
સતી ગણો ૦ ૨

કાન્તાકથન કવિતા સમાન રે, વહે વિષુધ વડા વિદ્વાન રે ;
તેનું કાં નવ જાળવો માન,
સતી ગણો ૦ ૩

પતિનિંદા કરે જે નારી રે, અપયશની તે અધિકારી રે ;
થાય અતે અતિ દુઃખિયારી,
સતી ગણો ૦ ૪

‘પ્રેમદા’ નામ ખ્યાઈ તમાઈ રે, ‘રામા’ ‘રમણી’ ને ‘સુંદરી’ સાઈ રે ;
ગર્વ અવગુણે આજ અકાઈ,
સતી ગણો ૦ ૫

પતિ રૂપે ગુણે રીઝી રે’વું રે, સત્ય વચન રચીકર કે’વું રે ;
સમે સુખદુઃખ આપે તે સહેવું,
સતી ગણો ૦ ૬

લઘ કેળવણી દઢ થાવું^૧ રે, જૂઠા જનને ઓળે^૨ નવ જાવું રે ;
 ગુણવંત ગંભીર ગણાવું, સતી ગણો ૭
 દ્વેષ કલેશને ફેંકી દૂર રે, મદર^૩ મતસર^૪ તણ્યે જરૂર રે ;
 કાન કામિનીનું એજ નૂર, સતી ગણો ૮

રાગ ધોળા.

પતિવ્રતા પૂરી તે જાણો, પતિ ગણે પરમેશ રે ;
 જીવના જીવનહાર ગણીને, જપતી જપ^૫ હમેશ રે . પતિ૦
 રાહાય સેવે નિજ સ્વામીને, દૂખવતી નવ લેશ રે ;
 વરના વિચારને રે' મળતી, કરતી કદિ ના કલેશ રે . પતિ૦
 'ધરતી' મન નીતિ પર નિત્યે, ઉથરતી ન અસત્ય રે ;
 ડરતી રે' દિલ રાધાવરથી,^૬ કરતી નવ કુકૃત્ય રે . પતિ૦
 'મળતી રે' સતસંગત માંહે, ભરતી ગુણ બંધાર રે ;
 વરતી રે' વશ થૈ વરજીને,^૭ પળતી^૮ નવ પર દ્વાર રે . પતિ૦
 વર જમી ઉઠ્યા પૂઠંગ^૯ પોતે, જમતી જે નિર્ધાર રે ;
 રજની પણુ વર પોઢ્યા પાળે,^{૧૦} સૂતી નવ નિર્ધાર રે . પતિ૦
 પર નરને પથ્થર સમ લેજે, નિજ વર હૈયાહાર રે ;
 પરનું સુખ પેખી નવ પીડે, નિજ વરને નિર્ધાર રે . પતિ૦
 વરની આવક તે અવલોકી,^{૧૧} જાવક^{૧૨} જે કરનાર રે ;
 ચલવે ઘરરૂપ રાજ્ય સુરીતે, કરકસરે નિર્ધાર રે . પતિ૦
 સ્વામીના સુખે સુખીઆરી, વરદુઃખે દુખીઆરી રે ;
 એ રતિએ પામે દુઃખ વરજી, સતી અપરંપાર રે . પતિ૦

૧ છાયામાં ૨ ખુમારી, ગર્વ. ૩ અદેખાઈ, ધર્ષાં ૪ જપ. ૫ કૃષ્ણ. ૬ વરને. ૭ જતી. ૮ પાછળ. ૯ વિના. ૧૦ ભેષ. ૧૧ ખર્ચ.

સુખ આવે નવજે છલકાતી,^૧ હુઃખથી નવ ડરનાર રે ;
 સંકટમાં પણ ધીરજ ધારી, શાન્ત સદા રેનાર રે . પતિ૦
 હચરતી સુખ વેણુ મધુ-ં, વરથી વારંવાર રે ;
 ઘરની ગુમજ વાત કઢાવિ, પરતે નવ ડરનાર રે . પતિ૦
 અધરામૃત^૨ રસપાન કરાવી, પી યુમન રખે પ્રસન્નરે ;
 એ રીતે જેણે પતિવ્રત પાળ્યું, તે પ્રનહન ધન્ય રે . પતિ૦
 વશીકરણ વિદ્યા^૩ જે કા'વે, તે સેવા સ્વામીન રે ;
 એ વીણુ કાંકાં સૈ. ફેગટનાં, લણે દિવાળી દીન રે . પતિ૦

રઘુપતિ રામ દ્રવ્યમાં રે જો રે:—એ રાગ.

સુણો સકળ સોહાગણુ નારી રે,
 કહું શિક્ષા સદા સુખકારી રે ;
 દેજો વિષયને દિલથી વિસારી ,
 શિયળરૂપી સાડી સવાશિર ધારી રે ;
 ધરો સુમતિને કુમતિ વિહારી . શિ૦
 પંચની સાખે પરણ્યો તે નાથ રે ,
 ગ્રહો મંડપમાં જેણે હાથ રે ;
 કરો સેવા તેની દિનરાત . શિ૦
 એ છે આતમનો અધિકારી રે ,
 એથી સદ્ગતિ યાય તમારી રે ;
 કહું વાત હું એની વિચારી . શિ૦
 અન્ય પુરૂષ દેખીને રૂપાળો રે ,
 તેને અંતરથી દુર ટાળો રે ;
 વળી કરડી નજરથી નિહાળો . શિ૦

લુચ્ચા લોક દેખી દિલ ડરવું રે ,	
દૂરથી દેખી વેગળા તરવું રે ;	
સદા નીતિને રસ્તે આચરવું .	શિ૦
શીળવંતીને ખટરસ તજવા રે ;	
નિલ શણગારને નહિ સજવા રે ,	
પણ ભાવે પ્રભુગુણ ભજવા રે .	શિ૦
કદી હસવું ન દાંત દેખાડી રે ,	
વળી રમવું નહિ, તાળી પાડી રે ;	
કરવી નહિ ચુગલી ચાડી .	શિ૦
નિજ ભ્રાત ને તાતની સાથે રે ,	
વાત કરવી નહિ કદી વાટે રે ;	
પાળો શિયળ ગણી પ્રાણ સાટે .	શિ૦
પે'રો ચીર ઘણા મૂલદાર રે ,	
વળી આલૂષણનો નહિ પાર રે ;	
જાણો શિયળ વિના તે અંગાર .	શિ૦
શુદ્ધ શિયળ થકી સુખ મળશે રે ,	
વળી મનના મનોરથ ફળશે રે ;	
પ્રભુ સંકટ તેહનાં હરશે .	શિ૦
શીળવંતી સદા વખણાય રે ,	
સેવે સુરીનર જેહના પાય રે ;	
જેના જશ જગમાંહી ગવાય .	શિ૦
પડે કદ નહિ કોઈ વાર રે ,	
ખને વિષધરની કુલમાળ રે ,	
એવો મહિમા શિયળ નો અપાર .	શિ૦
શીળવંતીના ઇશ્વર સાખી રે ,	
ઘણીની આફતે લજ્જ રાખી રે ;	
અમૃતવાણી આ અમૃતે ભાખી .	શિ૦

ગરબી.

પ્રથી પરદેશી ચિત્ત સોંપી હું આ ચા.....લી:—એ રાગ.

ખેની સુંદર શીખવત ધાર શરીર શોભા....ય છે,
એ વિણ લૂપણ સરવે ભારરૂપે સમજા....ય છે. ખેની૦ ટેક.

(સાખી) શીખ આલૂપણ શ્રેષ્ઠ છે, આ સૃષ્ટિ સમુદાય ;
ધરો હૈયે હરખાધને, શોભા કહી ન જાય .

એની શોભા આગળ કુંદન પણ કરમા....ય છે. ખેની૦ ૧

(સાખી) શીખ વિણ લૂપણ સર્વ છે, ભાર અને ભયરૂપ ;
અસલ્ય હું નવ ઉચરું, નથી નથી એહ અનુપ .

ભૂલી શીખવત તે તો નરકનિવાશી થાય....છે. ખેની૦ ૨

(સાખી) રૂપ ગુણમાં રંભા સમી, વદવે વાણી ચતુર ;
પણ દુષ્કર્મે દોડતી, ધિક્ક ધિક્ક તેનું પુર .

એવા જીવતર માંહે ધૂળ પડી પરખા....ય છે. ખેની૦ ૩

(સાખી) હોય કાળી ને કુખડી, ભારે ભોળી નાર ;
પણ પતિને સંભાળતી, સ્નેહે સાંજ સવાર .

તો તે વિશેષ ખેની વિશ્વ વિષે વખણા....ય છે. ખેની૦ ૪

(સાખી) શીખવત સાચું રત્ન છે, સાચવજેજ સદાય ;
શીખવત સૃષ્ટિમાં દિસે, વશીકરણ વિદ્યાય .

જેથી સહિયર સત્વર વાલમ વશ વરતાય....ય છે. ખેની૦ ૫

(સાખી) શીખવત જેણે સેવીયું, કષ્ટ સહી નિજ કાય ;
શુદ્ધ દિલે સેવા કરી, સ્વામી કેરી સદાય .

તેના જીવતરને છે ધન્ય ગુણીજન ગા....ય છે. ખેની૦ ૬

કામણ દીસેછે અલખેલા તારી અંખમાં રે.---એ રાગ.

ખડેની ! સ્નેહરંગ આનન્દે નિભ મહાલજે રે ,
પતિવ્રત પાળજે રે : ખડેની૦

ભારતીની^૧ પુત્રી તું રૂડી ,
સહે અનુપમ દુઃખડાં, ધીરી !

તદપિ^૨ મીઠડે મુખડે તુજ સ્મિત^૩ રાખજે રે ,
વિમળ^૪ પ્રીતિ ઝાંખજે રે : ખડેની૦

ધર્મ શાસ્ત્રની અદ્ભુત વાણી ,
સર્વ પંથમાં નીતિ પ્રમાણી ,

દિવ્ય યુગ્મ^૫ તુજ પતિ-તુજ કેરું સુહાવજે રે ,
શિયળમાં રાચજે રે . ખડેની૦

અનેક લાલચ તુજને નડશે ,
પ્રેમમાર્ગમાં કંટક પડશે ,

જગદીશ્વર પર શ્રદ્ધા સારી રાખજે રે ,
તરીને તારજે રે . ખડેની૦

નિર્જળતા હૃદયેથી ઉતારી ,
વિચારને આચાર સુધારી ,

પતિ ઉર વિરમી^૬ સંતોષે સુખદા^૭ થજે રે ,
પતિ પ્રભુ માનજે રે . ખડેની૦

માતુ આપણી ભારતી જોતી ,
ખિન્ન ગાત્ર^૮ આંસૂડાં દેહાતી ,

પૂર્વ સ્થિતિ આહ્વાદક^૯ ગદ્ય કયાં એની છે રે ,
અંતરમાં દહે રે . ખડેની૦

૧ હિન્દુદેવી. ૨ તોપણ. ૩ મ્હોં સન્નકાવણુ તે. ૪ શુદ્ધ ૫ જોડું.

૬ રહીને. ૭ સુખ આપનાર. ૮ કરમાયેલાં અંગોએ. ૯ આનંદદાયક.

બહેમ, કુસંપો, કલેશ કપાવી ,
 ગૃહમન્દિર સુખવાડી બનાવી ,
 દીન નબળામાં આત્મ ઉદાર તું ધારજો રે ,
 ખડું તુજ રૂપ તે રે . ખહેની૦
 મૂર્ખ રૂઢિનાં બન્ધન તોડી ,
 સુનીતિ, લજ્જા, સુવ્રત બેડી ,
 નિજ બાળક-બુદ્ધિ ને વૃત્તિ બિલાવજો રે ,
 ઉદયની આશ એ રે . ખહેની૦
 શોકતિમિરની બવાળા તહારા ,
 કુટુંબમાં કરી શાન્ત, સૌખ્યદા ,
 તન મન આત્મોદ્ધાર સુધારા હાથ લે રે ,
 વનનિ ભૂમિ રક્ષજો રે . ખહેની૦
 (વિ. જ. આ. સમાજ.)

રાસડો—પુનમ ચાંદની ઇ૦—એ રાગ.

સખીઓ નિજ નિજ નીતિધર્મ સદા સાંભળીએ રે ,
 પરમ પવિત્ર પતિવ્રત પટકુળ કરી પરિધાન^૧ ,
 સાસુ સસરા માત પિતાની સેવા સાચવો રે ;
 ભાવ સહિત ભક્તિથી નિત લજીએ ભગવાન ,
 એવા ઉત્તમ ગુણથી ઉભય સુકુળ અજવાળીએ^૨ રે . એ ટેક.

(સાખી) નજરે નજર ન બેડીએ, નાથ વિના નર સાથ ,
 પરનરને નવ આપીએ, તાળી હાથોહાથ .

હસવું રમવું જમવું એકાન્તે નવ બેસવું રે ,
 પતિ વિણ પતિના પણ સન્મિત્રેની સંગાથ . એવા૦

(સાખી) નાથ વિના કરવી નહિ, વિનોદ^૧ રસની વાત ,
વિશ્વ વિરૂદ્ધ ન વર્તવું, ભલે તાત કે શ્રાત .

સજની બ્રહ્મ થવું નહીં સુધરી સદ્^૨ આચારથી રે ,
નિર્લજ્જ નટખટની સોખત તજવી સુખત . એવા૦

(સાખી) કુષ્ટી^૩ કરૂપ^૪ કુખડો, નિર્ધન નિર્ભળ કાય ,
મતિહીન પતિત પતિ મળે, એ સતીને સુરરાય .

જોડી પગ અંગુઠે દૃષ્ટિ આધુ' ઓઢીએ રે ,
સુખકર સાચવીએ સૌ સાથે સંપ સદાય . એવા૦

(સાખી) ઉંચે સ્વરે ન ઉચરવું, મુકીને મરજદ ,
કુલીન ખેન કરવો નહીં, વડીલથી વિવાદ^૫ .

ચંચળ ચાલે ચટક મટક ચતુરા^૬ નવ માલીએ રે ,
શિવસુત કેશવની શીખામણ અંતર યાદ . એવા૦

(હાહ્યામાઈ).

રાગે સારંગ .

શીખ સાસુલ દેછે રે, વહુલ રહો ઢંગે—એ રાગ.

સખી આવોને આજે રે, રમીએ આનંદ ભરી ,
ગાયે ગુણિયલ ગીતિ રે, પ્રભુની પ્રીતિ ભરી . સખી૦

(સાખી) કૃષ્ણ વદન શ્રી કૃષ્ણલ રમણીય રાધારૂપ ,
સત્યપ્રેમી એ જોડલું હૃદય સંબંધ અનુપ ;
અનુપમ એને કહિએ રે, પ્રણયથી જોડાયાં ,
વ્યાસે વેદ પુરાણે રે, વખાણીને ગાયાં . સખી૦

(સાખી) સુખં તલ દુઃખ વનવાસનું સુખથી માગીલીધ ,
પતિ પુઠે પ્રમદા ગઈ સતી સૌંતાજ પ્રસિદ્ધ ;

૧ ગમત. ૨ સારો. ૩ કોઢવાળો. ૪ ખરાબ રૂપવાળો. ૫ ધન્દ જોવો.
૬ તકરાર. ૭ ચતુર સ્ત્રી.

પ્રસિદ્ધિ અતિ પામ્યાં રે પ્રણય-નય^૧ અદ્વૈતે^૨,
રૂપિ વાલ્મિકિએ જને વસાડયા જનચિત્તે . સખી૦

(સાખી) તણ ઘોર વેરાનમાં, પતિએ વસ્ત્ર વિહિન ,
દમયંતી દયિતા^૩ ભમે, સ્વામી સ્તવનમાં લીન .
લીન થઈ પતિપ્રેમે રે, ન ળહેમે એ વિક્કરી ,
દઢતા મન રાખી રે, પૂરણ પદ પામી ખરી . સખી૦

(સાખી) રાજ્ય તજ્યું રિદ્ધિ તણ, સુખ સિદ્ધિ પતિપુઠ ,
લઈ શખ અંક^૪ સતી, થઈ સુલોચનાજ વિશુદ્ધ .
વિશુદ્ધિ^૫ વડે પામી રે, સ્વર્ગીય સુખ સ્વામી સહે ,
પ્રેમખંધ હૃદય જે રે, કહો સુખ કેમ ન ચહે . સખી૦

(સાખી) માન તણ મહિલા^૬ ગઈ, નિજ પિતૃગૃહ^૭ સુખ માટ,
નિજ પતિસ્થળ ન વિલોકતાં, યજ્ઞ સમયું આપ .
પડી યજ્ઞે સતી ત્યાં રે, અનાદર દેખીને ,
લઈ લેખજ ચાલ્યા રે, સતી ગત દેખીને . સખી૦

(સાખી) આર્યપ્રેમ અદ્વૈત એ, એજ જીવનનું સાર્થ ,
એજ પ્રણય અવની કરે, સતી વિરક્ત સમાજ . સખી૦
શુદ્ધ પ્રીતિની નીતિ રે, પ્રતીતિ^૮ પતિભક્તિ ,
ભવભીતિજ^૯ ટાળ રે, સતીની એ શુભ રીતિ . સખી૦

(જન્મશંકર ગિરિજાશંકર.)

રાગ દેશ.

ઉગ્યો સખી સૃષ્ટિનો શૃંગારહાર ,
ચાલ્ય ચાલ્ય જીવાને ચંદ્રમા .

જેને પ્રેમઘેલી ભૂમિનો દેદાર^૧,
 જેને ડોલે સૃષ્ટિ આનંદમાં ;
 હાં રે ડોલે સૃષ્ટિ આનંદમાં .

(સાખી) ધન્ય ! ધરા સુંદરી તને, ચતુર ચંદ્ર તુજ કાન્ત ,
 શાન્તિપાઠ^૨ પઢાવતો, સાધીને એકાન્ત .
 ધરણી પડી પતિને પાય, શિક્ષા શિરે ધરે રે,
 ગુણિયલ ગોરી પતિગુણ ગાય, શાન્તિ ચિત્તે સ્મરે રે.
 ધરોને જહેન ! ધરતી માતાનું કહ્યું કાન ,
 પ્રીતેથી કરે સંસારસુધારસપાન .

(સાખી) ચંદ્રસુખે ચીડાઈને, તારાનાં મુખ શ્યામ ,
 સદ્ગુણીનું સુખ ભાળીને રમે દુષ્ટના રામ .

સખી ! જેને પતિનું માન—
 તેનાં ગંધર્વ ગાયે ગાન ;
 પામે દેવી સમાન સન્માન ,
 રમે રમા રસિક લઈ તાન .

ધરણી પડી ૦

(સાખી) ધરણી-નાર^૩સમ ગૃહિણીઓ^૪ સેવે સ્વામીપાય ,
 ચતુર ચંદ્રસમ ધણી મળે, જયજય ત્યાં ઉચરાય .

ધરણી પડી ૦

(ઢાહ્યામાઈ.)

ગરબો.

શિયળ સખી સુંદરી શણગાર, હાર, ધાર ધાર હૃદયમાં સાધવી.
 થાય આ સંસાર સુખકાર સાર, ધાર ધાર હૃદયમાં સાધવી.

(સ્ત્રી) ધન્ય ધરાપર જે થઈ, પતિવ્રતા પ્રેમદાય ;
પવિત્ર તેના નામને, જપતાં પાતિક જાય .

શામા સતીતણા ગુણ ગાય, સદાયે તેને સ્મરે રે ,
શિયળવ્રત પાળીને હરખાય, સદાયે સુખે ઠરે રે .

ધરોને સખી સતીચરિત્ર તણું ધ્યાન ,
કરોને સખી સતી તણું ગુણગાન ,
પામો જેથી દેવિ સમા શુભ માન . શિયળ સખી૦

(સ્ત્રી) પતિ પરાત્પર ધારીને, સતી કરે છે સેવ ;
પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રેમદા, તણુ દઈ અહુમેવ .
જગઅર્ણવ જીવતી, નાથ સહેજમાં તરે ;
વસુમતિ પરે, સુકીર્તિ વિસ્તરે .

જીએ સીતા સતી, તેમ દ્રૌપદી રે લોલ .
સતી પાર્વતી હમયતી, આદિશોભતી રે લોલ .

ગાએ પ્રીતેથી સખી, ગાએ પ્રીતેથી સખી
પતિવ્રતાના ગુણગાનને ,
થાએ પ્રીતેથી સખી, થાએ પ્રીતેથી સખી
સદ્ગુણી દેવી સમાનને ,

ઈશ આરાધીએ, પાચે લાગીએ, (૨)
પામો માનને, શિયળ સખી૦

(અ. મ.)

વરઘેલી.

ઓધવણ સદેશો કહેજો શ્યામને.—એ રાગ.

વાતલડી વરઘેલીની આવો કહું ,
સાંભળજો સાચવજો હૈયામ્હાંય જો ;

જને પ્રેમઘેલી ભૂમિનો દેહાર^૧ ,
 જને ડોલે સૃષ્ટિ આનંદમાં ;
 હાં રે ડોલે સૃષ્ટિ આનંદમાં .

(સાખી) ધન્ય ! ધરા સુંદરી તને, ચતુર ચંદ્ર તુજ કાન્ત ,
 શાન્તિપાઠ^૨ પઠાવતો, સાધીને એકાન્ત .

ધરણી પડી પતિને પાય, શિક્ષા શિરે ધરે રે,
 ગુણિયલ ગોરી પતિગુણ ગાય, શાન્તિ ચિત્તે રમરે રે.
 ધરોને ખેન ! ધરતી માતાનું કહ્યું કાન ,
 પ્રીતેથી કરો સંસારસુધારસપાન .

(સાખી) ચંદ્રસુખે ચીડાઈને, તારાનાં મુખ શ્યામ ,
 સદ્ગુણીનું સુખ ભાળીને રમે દુષ્ટના રામ .

સખી ! જેને પતિનું માન—

તેનાં ગંધર્વ ગાયે ગાન ;

પામે દેવી સમાન સન્માન ,

રમે રમા રસિક લઈ તાન .

ધરણી પડી ૦

(સાખી) ધરણી-નાર^૩સમ ગૃહિણીઓ^૪ સેવે સ્વામીપાય ,
 ચતુર ચંદ્રસમ ધણી મળે, જયજય ત્યાં ઉચરાય .

ધરણી પડી ૦

(હાહામાઈ .)

ગરબો.

શિયળ સખી સુંદરી શણગાર, હાર, ધાર ધાર હૃદયમાં સાધવી.
 થાય આ સંસાર સુખકાર સાર, ધાર ધાર હૃદયમાં સાધવી.

(સાખી) ધન્ય ધરાપર જે થઈ, પતિવ્રતા પ્રેમદાય ;
પવિત્ર તેના નામને, જપતાં પાતિક જાય .

શામા સતીતણા ગુણુ ગાય, સદાચે તેને સ્મરે રે ,
શિયળવ્રત પાળીને હરખાય, સદાચે સુખે ઠરે રે .

ધરોને સખી સતીચરિત્ર તણું ધ્યાન ,
કરોને સખી સતી તણાં ગુણુગાન ,
પામો જેથી દેવિ સમા શુભ માન . શિયળ સખી૦

(સાખી) પતિ પરાત્પર ધારીને, સતી કરે છે સેવ ;
પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રેમદા, તણુ દઈ અહુમેવ .
જગઅર્ણવ જીવતી, નાથ સહેજમાં તરે ;
વસુમતિ પરે, સુકીર્તિ વિસ્તરે .

જીઓ સીતા સતી, તેમ દ્રૌપદી રે લોલ .
સતી પાર્વતી હમયંતી, આદિશોભતી રે લોલ .

ગાઓ પ્રીતેથી સખી, ગાઓ પ્રીતેથી સખી
પતિવ્રતાના ગુણુગાનને ,

થાઓ પ્રીતેથી સખી, થાઓ પ્રીતેથી સખી
સદ્ગુણી દેવી સમાનને ,

ઈશ આરાધીએ, પાચે લાગીએ, (૨)

પામો માનને, શિયળ સખી૦

(અ. મ.)

વરઘેલી.

ઓધવણ સદેશો કહુંજે શ્યામને,—એ રાગ.

વાતલડી વરઘેલીની આવો કહું ,

સાંભળજો સાચવજો હૈયામ્હાંય જો ;

જેને પ્રેમવેલી ભૂમિનો દેહાર^૧,
 જેને ડોલે સૃષ્ટિ આનંદમાં;
 હાં રે ડોલે સૃષ્ટિ આનંદમાં.

(સાખી) ધન્ય ! ધરા સુંદરી તને, ચતુર ચંદ્ર તુજ કાન્ત,
 શાન્તિપાઠ^૨ પઠાવતો, સાધીને એકાન્ત.
 ધરણી પડી પતિને પાય, શિક્ષા શિરે ધરે રે,
 ગુણિયલ ગોરી પતિગુણ ગાય, શાન્તિ ચિત્તે સ્મરે રે.
 ધરોને જીતેન ! ધરતી માતાનું કહ્યું કાન,
 પ્રીતેથી કરે સંસારસુધારસપાન.

(સાખી) ચંદ્રસુખે ચીડાધને, તારાનાં મુખ શ્યામ,
 સદ્ગુણીનું સુખ ભાળીને રમે દુષ્ટના રામ.

સખી ! જેને પતિનું માન—
 તેનાં ગંધર્વ ગાયે ગાન;
 પામે દેવી સમાન સન્માન,
 રમે રમા રસિક લઈ તાન.

ધરણી પડી ૦

(સાખી) ધરણી-નાર^૩સમ ગૃહિણીઓ^૪ સેવે સ્વામીપાય,
 ચતુર ચંદ્રસમ ધણી મળે, જયજય ત્યાં ઉચરાય.

ધરણી પડી ૦

(ડાહ્યામાઈ.)

ગરબો.

શિયળ સખી સુંદરી શણગાર, હાર, ધાર ધાર હૃદયમાં સાધવી.
 થાય આ સંસાર સુખકાર સાર, ધાર ધાર હૃદયમાં સાધવી.

(સ્ત્રી) ધન્ય ધરાપર જે થઈ, પતિવ્રતા પ્રેમદાય ;
પવિત્ર તેના નામને, જપતાં પાતિક જાય .

શામા સતીતણા ગુણુ ગાય, સદાયે તેને સ્મરે રે ,
શિયળવ્રત પાળીને હરખાય, સદાયે સુખે ઠરે રે .

ધરોને સખી સતીચરિત્ર તણું ધ્યાન ,
કરોને સખી સતી તણાં ગુણુગાન ,
પામો જેથી દેવિ સમા શુભ માન . શિયળ સખી૦

(સ્ત્રી) પતિ પરાત્પર ધારીને, સતી કરે છે સેવ ;
પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રેમદા, તણુ દઈ અહુમેવ .
જગઅર્ણવ જીવતી, નાથ સહેજમાં તરે ;
વસુમતિ પરે, સુકીર્તિ વિસ્તરે .

જીઓ સીતા સતી, તેમ દ્રૌપદી રે લોલ .
સતી પાર્વતી હમયતી, આદિશોભતી રે લોલ .

ગાઓ પ્રીતેથી સખી, ગાઓ પ્રીતેથી સખી
પતિવ્રતાના ગુણુગાનને ,

થાઓ પ્રીતેથી સખી, થાઓ પ્રીતેથી સખી
સદ્ગુણી દેવી સમાનને ,

ઈશ આરાધીએ, પાચે લાગીએ, (૨)

પામો માનને, શિયળ સખી૦

(અ. મ.)

વરઘેલી.

ઓધવજી સદેશો કહેજો શ્યામને.—એ રાગ.

વાતલડી વરઘેલીની આવો કહું ,

સાંભળજો સાચવજો હૈયામ્હાંય જો ;

ઝરમર ઝરમર વરસે જ્યારે મેહલા ,
હૈયાં હેઠાં સહુનાં ત્યારે થાય જો . ૧

કરે મળ કલ્લોલભરી^૧ આનન્દમાં ,
હસતાં રમતાં ગાતાં ધરે ઉમંગ જો ;
આવે સહુ તો ઘેર બહારથી આ સમે ,
ત્યારે કોક પરાધીન હોય વિદેશ જો . ૨

અણુસમણુ આવાજ નમેરા કંથની ,
એકલડી અબળા વિરહે અકળાય જો ;
સમણુ શ્યામા^૨તોય ધરે નહિ રીસ જો ,
વસાડવા^૩ નહિ જાણે વરના વાંક જો . ૩

સવારમાં ઉઠે લઈ વરનું નામ જો ,
મળ્યા સમે સંતોષ ધરી મલકાય જો ;
સાથે રહેતાં તે, જે સોણાં સાંભરે ,
વર ઉપરનું વધતું જાયજ બહાલ જો . ૪

ઘડી રટણુ^૪ મૂકે નહિ નણુદલવીરનું ,
વરના વાગે ભણુકારા ચોમેર જો ;
હસતાં ફરતાં વરના કરે વિચાર જો ,
વરના ગુણનાં ગીતલડાં કંઈ ગાય જો . ૫

ઘેલી રે ઘેલી આવી એ બહાવરી ,
એકલી કરતી વરની સાથે વાત જો ;
મદિરમાં પણ કાઢે ઘેલાં આમ જો ,
જપે વરની વાત વિના ન ઘડીક જો . ૬

સાચા હેતતણા વશીકરણે આપ જો ,
વરનું પામે વધતું વધતું બહાલ જો ;

એવી વરઘેલી વરને હૈયે વસે ,

જાણે પુલની હસતી રમતી માળ જો .

૭

લલિત.

સમપદી.

મંગળ લગ્નપ્રસંગનો સાર રે, તેનો વરણુવ કરૂં હું આ વાર રે ;
વેદશાસ્ત્રમાં જેની છે રીત રે, તેને પ્રગટ કરૂં શુભ પ્રીતે રે .

પ્રથમ વર બોલે કન્યાને એમ રે, સાત ડગલાં ભરી ધરી પ્રેમ રે ;
સુણી લાવી પતિની વાણી રે, ભરે પગલાં તે શાસ્ત્ર પ્રમાણી રે .

પહેલે પગલે તે બોલે નારી રે, થઈશ આપ તણી સહચારી રે ;
સુખદુઃખમાંહિ ભાગ લઈશ રે, નિત્ય શરણુ તમારે રહીશ રે .

બીજે પગલે તે બોલે એ રીતે રે, પોષણુ કરીશ સકળનું પ્રીતે રે ;
સાસુ સસરા ગણીને દેવ રે, લાવ ધરીને કરીશ તેની સેવ રે .

જેઠ આદિની આજ્ઞા પાળું રે, તમ બાળને નિત્ય સંભાળું રે ;
સારા નરસાનું રાખીશ ભાન રે, ગૃહકાર્યમાં રાખીશ ધ્યાન રે .

ત્રીજે પગલે તે બોલે બાળા રે, હું તો ગણીશ તમોને વાલા રે ;
ભક્તિ અખંડ કરીશ તમારી રે, મીઠી વાણી વદીશ ગણી સારી રે .

ચોથે પગલે પછી એમ બોલે રે, નહિ ગણું કોઈ આપને તોલે રે ;
પીડા તમને થતાં પીડાઉં અંગે રે, તમ આજ્ઞા પાળું રહી સંગે રે .

પાંચમે પગલે તે બોલે વિચારી રે, તમે સુણુને પ્રતિજ્ઞા મારી રે ;
મારા ધર્મમાં આવીશ ત્યારે રે, શુદ્ધ લાવથી સેવીશ જ્યારે રે .

પરપુરૂષ ગણું ભાઈ આપ રે, કદી મનથી એ કરીશ ન પાપ રે ;
છઠ્ઠે પગલે ધરીને ઉમંગ રે, બોલે વાણી મધુરી રંગે રે .

થઈ પ્રીતિ છે આપણી સાચી રે, હવે વાત રહી નથી કાચી રે ;
તેનું કારણુ એક અનુપ રે, ધયા સાક્ષી છે વિષ્ણુ સ્વરૂપ રે .

ચંદ્રકળા બળે ઘડી ચડતી, રાતે દિસે રોજ રે ;
 પંદર દિવસ પછી થાય પડતી, બીજનો શો બોજ . સૌ દિન ૦ ૯
 કોઈ દિન નહીંએ નિર ઉછળતાં, ભાસે અતિ ગંભીર રે ;
 વળી કોઈ દિન એવો આવે જે, ન મળે તેમાં નિર . સૌ દિન ૦ ૧૦
 ઇચ્છાથી ઇશ્વરે ઠરાવી, અવધ ટળે કેમ એહ રે ;
 ભલે પીયુ પીયુ કરે બપૈયો, અવધે આવે મેહ . સૌ દિન ૦ ૧૧
 અવધે આવી ઉભું રહેશે, સુખદુઃખ એવી રીત રે ;
 પણ ઇશ્વર સુખ આપી શકે છે, કરો પ્રભુપર પ્રીત . સૌ દિન ૦ ૧૨
 ધીરજ આપદ કાળે ધારો, પ્રભુને કરો પ્રણામ રે ;
 દીનદયાળ સદા સુખ તમને, દેશે દલપતરામ . સૌ દિન ૦ ૧૩

માલૈ માલૈ ગોકુળની પ્રજનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ.—એ રાગ.

સર્ખીં જ્યારે સુખના વાયુ વાય, હૃદય હરખાવતા રે લોલે ;
 દિસતા દિન સંપત્તિપ્રકાશથી, અતિ રળિયામણુ રે લોલ ;
 સર્ખીં, જ્યારે સુખશય્યાની માંદા, મીઠી નિદ આવતી રે લોલ ;
 ખડેન, જ્યારે વૈભવ વેળા દુઃખ, નહિ પીછાનતાં રે લોલ ;
 નહિ આ ઉજળા દિવસોમાંદા, પરીક્ષા આપણી રે લોલ ;
 સર્ખીં, સહુ સંકટકેરે સમય, કસોટી નીકળે રે લોલ ;
 ખડેન, જ્યારે વાયુ ભયંકરવાય, ઘોર ઘન^૧ ગાજતાં રે લોલ ;
 સર્ખીં, જ્યારે આખુકે વીંજળી, તીક્ષ્ણ હૃદયને વીંધતી રે લોલ ;
 બહાલીં જ્યારે આકૃતકેરી ઝાડીંઓ, જીવનપર તૂટી પડે રે લોલ ;
 ખડેન, આવા કઠિન કાળની માંદા, પૂર્ણ પ્રીતિથી રે લોલ .
 કરી નહિ નિજ દુઃખની દરકાર, પતિસુખ શોધિએ
 ખડેન, ત્યારે કિન્નમત આપણીં થાય, જીવન તવ શોભતું

પતિ કદિ ચિન્તા ને ઉદ્વેગ, થકી ગલરાયછે રે લોલ ;
 તરત સતી હેયા સરસો લઈ, આશ્વાસન^૧ આપતી રે લોલ ;
 લઈ નિજ નાબુક કરમાં રે શિર^૨, પતિનું પ્રેમથી રે લોલ ;
 મુકીને કોમળ ઉર^૩ પર, શોક નરમ સહુ પાડતી રે લોલ ;
 ખડેન, દોરી સુખનાં નવલાં^૪ ચિત્ર, સ્વામી સંતોષતી રે લોલ ;
 કદી નહિ મળતી ધારી ચીજ, ઓછું નવ આણતી રે લોલ ;
 પતિનો પ્રેમ અમૂલી ચીજ, બીજું સહુ તુચ્છ છે રે લોલ ;
 આવી રહે બુદ્ધિ જ્યારે ખડેન, સર્વ સ્થિતિ મહીં રે લોલ ;
 સખી, ત્યારે સફળ જીવન આ થાય, આપણું સ્ત્રીતાણું રે લોલ ;
 પ્રભુ વળી થાયે ખડેન, પ્રસન્ન, આવી પ્રીતિ થકી રે લોલ ;

(ડા. લ. વન્ધુસમાજ.)

૫ 'વિવિધ'

મોહાલે પધારે મહારા રાજ, માણીગર મોહાલે પધારે.—એ રાગ.

સંસારનું નૂર^૧ છે નાર,

સજ્જન સંસારનું નૂર છે નાર;

શ્રી સુધરે સકળ સુખસાર.

ટેક.

સજ્જન, શ્રી સુધરે સકળ સુખસાર;

ધૂળધાણી બધું નિર્ધાર,^૨ એ વિષુ ધૂળ.

(સાખી) સુંદર શ્રીનું સુખડું, સુંદર શ્રીનું તન;

સુંદર શ્રીના બોલડા, સુંદર શ્રીનું મન. સજ્જન૦ ૧

(સાખી) સુંદર સેવા શ્રી કરે, સુંદર ધરે સ્નેહ;

સુંદરતા સંસારમાં, ભરનારી નારીજ છેય. સજ્જન૦ ૨

(સાખી) આપે જન્મજગતને, પાળે પૂરણ પ્રીત;

એનાજ નામ આધારથી, કહાવે ઈશ્વરી અંબા ખચીત!

સજ્જન૦ ૩

(સાખી) મીઠું બોલી મન હરે, ટાળે તનપરિતાપ;

આક્રતમાં ધીરજ ધરો, ધીર આપે એ નરનેજ આપ.

સજ્જન૦ ૪

(સાખી) ઘરણી^૧ ઘરનો સ્તંભ છે, ઘરનું ઘરણીજ માન ;
ઘરણી ઘરનું ઘરેણું છે, ઘર ઘરણી વિનાનું સ્મશાન .

સજ્જનનં ૫

(સાખી) ઘડપણમાં ઘરણી સખી, સેવા કોથી ન હોય ;
સ્વર્ગે પણ સંગે ગઈ, તે તો નારીજ ! નર નહિ કોય !

સજ્જનનં ૬

(સાખી) ધન્ય ધન્ય નારી નામને ! પ્રેમી પરમ અપાર !
પાળે પ્રેમે સર્વને, એ તો આદ્યશક્તિ અવતાર .

સજ્જનનં ૭

(સાખી) નિદા એની જે કરે, તે પાપી ગુણ ચોર !
દુર્ગુણને દરિયે ડુબી, તોએ દિલડે દયાનુંજ ભર .

સજ્જનનં ૮

(સાખી) ગોરી^૨ કૂલ ગુલાબનું, સૂકે કે કરમાય ;
કે કોડે વિષ્ણુકાળજી, તોએ જાતિસુગંધિ ન જાય .

સજ્જનનં ૯

(સાખી) શાસ્ત્રી, પુરાણી, પંડિતો, શાણા સજ્જન સર્વ !
સાચે સાચું હું કહું, તમે માનો મૂકી મન ગર્વ .

સજ્જનનં ૧૦

(સાખી) દીસે દુર્ગુણી આજ બહુ, નથી એની કાંઈ નાજ ;
પણ એક દુર્ગુણી મૂર્ખ કે, જે છે તે તમારાંજ કાજ .

સજ્જનનં ૧૧

(સાખી) આદિ દમયંતી, સીતા દ્રૌપદી આદિ અપાર ;
થઈ ગઈ બહુ ગુણવંતિયો, તે હુતી નારીજ નિર્ધાર .

સજ્જનનં ૧૨

(સાખી) ધર્મે કર્મે ન કેળવો, નાપો કંઈ પણ જ્ઞાન ;
રાખો જો હેવાન તો, કયમ ન હોય એ હેવાન !
સજ્જનનં ૧૩

(સાખી) હા ! અબળાઓ હાય રે ! હાલ છેજ હેવાન !
ખાલું પીવું ખેલવું, એ ત્રણનુંજ જેને ભાન .
સજ્જનનં ૧૪

(સાખી) જ્યાં હેવાનજ હારનો^૧, સઘળો સુંદરી સાથ^૨,
ત્યાં જીવ્યાથી તો ભલું, ખરે મરણ નવલના એ નાથ !
સજ્જનનં ૧૫

ગજલ.

પહેલી સખી—“ સખી ! જા માધવી^૩ વેલી ! વિંટાઈ આમ્રને^૪ વેલી !
“ દિસેછે રમ્ય ને ચાડ^૫, વિંટાઈ તેહ શા સાડ ? ” ૧

બીજી સખી—“ સખી ! આધાર એનોએ, વિના આધાર શેની રહે ?
“ (તે) રહે સખી રીંતે જેવી, પતિ પ્રત્યે^૬ સતી તેવી . ૨
“ નહીં પતિરક્ત^૭ રહેછે જે, ધરી પ્રીતિ, કુભાર્યાં તે !
“ સખી ! એ ધર્મ નારીનો, કહે છે વેલી સારી જા ! ” ૩

પહેલી સખી—“ સખી ! સાચું, પરંતુ જો પતિ હોયે નહારો તો ? ”

બીજી સખી—“ અરે ! જો હોય તે સારો, પછી તો નારીને ખ્યારો ! ૪
“ પરંતુ ખૂર્ખી^૮ એવી છે, ‘ નહારો તોય માની લે ’
“ પતિ સારાનીં પેઠે તું ’, કહેછે માધવી એવું ! ૫
“ મૃદુલરી લતા^૯ એ છે, વિંટાઈ આમ્રને રહે છે,
“ ન જો કે આમ્ર એવો છે, તદ્દાપિ^{૧૦} પ્રેમથી લેટે ! ૬

૧ સાથનો. ૨ સંગ. ૩ માધવી—એક જાતની વેલ, જે આંખાના વૃક્ષને
વીંટાઈ રહેછે. ૪ આંખો. ૫ સુંદર. ૬ તરફ. ૭ પતિ ઉપર પ્રેમવાળી.
૮ વિચિત્રતા. ૯ સુકોમળ. ૧૦ વેલી. ૧૧ તોપણ.

“ કદાપિ મૂર્ખને ગાંડો પતિ, ના તોય તે છાંડો,
“ ભલે ને કૂર તે હોયે, તદાપિ ના સતી છોડે. ” ૭

પહેલી સખી—“ સખી ! જો કૂર તે કીર^૧ લહે તોડી સહુ મોર^૨,
“ ખરાબી તે બિચારાની, કરે છે કીરની ટોળી. ” ૮

બીજી સખી—“ સખી ! હા,, એહવી રીતે, મનુષ્યોની પરે આવે .
“ દુઃખો, તોયે ધરે ધૈર્ય, અને સાથે સદા કાર્ય . ૯
“ વળી જો તું દુઃખી છે તે, તરૂં તોયે નહીં છોડે,
“ લતા પેલી, અને કહે છે:—(આવી રીતે) પતિ—
પ્રત્યે સતી રહેછે. ” ૧૦

આસો માસો સરદ પૂનમની રાત જો.—એ ઢખ.

નણદી ! જહેની ! વીર તમારા કામણુગારા કાન જો ;

નણદી ! જહેની ! વીર તમારા ગૃહમાળી ગૌરવ ભર્યા જો :

નણદી ! જહેની ! મોહન મંત્ર ભર્યું મુખડું મલકાવતા ;

હીંચે મહારાં હૈયા કેરાં હાસ્ય જો :

નણદી ! જહેની ! વીર તમારા અમીવર્ષા વર્ષાવતા ;

નણદી ! જહેની ! લગ્નગ્રન્થિ બંધાણી અમરતમ વીરશુ^૪.

પ્રેમછત્ર પ્રિતમ અંકે પોઢાડતા ,

હસ્ત અમી અર્પે શુચિમોતીશેષ^૪ જો ;

અર્ધ મિલિત આંખડલી નીરખે નાથને ,

વીર તમારા વૈકુંઠના વિમળ વિમાન જો .

નણુદી ! ખેડેની ! વીર તમારા અમીવર્ષા વર્ષાવતા ;

મોહન મનજીના મન્દિરિયે જ્યોત જગાડતા .

શીળા સ્મિતે સુરભી ઉડતી સૃષ્ટિમાં ,

પ્રાણ પ્રસાદી પીતો પ્રીતમપ્રેમની ;

ખેડેની ! વીર તમારા વિરાટમય વિકાસતા ,

હું હીંચું કરકમલે કંઠી કંથને .

નણુદો ! ખેડેની ! વીર તમારા અમીવર્ષા વર્ષાવતા ;

ઠ્ઠાલમને વળગી હું ઉડતી ઓમમાં ,

વીર તમારા વૈકુંઠના વિમાન જે .

નણુદી ! ખેડેની ! વીર તમારા મહારા અમર નાથજી ;

પ્રભુપથનો એક જગ સંઘ કાઢવા ,

રમતો લાલાજીને હુંયે પ્રાણ જે ;

નણુદી ! ખેડેની ! પ્રીતમને અધરે લોહું હું ખંસરી ;

ગોચર કરું હું પ્રાણ પુરૂષના પ્રેમ જે .

નણુદી ! ખેડેની ! કુંકુંમ અક્ષત થાળ ભરી લેળાં ભળો ;

મંગલ કેલિ આળખિયે ગૃહકુંજમાં ,

અક્ષર સત્ચિતના આનંદ જગાવીએ .

નણુદી ! ખેડેની ! શ્વેત જ્યોતિ સંસારે ઝળકાવીએ ;

નણુદી ! ખેડેની ! તમ વીરે રોપ્યાં જીવ-જતન જે .

હું તો મહારા પીયુ પ્રાણની પ્રકૃતિ ,

ખેડેની ! વીર તમારા મળે ત્યાં અમ વાસ જે .

નણુદી ! ખેડેની ! વીર તમારાની જગજ્યોતિ ઝીલવા ;

ભગ્યા મહારા પૂર્વ જન્મના કોડ જે .

નણુદી ! ખેડેની ! લગ્નઅન્થિ લંબાણી અમર તમ વીરશું ;

હું તો તમારા વીરાજીની લીલા જે .

નણુદી ! ખેડેની ! વીર તમારા અમીવર્ષા વર્ષાવતા ;

નણુદી ! ખડેખી ! શિશુમુખડે સ્વામીની વિભૂતિ શું વહું ;

નણુદી ! ખડેની ! સેવાના મેવા મનજીને મીઠડા .

નેહ લરી નદી નણુદલ બહાલાની વીરી ,

વીરપસંદીમાં વીર તમારા આપજે ;

શોધી મહારા માધવ જેવા, દેવ જો .

નણુદી ! વીર તમારાજેવા પતિને પામજો ;

હીંચો હેચે લાતી જેવાં હાથ જો .

નણુદી ! ખડેની ! વીર તમારા અમીવર્ષા વર્ષાવતા ;

નણુદી ! ખડેની ! વીર તમારા વૈકુંઠના વીર વિમાન જો .

વિમાન વેરે સ્વર્ગસમૃદ્ધિ સૃષ્ટિમાં ,

સંસાર વહી ઉડે તે ઉન્નત ધામ જો ;

વિશ્વ-સમાજ વધાવે નણુદી ! તમ વીરને ,

મેઘ પુષ્પ સમ વર્ષે દેવનાં દાન જો .

જો ! જો ! ખડેનાં ! મહારી ભરાણી ભરછક નેહ છાતડી ;

જો ! જો ! ખડેનાં ! જગની ખીલે રમતી હસતી આંખડી .

હું ઘેલી હું ઘેલી કેલિ કંથની ;

નણુદી ! ખડેની ! વીર તમારા મહારા વૈકુંઠનાથ જો .

(મૂ. દુ. વેદ.)

પદ ગરબી,

આ ભવમાં તરવું દોહ્યડું ઓ ખડેની રે ,

ગુરુવિષ્ણુ તરવાની આશા જીવને શેની રે .

આ હું મારું કરતાં મરે, ઓ ખડેની રે ,

યમપુરીમાં હુઃખની વાત, કહું શી તેની રે .

આ સાચાં જુઠાં જગે કરી, ઓ બહેની રે ,
 દુઃખસુખથી ભરીયાં પેટ, ગતિ શી તેની રે .
 આ માતપિતા નવ સેવીયાં, ઓ બહેની રે ,
 દીધાં પતિને જેણે દુઃખ, ગતિ શી તેની રે .

જેણે સાસૂશ્વશુરને દુભીયાં, ઓ બહેની રે ,
 જેણે વહુને દીધી પીડ, ગતિ શી તેની રે .
 જેણે ઢાંગી ગુરૂને પૂજ્યા, ઓ બહેની રે ,
 જેણે પાપીશુ' બાંધી પ્રીત, ગતિ શી તેની રે .

જેણે સજ્જનની નિંદા કરી, ઓ બહેની રે ,
 જેણે દુષ્ટનાં કીધાં વખાણુ, ગતિ શી તેની રે .
 જેણે દાન દીધાંજ કુપાત્રને, ઓ બહેની રે ,
 જેણે સાધુને દીધો કલેશ, ગતિ શી તેની રે .

આ ઇશ્વરને નવ ઓળખ્યા, ઓ બહેની રે ,
 જેણે કીધો પ્રભુનો નિષેધ, ગતિ શી તેની રે .
 જે નાસ્તિકનાં સંગી થયાં, ઓ બહેની રે ,
 જેણે નિંદા ઇશ્વર ગુરૂદેવ, ગતિ શી તેની રે .

સુખ કેાનું દેખી નવ ખમે, ઓ બહેની રે ,
 વળી દુઃખીને પણ દે તાપ, ગતિ શી તેની રે .
 એવાં અનેક પાપ કરી ટળે, ઓ બહેની રે ,
 કરે ઘોર નરકમાં વાસ, ગતિ એ તેની રે .

માટે સુખને જે જગે ઇચ્છતાં, ઓ બહેની રે ,
 તેણે આલવી સીધી વાટ, ગતિ શુભ તેની રે .
 શ્રીહરિગુરૂને સેવશે, ઓ બહેની રે ,
 ગણી માતપિતા સમજેહ, ગતિ શુભ તેની રે .

આ ઇન્દ્રિય મનને જીતીને, ઓ બહેની રે ,
 જેણે ટાળ્યા સઘળા કલેશ , ગતિ શુભ તેની રે .

જે જગ આ હરિસમ ભાળતા, ઓ ખડેની રે ,
મનહર પ્રભુ સમ તે થાય, ગતિ શુભ તેની રે .

(નૃસિંહાચાર્ય.)

કંસરાયને કહેવા ઘો કહાના.—એ રાગ.

ખડેની, રીતિ પ્રીતિની આદરજે, મ્હોટું મન રાખીને આચરજે ;
સુખી સૌ જનને તમે કરજે : ખડેની૦

દ્રેષી જન દ્રેષ લલે ધરતા, કલેશી પ્રાણી કલેશમાં છે મરતાં ;
તમે દ્રેષ કલેશ નહીં કરતાં : ખડેની૦

નથી કાંઈ લેઈ જવું સાથે, જવાનું છે સાને ખાલી હાથે ;
તો પછી કંકાસ શા માટે ? ખડેની૦

સ્નેહી સાથે ઘડીનું રહેવાનું, તેમાં શાને લઢવાને વઢવાનું ?
ભલાધનું લ્યોને કરી લહાણું : ખડેની૦

મ્હોટું મન રાખીને ગમ ખાશો, સુખી સૌને કરીને સુખી થાશો ;
મંત્ર છે સુખનો સાચો : ખડેની૦

(ચન્દ્રશંકર મણિશંકર,)

ગરખી.

આવો ખડેની આજે રમીએ આપણે ,
વર્તન કેરી રીતલડી ગીત શુભ રે ;
વઢવું હરવું ફરવું કેવું લોકમાં ,
કરવું ધરવું કારજ કેવે રૂપ રે . ૧

મૃદુ મૃદુ મીઠાં વેણુ વઢેથી શું વળ્યું ?
જે નવ અંતરમાંહિ મીઠાશનું મૂળ રે;
વાંચન લેખન પાઠ પઢે શું પામિએ ?
જે ના નમ્ર સ્વભાવે દિપંચું નૂર રે . ૨

લટકત મટકત ચાલ હિંડેથીં શું થયું ?
 સહિ પાણુ વિનયનું સંઘર્ષુના સુખરૂપ રે ;
 સુંદર નૌતમ શણુગારો ક્યમ શોભશે ?
 દિવ્ય શિયળપટકુળ ગણ્યું મન ધૂળ રે . ૩

માળા પૂજા કંકુ છાંટે શું મળે ?
 કદિ નિજ નાથ ગણ્યો ના શિરપર લૂપ રે ;
 નાહ્યો ઘોયે સાબુથી શું ઉઘડ્યું ?
 કદિ ના રાખ્યું અંતર સુઘડ ખૂબ રે . ૪

બુદ્ધિ દીધી ધશે તે શા અર્થની ?
 નાખ્યો શુભ ઉપકારને ઝાંડે કૂપ રે ;
 ડાહ્યાપણનો દરિયાવ બનેથી શું વળ્યું ?
 રસિયા સત્યપે પ્રીતિનું ના પૂર રે . ૫

વિવિધ લોજન રાંધ્યાં તે ક્યમ ક્ષાવશે ?
 નિરખી લોજન પાત્ર ચડે જો સૂગ રે ;
 નિશદિન ઘરનો ભાર વહ્યો તે વેઠ છે ,
 જો નવ ઘરનું યંત્ર છે નિયમિત શુભ રે . ૬

આ જે થોડું ગાયું વધુ તે માનિયે ,
 સૌમાં આવે પાર નહિં છે ખૂબ રે ;
 ઘુંટલડો એક અમૃતનો ઝટ દાખવે ,
 શો તેમાંહિ સ્વાદ રમે રૂમઝૂમ રે . ૭

(વસન્ત વિનોદી.)

રાગ કાફી-મહાડ.

અલખેલી રે અંખે માત જોવાને જઈએ.—એ રાગ.

અલખેલી રે શારદ માત, પૂજવાને જઈએ ,
 વર બહાલી રે વિદ્યા માત, પૂજવાને જઈએ ;

બલિહારી રે શકિતસાર,^૧ પૂજવાને જઈએ . . . ૩૨

(મા) પૂજવા જઈએ સુખિયાં થઈએ પ્રેમ-સુધારસ^૨ લઈએ રે;
 નવલ બ્રહ્મ લીલામાં નાહિ, કાન્ત સ્વરૂપે થઈએ : પૂજવાને ૧
 અંબા ભવાની મોટી માયા, સુંદર છળીલી રાજે^૩ રે;
 ગૌરવણીને^૪ શુભ્ર^૫ વસન^૬ છે, સર્વ સ્થળે એ બિરાજે : પૂજવાને ૨
 મુખ મલકાતું સુખને આપે, કરુણા દષ્ટે ત્યાળી રે;
 બ્રહ્મસુતા^૭ લગવંત તણી એ, કોમળ હસતી બાળી : પૂજવાને ૩
 દુઃખમાં સુખ કરેછે માતા, સુખમાં અદકું સુખ રે;
 રોમરોમ આનંદજ વ્યાપે, અનુભવતાં એ મુખ : પૂજવાને ૪
 લક્ષ્મીથકી એ શક્તિ મોટી, કોટિ ગુણ લંકાર રે;
 એને તજી લક્ષ્મી સેવે તો, દુઃખનો નાવે પાર : પૂજવાને ૫
 અગ્નિ બળતો અમ્બુ^૮ શમાવે, દુઃખ ભડકા તો માત રે;
 અક્ષયકીર્તિ માવડી કેરી, વિશ્વ વિષે વિખ્યાત : પૂજવાને ૬
 રીતભાત સહુ શાણી શિખવે, શિખવે પ્રીતકટાક્ષ રે;
 ભર્તાવશનો મહા મંત્ર મૂકે, તનુ-સેવન-કમલાક્ષ : પૂજવાને ૭
 મુજ મન ઇચ્છા આજ વર્ષીયા, બાળક શિખવે ક્યારે રે;
 વહેમ મુકીને રહેમ કરે જન, તેમ થવાનું ત્યારે : પૂજવાને ૮
 વાંકી વળી મધુરે મુખ માતા, શિખવે સુંદર બોલી રે;
 વિચિત્ર થઈને બાળક હસતું, બોલે અક્ષર તોળી : પૂજવાને ૯
 માતપિતા હિન્દુ આ સમયે, પ્રેમે પુત્રી લણાવો રે;
 ધર્મ અન્ધ બન્ધનને તોડી, શારદા^૯ સાથે લડાવો : પૂજવાને ૧૦
 સત્ય સમજતી વનિતા થાશે, ગાશે સહુ ગુણગ્રામ^{૧૦} રે;
 સર્વ કરમનાં દુઃખડાં જાશે, સુખ-વા^{૧૧} વાશે આમ : પૂજવાને ૧૧

૧ પરમ શકિત. ૨ પ્રેમરૂપી અમૃતનો રસ. ૩ શોભે. ૪ ગોરા રંગવા

૫ સરોવર. ૬ લુગડાં. ૭ સરસ્વતી. ૮ પાણી. ૯ વિદ્યા. ૧૦ ગુણનો જથ્થો.

૧૧ સુખનો પવન.

છેક છોકરી છટ્ટી ગયેલી, થોડું ભણે અભિમાન રે ;
 તેહ તણા કોઈ સંગ ન કરશે, ગણબે ગયેલી સાન. પૂજવાને ૦ ૧૨
 બહેની સહુ વિદ્યાને સેવો, જે રૂપ ગુણ લંકાર રે ;
 લેખણ પુસ્તક લઈ સિંહાસન, બેઠી બ્રહ્મકુમાર : પૂજવાને ૦ ૧૩
 (મીમસાવ મોહનાથ.)

અલખેલી રે અખે માત જોવાને જઈએ.—એ રાગ.

શુ' સુન્દર ને સુખકાર અમારી પર્ણકુટી,
 થઈ રહે સ્વર્ગસંસાર, મલિનતા દૂર પધી ;
 મન્દ^૧ વહે જ્યાં ઉજવલ નિર્ઝર^૨ અપ્રલય ઉત્સંગ^૩ રે,
 આયુર્વર્ધક મીઠો વાયુ સૂર્ય કરેછે સ્વચ્છ, પ્રવેશી^૪ પર્ણકુટી.
 શુ' સુન્દર ૦ ૧

શરીર મનને બાળતી ચિંતા રહે આ વાસથી દૂર રે,
 કલેશ સહુ આવેશ^૫ ભર્યાથી, સતત^૬ રહે છે મુક્ત, અમારી પર્ણકુટી.
 શુ' સુન્દર ૦ ૨

શાન્તિ અનુપમ મળતી અહિંયાં, મન રહે છે સંતુષ્ટ રે,
 પ્રેમ વસેછે સહુને અન્તર, દેવ કૃપાથી પૂર,^૭ અમારી પર્ણકુટી.
 શુ' સુન્દર ૦ ૩

કપટ અને કો દુર્બુદ્ધિનો, નહિ અહિંયા સત્કાર રે,
 પાપતણાં નહિ પ્રવેશ કિંચિત્^૮, એવી પરમપવિત્ર, અમારી પર્ણકુટી.
 શુ' સુન્દર ૦ ૪

સન્માર્ગે જે ચાલે તેને, આ દુનિયા છે સ્વર્ગ રે,
 ઐહિકસુખની^૯ ગણુના^{૧૦} થોડી તેને આપેબોધ, અમારી પર્ણકુટી.
 શુ' સુન્દર ૦ ૫

(વન્ધુસમાજ.)

૧ સ્વસ્વતી. ૨ ધીમેધીમે. ૩ ઝરે. ૪ વાદળાં. ૫ ખોલામાં. ૬ દાખલથઈને.
 ૭ લાગણી. ૮ હમેશાં. ૯ પૂર્ણ. ૧૦ જરા પણ. ૧૧ આદુનિયાના સુખની. ૧૨ દરકાર.

ગરબી.

પ્રિય દીપોત્સવીનો દિન આજે આવ્યો,
આર સ્નેહ કુસુમનો છોડ મુજ કંઈ કાઢ્યો રે;
મમ હૃદયમહી આનંદ જે નવ માયો રે,
તે અનિલ^૧ લઈ નિજ સંગ જગમાં ફરતો રે. ૧

જેમ કૃષ્ણપક્ષની રાત્ર અંદ્ર વિયોગે રે,
ગ્રહી શ્યામ વસ્ત્ર નિજ અંગ દિવસો ગાળે રે;
તેમ શુભ અવસર આ માટ બહાલા મહારા રે,
જેમ તેમ મહે^૨ ગાળ્યાં વર્ષ ઉપેક્ષી કાયા રે. ૨

આ આછો ભુરો રંગ મુજ સાળુનો રે,
કંઈ તારા ટપકી સાથ ગગને ધાર્યો રે;
મીઠી ઘણા દિવસની વાત અમ નવ ખૂટે રે,
લઈ અંકે રજની કાન્ત મુજ સમ મહાલે રે. ૩

નહિ રૂપ અને કંઈ સ્વાદ મુજ મન ખેંચે રે,
નહિ વસ્ત્ર અને નહિ દ્રવ્ય મુજને બહાલું રે;
પ્રિય! એ સહુ ક્ષણભંગુર હું તો લેખું રે,
નહિ આવે સ્નેહની તોલ, જે અણમૂલો રે. ૪

પતિપત્નીનો સંબંધ જે બહુ ગાઢો રે,
તે સુખદુઃખનો આધાર જગમાં મોટો રે;
મન ઉન્નતને જે હોય સ્નેહી બન્ને રે,
તો સુખમય જીવન સાથ પરદુઃખ ટાળે રે. ૫

“આ પ્રથમ દિવસનો સ્નેહ નિત નિત વાધે રે,
નિજ સંતતિનો ઉત્કર્ષ સાથે થાયે રે;
લઈ કુંકુમ અક્ષત લાલ^૨ પ્રભુને પામું રે,
પ્રિય અનુકુળ થાઉં હું” પ્રેમે ઈચ્છું રે. ૬

(સુવન્ધુ.)

૫૬-દશી.

પતિને ન પળવશે ક્યારે રે, સાહેલી ;

તોજ થાશે સુખી સંસાર રે, સાહેલી .

સુખ વૈભવ શ્રીમંત સરખા, સહુને ક્યાંથી મળશે ;

પણ લોભને વશ થઈ લઢવાથી તો ,

સુખ જે હશે તે ટળશે રે, સાહેલી :

પતિને૦ ૧

ઉપરી શેઠની સેવા કરીને, સાંજે ઘરમાં આવે ;

ભાન વિનાની ભામિનીઓ તે ,

ખોલે જેમ મન ફાવે રે, સાહેલી .

પતિને૦ ૨

વસ્ત્રાભૂષણ વરથી ઝહાલાં, વનિતા કેમ વિચારે ;

એવાં તુચ્છ સુખો માટે શું ,

મૂકે ધર્મ તમારો રે, સાહેલી :

પતિને૦ ૩

ઉપજ અર્થ વિચાર ન કાંઈ, દોરે તેમ દોરવાયે ;

લાંબા સંગે જઈ ટુંકે જયમ ,

પાછળથી પસ્તાયે રે, સાહેલી :

પતિને૦ ૪

પતિ પરમેશ્વર પતિ પ્રાણેશ્વર, પલ પણ કેમ રે'વાયે ;

તેમ છતાં સંતાપતાં, સહુણી ,

શરમ અંતરમાં, ના'વે રે સાહેલી :

પતિને૦ ૫

એવાં આચરણો અખળાને, યોગ્ય કહો કોણ કેશે ;

નિંદા પાત્ર ન ઠા રી ઠરાવી ,

આગળ વધવા ન દેશે રે, સાહેલી :

પતિને૦ ૬

સ્ત્રી અર્ધાંગી સ્ત્રી સૌભાગી, સ્ત્રી લક્ષ્મી સ્ત્રી દેવી ;

એવી ઉપમા ખોઈને ખાલી ,

નીચી પદ્ધિ કાં લેવી રે, સાહેલી :

પતિને૦ ૭

પ્રાચીન પૂર્વ તણી પ્રમદા સમ, છાપ તમારી પાડો ;

ઘર સંસાર સંતાપ નિવારી ,

ઉઘમે ચિત્ત લગાડો રે, સાહેલી :

પતિને૦ ૮

આગળની અખળાઓ જેવા, સુંદરી સદ્ગુણુ લેશો ;
 આ લોકે સુખ પાળિ અનુપમ ,
 અંતે પ્રભુપદ રેશો રે, સાહેલી : પતિને૦ ૧૦
 સાચો સેવાધર્મ વિચારી, ચતુરા ચૂક ન કરશો ;
 ઠરિ ઠરિને ડગલાં ભરશો તો ,
 કાનકંથ ચિત્ત હરશો રે, સાહેલી : પતિને૦ ૧૧

હોરિ.

શીખ્યું સર્વ વૃથા વહિ જાય ;
 સાથે સદ્ગુણુ જો ન સધાય : શીખ્યું૦
 વાંચન લેખન અક્ષર સારા, ભલિ ભૂગોળ ભણાય ;
 ચિત્ર વિચિત્ર ભરાય ભલકથી, હેતે હિસાબ ગણાય ;
 ગણ્યાં ગીત સારાં ગવાય : શીખ્યું૦
 વાંચ્યા વળી ઇતિહાસ હજારો, નામ છયોકે છપાય ;
 સુંદર રૂપ અને વય સાડું, તેમજ સરસ સહાય ;
 એથી ફળ શું શુભ થાય . શીખ્યું૦
 કેશવ ભણુતરનું ફળ સદ્ગુણુ, તે નહિ જો સમજાય ;
 તો સઘળું ધૂળ ઉપર લીંપણુ, જેવું જરૂર જણાય ;
 હીરો હાથમાંથી હણાય : શીખ્યું૦

થિર ઠરિને કોઈ આ ઠામ, રે નહિ રહેવાનું.—એ રાગ.

શું કરશે સાડું ખડેન, કૈરી કેળવણી ;
 સદ્ગુણુની નહિ જો હોય, સાથે મેળવણી : કોરી૦
 વાંચન વિવિધ જાતનું શીખ્યાં, લખતાં શીખ્યાં ખેશ રે ;
 ઇતિહાસોમાં ચૂક ન એકે, ચિત્ર વિચિત્ર વિશેષ : કોરી૦

ગીતો સુંદર ગાતાં શીખ્યાં, ભૂગોળ ભણ્યાં ભાવે રે ;
 સારી વાક્યજોડણી કરતાં, ચૂક ન એકે આવે : ઠેકારી૦
 મોતીના દાણા સરખા પણુ, શીખ્યાં અક્ષર સારા રે ;
 ભૂત ભરમની વાતો ભૂલ્યાં, જાણ્યા જુગતે ધારા : ઠેકારી૦
 કદી રાંધતાં જમતાં શીખ્યાં, શીખ્યાં કદિ પીરસવા રે ;
 સરખે સરખી સખિયો સાથે, શીખ્યાં સુંદર હસવા : ઠેકારી૦
 પાંખાં પટકુળ પેરી અંગે, ઘણાં ઘણેરાં ઘાલી રે ;
 દેશદેશની વાતો કરતાં, શીખ્યાં પાડી તાળી : ઠેકારી૦
 દેશ કાળને સમજી સઘળી, લાજ લગામ વિસારી રે ;
 શીખ્યાં કરવાં સિદ્ધ વાત પણુ મનગમતી તે સારી : ઠેકારી૦
 ભરી સભામાં સન્મુખ ઉભી, શીખ્યાં ભાષણ કરતાં રે ;
 તેવતેવડાં સાથે લઇને, સુખમાં શીખ્યાં ફરતાં : ઠેકારી૦
 ગંજીયા ચોપાટ કાંકરી, એવી રમત અનેક રે ;
 રાત દિવસ રમેવાને રાગે, અજાણુ હોય ન એક : ઠેકારી૦
 નાચ તમાસા ખાસા ખેલો, જોતાં લાંડ લવાઇ રે ;
 ચતુર થયાં પણુ સગાંસાહિની, વિસરી જ્યાં સગાઇ : ઠેકારી૦
 ખાટ પલંગ ખુરશિયે બેઠાં, મોજમજ બહુ માણી રે ;
 હીન જનોને દુઃખિયાં દેખી, દયા ન મનમાં આણી : ઠેકારી૦
 સાઈ સાઈ ખાતાં લેતાં, શીખ્યાં સહુથી સાઈ રે ;
 સુજનપણું જાવાનું જાણે, વાગે આજ નગાઈ : ઠેકારી૦
 વિવેકીઓને વૃદ્ધજનોને, વિવેકીઓ પણુ માને રે ;
 તપાવવા તેને પણુ શીખ્યાં, ઉદ્ધતાઇ અપમાને : ઠેકારી૦
 લાંબી લાજ કાઢતાં શીખ્યાં, અથવા મેલી દેતાં રે ;
 કડવાં વેણુ હાસ્યથી હુરખી, શીખ્યાં સહુને કહેતાં : ઠેકારી૦
 હક સ્વામીના સરખો લેતાં, દેતાં સહુને ઠારો રે ;
 સ્વતંત્રતાનો સ્વાદ ચાખતાં, શીખ્યાં કેવો સારો : ઠેકારી૦

મળે વિનય વિદ્યાથી એવાં, વચન વિવેકી કે'છે રે ;
 એ વચનોને ભણે ગણે છે, તેમ છતાં લજવેછે : કૅરી૦
 ભણી ગણીને જે કરવાનું, તે તો રે'છે અળગું રે ;
 નહિ શીખ્યાનું તે શીખે છે, એવું સંકટ વળગું : કૅરી૦
 સાર ભણીને જે લેવાનો, તે તો રે'છે દૂર રે ;
 દેશ સુધારક નરનું તેથી, જાય ઉતરી શૂર : કૅરી૦
 કેળવણીનો અર્થ ન સમજે, આજકાલના લોકો રે ;
 તેથી પાછળથી પસ્તાઈ, પછી મેલશે પોકો : કૅરી૦
 બાળ યુવા વૃદ્ધાવસ્થાને, સફળ કરે જો ખડેનો રે ;
 તો આ વિશ્વવિષે લીધેલો, સફળ જન્મ છે તેનો : કૅરી૦
 સુખ થાવા સર્વે સજનીને, વાક્ય વિચારી કહું'છું રે ;
 સમજી લેજો સાર સર્વનો, આશિષ એવી દઉં'છું રે : કૅરી૦
 (કેશવકૃતિ.)

૫૬.

સખી નીતિ મરજદમાં રહીએ ;
 ટળશે સરવ દુખ, મળશે સરસ સુખ : સખી૦
 લોભ તણ સંતોષે રહેવું, ચલાવવું ઘર નિયમે રે ;
 સ્વજન સાથ સુવિવેક રાખી, ગુણથી વહાલી થઈએ : સખી૦
 પરજન કેરાસ્નેહ મોહમાં, ચિત્ત ચલિત નવ કરીએ રે ;
 ધરી ધીરજ ને સત્ય પાળતાં, નિજ કામે તન દઈએ : સખી૦
 ભક્તિ હરિની લીડને ભાંજે, ઈચ્છિત અર્થને આપે રે ;
 નારાયણ તો વસુ નીતિયે, નર્મદ સાચું લહીએ : સખી૦

અલખેલી રે અંખે માત જોવાને જઈએ.—એ રાગ.

આવો, આવો ને. સાહેલી ! આજ આનન્દે રમીએ ,
લાવો, લાવો જોની ! પ્રીતિ સુખસાજ, ^૧ ઉછરંગે લમીએ;
રમીએ ને લમીએ નન્દન વન આ વાડી જ્યાં ગુર્જરી ખીલી રે;
ઠહે અમીઝરણાં સંગીત ધરણાં, લચી રહી પુલવનવેલી : આનન્દે
પ્રીતિનીતિના ગૃહકુળેમાં, કોયલ બુલબુલ ગાય રે ;
મીઠડા સુણી સુણી ટૂંહુરવ, ઉરરવ ^૨ ભરિયું વિલીન ^૩ મન થાય : આનન્દે
લક્ષિવીણા કર ધરીને, કવિવર સંત કવે કલ્લોલ રે ;
પ્રિય પતિના પ્રીતિભર સ્વર જ્યાં, જીવન કરે રસલોલ : આનન્દે
ગગન ગજવતી, ગાન વિમાને, પતિવ્રત વેણું વાય રે ;
એ લલકારની લલના હૃદયે પ્રણયશી મૂર્તિ સુહાય : આનન્દે
પતિપત્નીનાં આત્મયુગલની ગુંથી રૂડી કુલમાળ રે ;
પ્રભુપદ ધરીએ, ગાતાં ફરીએ, ગુર્જરી ગુણ સહુ બાળ : આનન્દે
સુમન્ત.

રાગ કાફી ધનાશ્રી.

ગરબે રમવાને ગોરી નીસરી રે લોલ ,
તેજ કોટિ ચંદ્રનો પ્રકાશ, માસ પૂર્ણમે રે લોલ ,
તાળી દેતાં વાગે રમણુમ જુમણાં રે લોલ ; ટેક.
દિપતે કપાળ મોતી સેરડી ^૪ રે લોલ ,
કંકુચંદ્ર ^૫ શોભતો રસાળ કાળી ભમ્મરે રે લોલ :
તાળિ દેતાં ૧
ચક્ષુચંચળા તે ચાલી ચિત્તથી રે લોલ ,
વદન નમ્ર માંહિ કુંળા ગાલ, બાલ શોભતી રે લોલ :
તાળી દેતાં ૨

કર્ણુમાંહિ વાળી વળી વાંકડી રે લોલ ,
અધર^૧તેમ કોટિ અમૃતખાણુ, મધુર મુખથી રે લોલ ,
તાળી દેતાં ૩

હોંસથી હલાવિ હસ્ત વેલડી રે લોલ ,
ચાલતી તું હંસતણી ચાલ, પાગ શોભતા રે લોલ :
તાળી દેત ૪

મોતી હીરાજ ગળુખંધમાં રે લોલ ,
તેજમાં તરેહવાર સેર પડે અંદની રે લોલ :
તાળી દેતાં ૫

એમ ઠાઠમાઠ કરી સુંદરી રે લોલ ,
કાળી બિંદિ કામ^૨કેરૂં આપ,^૩ અતિ આપતું રે લોલ :
તાળી દેતાં ૬

(મીમરાવ મોલનાથ).

કાઘી.

ઠહાલા ! પધારો મહારે મંદિરે રે લોલ !
મંદિરે પવિત્ર વસ્ત્રે પ્રેમ જો ;
ઠહાલા ! પધારો મહારે મંદિરે રે લોલ .
રજની વધાવે રૂડા અંદ્રને રે લોલ ,
ઠહાલાને વધાવું હુંય તેમ જો ; ઠહાલા ! પધારો
મંદિરે વગાડો સ્નેહધંટડી રે લોલ ,
ધંટડીની તાને રાખું ધ્યાન જો ;
ઠહાલા ! પધારો મહારે મંદિરે રે લોલ .
ચાલો પૂજીએ પ્રેમદેવને રે લોલ ;
એક બની ગાશું રે, ઉરગાન જો ;
ઠહાલા ! પધારો મહારે મંદિરે રે લોલ .

આંસુડાં ઉભરાય મ્હારે અંતરે રે લોલ ,
 ંહાલા ! વિના તે ઝીલે કોણુ ને ;
 ંહાલા ! પધારો મ્હાલા મંદિરે રે લોલ .

કુસુમકળી વેરાય ઉરની રે લોલ ,
 ંહાલા વિના રે ઝીલે કોણુ ને ;
 ંહાલા ! પધારો મ્હારે મંદિરે રે લોલ .

મંદિરે ચઢાવો અમર પુલડાં રે લોલ ,
 ઉરમાં લરીશ હું સુવાસ ને ;
 ંહાલા ! પધારો મ્હારે મંદિરે રે લોલ .

આવો, બૂલીને જગવાતડી રે લોલ ,
 હસિયે તે સ્નેહ તણું હાસ ને !
 ંહાલા ! પધારો મ્હારે મંદિરે રે લોલ .

(અરદેસર ફ. સ્વરદાર.)

“જુગદું રમતાં નળરાય ધન” એ ગરખીના સાખીના લાગતી પેઠે ગવાય છે.

કાફી.

ંહાલાં ! વિરાજે મ્હારા પ્રાણુમાં રે લોલ ,
 પ્રાણુના પ્રકાશ છે પ્રકુલ ને ;
 ંહાલાં ! વિરાજે મ્હારા પ્રાણુમાં રે લોલ .

આશાનો જડેલ મ્હારો માંડવો રે લોલ ,
 ગુંથી સૌભાગ્ય કેરી વેલ્ય ને ;
 ંહાલાં ! વિરાજે મ્હારા પ્રાણુમાં રે લોલ .

આવો પીયૂષ પાઉં ઉરનાં રે લોલ ,
 નેત્રમાંહિ આંજુ રૂડાં તેજ ને ;
 ંહાલાં ! વિરાજે મ્હારા પ્રાણુમાં રે લોલ .

પ્રેમનું ઘડાવું રૂડું પારણું રે લોલ ,
 શોભાના બંધાવું હું હિંદોળ જ્ઞે ;
 બહાલાં ! વિરાજે મહારા પ્રાણમાં રે લોલ .
 પ્રભુની કરૂણા કળા શાં આવજે રે લોલ ,
 હસજે કંઈ બાળ ! ઊંડા હાસ જ્ઞે ;
 બહાલાં ! વિરાજે મહારા પ્રાણમાં રે લોલ .

(ન્યાનાલાલ દલપતરામ.)

કંકુ છાંટી કંકેતરી મોકલી.—એરાગ.

સ્ત્રીને ઘરેણાંગાંઠાં ઘણાં ગમે, ચિત્ત ચોટયું એમાં દિનરાત ;
 ગમે એજ વાત,— શોભા તે શા કામની .

શેઠલોકના ઠાઠમાં મોહિને, કરે કંઈક મોટા ઉત્પાત ;
 લડે માત તાત,— શોભા તે શા કામની .

કદી કંથ કંકાસે કંટાળીને, કરે કરજ જ્ઞે વગર વિચાર ;
 થશે દુઃખ ભાર,— શોભા તે શા કામની .

કદી કામની કરજ છાનું કરે, પણુ તે ન છાનું રહેનાર ;
 પડે પછી માર,— શોભા તે શા કામની .

પાડે છુંદણાં ત્રાજવાં શોભવા, રંગે દાંતને થાએ રોગ ;
 કેવો એ પ્રયોગ,— શોભા તે શા કામની .

દેખાદેખી કરે દુઃખ ઉપજે, વખતે પ્રાણનો થાય વિયોગ ;
 લાગે એવા લોગ,— શોભા તે શા કામની ;

પતિ પરવશતાપીઠ લોગવે, નાસે વાસ કરીને વિદેશ ;
 ખમે મહા કલેશ,— શોભા તે શા કામની .

ધંધા ઉદ્યોગ જરની જરૂર છે, તેનું જીવતીને લાન ન લેશ ,
 સજે શુભ વેશ,— શોભા તે શા કામની .

ઘણી ઘાત ઘરેણુંથી થાય છે, લુચ્ચા લોકનું મન લલચાય ;
પ્રસંગે લુંટાય,— શોભા તે શા કામની .

દિધું ઇશ્વરે દ્રવ્ય કૃપા કરી, છતાં પુણ્યમાં નવ વપરાય ;
અનર્થજ થાય,— શોભા તે શા કામની .

સતીનું સાચું આલૂષણ શીળ છે, તે કુળશીળ નવ જળવાય ;
અન્યાય કરાય,— શોભા તે શા કામની .

જેથી તન મનને દુઃખ ઉપજે, ભરથારનું દિલ દુભાય ;
સહાય ન થાય,— શોભા તે શા કામની .

કદી કષ્ટ કાપે નહિ ઇષ્ટનું, દુષ્ટ લાલચે ધ્યાન જાય ;
વૃથા વગોવાય,— શોભા તે શા કામની .

સ્ત્રીથી સાચી શોભા સૌભાગ્ય છે, કાંત જળવશે જગરાય .
જીલે જશ ગાય,— શોભા તે શા કામની .

ધોળ.

રામ લક્ષ્મણ વનમાં સીધાવતાં, સતી સીતાને આવતાં સાથ ;
કહે રઘુનાથ, પધારો પીયર ભણી.

નહીં તો અહીં રહો સસરાના રાજ્યમાં, હેતે હુળીમળી સાસુસંગાથ ;
નહીં તો જોડી હાથ.—પધારો

અમે વસ્તીમાં નહીં વસીએ વનિતા, અમે કરશું જઈ વનવાસ ;
તમે પામો ત્રાસ,—પધારો

સાથે રથ કે ઘોડું નહીં રાખીએ, નહીં રાખીએ દાસી કે દાસ ;
કોઈ અમ પાસ,—પધારો

તમે કોસનો પંથ કીધો નથી, ચરણે ચાલવાથી પામો થાક ;
લીટી ખેંચો નાક,—પધારો

અમે વનફળ ખાઈ ખુશીમાં રહેશું, કોઈ દિવસે તો કેવળ શાક ;
વિના લુણ પાક,—પધારો

વનમાં નથી મંદિર નથી માળીઆં, નથી પોઢવા કાજ પલંગ ;
 રંગિત નવ રંગ ,—પધારો૦
 કરશું ઘાસ કે પાનની ઝુપડી, સુવા સાથરો તે ખુચે અંગ ;
 એમાં શો ઉમંગ ,—પધારો૦
 વનમાં હીરનાં ચીર તો નહીં મળે, વનમાં નહીં મળે ફરતાં ફૂલેલ ;
 કે તેલ ઘૂપેલ , —પધારો૦
 વનમાં નહીં મળે શાણી સાહેલીઓ, કરશો કે સંગે ખાંતથી ખેલ ;
 ઉમંગ ભરેલ ,—પધારો૦
 ઉજી કાળે વાશે ઉના વાયરા, એવું દેખી ને થાશે ઉદાસ ;
 જ્યારે જેઠ માસ ,—પધારો૦
 વરસે મેઘ ને ઝખકશે વીજળી, તેવે ટાણે તો તડતળે વાસ ;
 નહી છત્ર પાસ ,—પધારો૦
 વનમાં ઘાતકી રહે છે રાક્ષસ ઘણા, ચારે તરફ ફરે બહુ ચોર ;
 જેનું ઘણું જોર ,—પધારો૦
 વનમાં વાઘ વડ ને વાંદર જેવા, ઘણા વિચરે જનાવર ઘોર ;
 બચે નહિ ઢોર ,—પધારો૦
 મોટા પર્વત દેખીને માનની, તમે નજરે જોયા નહિ જાય ;
 દીઠે ખાવા ધાય ,—પધારો૦
 તમે રાજકન્યા કાયા કોમળી, વનવાસનાં દુઃખ ન વેઠાય ;
 કાયા કરમાય ,—પધારો૦
 ઘરમાં અંધારૂં દેખી ડરો ઘણું, નથી નિસર્યાં કહી ઘરખાર ;
 છો નાનુક નાર ,—પધારો૦
 તમે છોટી ઉંમર વર્ષ સોળનાં, નથી સંકટ વેઠ્યાં લગાર ;
 તમે કોઈ વાર ,—પધારો૦
 પરણી આવીને પીયર ગયાં નથી, તમને મળવાને ઇચ્છે છે માય ;
 ચોપે ચિત્ત રહાય ,—પધારો૦

રાજા જનકજી તમને ઝંખે ઘણું, તેના સંદેશા આવે સદાય ;
 તેડાં પાછાં જાય, —પધારો.
 ભાતભાતનાં લોજન ભાવતાં, તમને મોકલશે મહીપાળ ;
 પુરાવીને થાળ, —પધારો.
 અમે અવધે ફરી જ્યારે આવશું, લેશું સ્નેહથી તમારી સંભાળ ;
 ત્યારે તત્કાળ, —પધારો.
 રૂડી મિથિલાપુરી મનમાનતી, તેમાં પામશે પરમ વિરામ ;
 છે આપનું ગામ, —પધારો.
 ગોરી તમને ગમે તેમ હું કહું, એમ દલપતરામનો શ્યામ ;
 કહે રાજારામ, —પધારો.

‘ સતી સીતાનો ઉત્તર. ’

રાગ ધોળ.

એવું સાંભળીને સીતાજી કહે, સુણો સુંદર શ્યામ સુબાણ ;
 ખ્યારા મારા પ્રાણ, —સાથે રાખો સ્નેહથી.
 જુદાં પડવાની વાત બહાલા કહે, તે તો બોલ લાગે તીખા બાણ
 રઘુકુળ લાણ, —સાથે.
 સ્વામી જ્યાં તમે ત્યાં ઘર માહરું, તમથી વેગળી તે પરદેશ ;
 હું જાણું હંમેશા. —સાથે.
 તમે જોગીનો વેશ જો ધારશો, તો હું જોગણનો ધરું વેશ ;
 જટા કહું કેશ, —સાથે.
 સ્વામી તમે રે સુખી તો સુખ માહરે, તમે દુઃખમાં તો દુઃખ
 મારે દેહ ;
 એમાં શો સંદેહ, —સાથે.
 કેઈ પરણ્યા પછી રહે પીયરમાં, અવતાર બળ્યો ધિક એહ ;
 મુઆ જેવી તેહ, —સાથે.

સ્વામી તમ વિના મંદિરને માળિયાં, લાસે પર્વત મોટા સમાન ;
વસ્તી તો વેરાન ,—સાથે૦

મહાવનમાં ભરી વસ્તી લાસશે, જ્યારે પામીશ દર્શન દાન ;
કૃપાના નિધાન ,—સાથે૦

સાસુ સસરોને માત પિતા સહુ, ભલે જીવો કરો રૂઝાં રાજ ;
મને મહારાજ ,—સાથે ૦

સ્વામી શું કરું લાઇ લોભધને, સ્વામી શું કરું સૈયર સમાજ ;
કેનું નથી કાજ—સાથે૦

સાંચું સગપણ જગમાં સ્વામીતાણું, બીજે સ્વાર્થી સઘળો સંસાર ;
કુટુંબ પરિવાર ,—સાથે૦

મારાં લાડ પાલણુ તમે લાલજી, બીજે નથી આંસુનો લોનાર ;
કે એકે આધાર ,—સાથે૦

કાયા પ્રાણુથકી જો જુદી રહે, તો હું તમથી જુદી પડી છેક ;
જીવું તજી દેક ,—સાથે૦

જો કોઇ જળથી જુદી પાડી માછલી, રાખે દુધમાં કરી વિવેક ;
જીવે પળ એક ,—સાથે૦

તમે સુખના સાગર રહો વેગળા, પછી શું કરું રાજને પાઠ ;
હવેલીના ઠાઠ ,—સાથે૦

મને હીરનાં ચીર ગમે નહીં, મને ન ગમે ઘરેણાંના ઘાટ ;
મટાડો ઉચાટ ,—સાથે૦

હું તો તમને દીઠે થાઉં દેખતી, અણુદિઠે તો આંધળી ભીંત ;
જન્મની એ રીત ,—સાથે૦

મેં તો સ્નેહ તોડ્યો સર્વ લોકથી, બાંધી તમ સંગે પૂરણ પ્રીત ;
ચોરાચું છે ચિત્ત ,—સાથે૦

જમવું જીવન તમથી જુદાં પડી, હોય વિધવિધનાં પકવાન ;
તે વિખનાં નિશાન ,—સાથે૦

કરીએ ભોજન તમ સંગે ભાવથી, હોય કેવળ શાક કે પાન ;
 તે મેવા સમાન,—સાથે૦
 પડશે તડકા તાપ વૈશાખના, તે તો બાણીશ ચંદ્રપ્રકાશ ;
 રહી તમ પાસ,—સાથે૦
 મુજને મેલી બે પંથ પધારશે, આવી મળવાની ધરશે ન આશ ;
 નિશ્ચે પામું નાશ,—સાથે૦
 કરતી વાત ઢળી પડી ધરણીએ, નારી જનકી થૈને નિરાશ ;
 કહે લેતી શ્વાસ,—સાથે૦
 દયા કરી દેવ દલપતરામને, સખી સીતાને દેખી ઉદાસ ;
 જતાં વનવાસ, સાથે રાખ્યાં સ્નેહથી .

ગરબી. ગાવાળીયાની ચાલ.

ભણી નારતણી શોભા, ખડેનો કહી નવ જાય . ટેક.
 ભણ્યો પરાક્રમી સદ્ગુણી રંગી, જોઈને અર્પે પ્રાણ ;
 પિયૂતાણું માન રાખી વધારે, પામે પોતે પણ માન . ભણી૦ ૧
 ઉમળકાથી તે પેળે પિયૂને, આજ્ઞામાં રહે નિત ;
 પુછી સહુલામાં^૧ જુક્તિ બતાવે, મંત્રી ચતુરની રીત . ભણી૦ ૨
 નીચાં ઘરની નિર્લજ નારી, તેવા વળી નર જોઈ ;
 તેવાની સંગત છાંડે ધિક્કારી, છેટે સદા તે રેઈ . ભણી૦ ૩
 હીણિ સ્થિતિમાં ઉછરેલાંને , બોધીને કરતી હિંત ;
 કાઠવમાં પણ નિર્મળ સહોયે, કમળ સરીખું ચિત્ત . ભણી૦ ૪
 પરજનશુ વિચારીને બોલે, લજ્જામાં રહીને જોગ ;
 ગિંચા ઘરનું તોલજ રાખે, સદા વખાણે લોક . ભણી૦ ૫

વધી વઢે નહી મૂરખી પેરે, રોષ ન કહાડે ખહાર ;
 ફટાણાંની તો વાત શી જાણે, લાજ જેનો શણગાર . ભણી૦ ૬
 લોકની લાજે ને ધાકે નહિ પણ, વિવેકે કરતી કામ ;
 પ્રેમ ને નેમ ને સત્યની ખુદ્ધિ, એથી યશસ્વી નામ . ભણી૦ ૭
 સગાં સંબંધી જન જોડે પણ, મર્યાદપણથી વાત ;
 લ'પટ છળમાં નવ લપટાએ, પાકી તે સુઘડ જાત . ભણી૦ ૮
 જ્યારે ત્યારે નવ ફરતી ફરે, પણ ઠરી ખુદ્ધિએ રહોય ;
 ધરતું કામ અટોપી કરીને, નવું વિચારી જોય . ભણી૦ ૯
 બાળક ઉપર લક્ષજ રાખે, વાતમાં આપે શીખ ;
 વાંચે લખે ગણે શીવે ભરે ને, ચીતરે સહુનાં ચિત્ત . ભણી૦ ૧૦
 ધરનાં વડિલોશું હળિમળિયાલે, રાખે સખીશું હેત ;
 ઠાવકી રહીને વિનોદ કરે પણ, દાંત ન કહાડે છેક . ભણી૦ ૧૧
 ધરની ને વરની હૈયામાંની, કહી ન આણે ઓઠ ;
 ભૂત પિતર ને સાધન મંત્રની, સાચી ન માને જોઠ . ભણી૦ ૧૨
 ખંધાઈ જાણે રહે બહુ સાવધ, પોતે ન બંધી થાય ;
 પ્રેમ દયા ને ઉદારતાથી, સંતોષે સોહાય . ભણી૦ ૧૩
 સુંદર રૂપમાં સુંદર ગુણો, મળ્યા વિદ્યાએ જ્યાંહ ;
 સુંદરતાની પસરતી સુગંધી, કરતુરી તે શી ત્યાંહ . ભણી૦ ૧૪
 સૂરજ પેરે તિમિરને કહાડે, બાળે કુવડના ઢંગ ;
 ચંદ્રપેરે આનંદ દે નર્મદ, નારી સુઘડના રંગ . ભણી૦ ૧૫

પ્રભાતિયું.

સાચું એક બ્રહ્મ નામ, અવર સહુ કાચું ;
 ગુણ ગાવા લક્ષિત સજી, નિરલે થઈ નાચું . સાચું૦ ૧

- કોઈ કોઈનું નથીજ, શાનું સગું સાચું ;
 અટપટિ અટપટ દેખિ, કેમ કરી રાચું . સાચું ૨
- ઠામઠામ છે બિગાડ, વિષયીરસ કાલું^૧;
 જૂઠાણું કપટ ભાજિ, કેમ મનડું વાળું . સાચું ૩
- એક લપેટ શેઠ લોક, ભરે નિજ ડાચું ;
 દીન હીન પાળ પ્રભુ, એટલું હું જાચું . સાચું ૪
- ઘટે ઘટે માયા મચી, કીચે ખુણે લાધું^૨;
 નિત્ય સાર દેખું હું જો, સેવું સંત સાધુ . સાચું ૫
- ધ્રુજ મીરાં તુક કબીર, રોહિદાસ દાદુ ;
 પ્રભુલીલા દયા ગાય, નૃસિંહ પ્રદહાદુ . સાચું ૬
- કરે દયાળજી તો, ભક્તિબીજ પામું ;
 સીધ પંથે વેહેલ વળું, મુક્તિધામ સામું . સાચું ૭
- જીવવું છે ચાર દિન, પાપ નહીં ખાંધું ;
 બ્રહ્મનીતિ જીવપ્રીતિ, પ્રેમે સિવિ સાંધું . સાચું ૮

(નર્મકવિતા .)

પતિવિયોગ.

રાગ માઠની ચાલ, તાલ દીપચંદી.

મારા મસ્તકના નાથ , મેલી જાઓ માં મને ,
 હું માગું જોડી હાથ, મેલી જાઓ માં મને ;
 સંચરૂ સ્વામી સાથ, મેલી જાઓ માં મને .

માતતાતનું શું વિચાર્યું, શો તેનો આધાર ;

હાય હાય હું હણાણી, હૈયાના હે હાર .

મેલી જાઓ માં મને ૦

૧ દરિયાને કાંઠે હોય છે તે. ૨ હું 'જહાણને માયાના ઉંડા દરિયામાં કહાં લાધું' કીચે જહાણે જઈ મનમાં ઠરું?

મારા રસિકના મોર, મેલી જાઓ માં મને ,
કેમ થાઓ આમ કઠોર, મેલી જાઓ માં મને ;
હું અખળાનું શું જોર, મેલી જાઓ માં મને .

પુત્ર વિના માત પિતાને, પીડા પ્રાણ અપાર ;
પત્નીને પતિને વિયોગે, આ સંસાર અસાર .

મેલી જાઓ માં મને૦

મારી શોભાના શણગાર, મેલી જાઓ માં મને ,
હોય હું માં દોષ અપાર, મેલી જાઓ માં મને ;
ભૂલી રાખો મારો ભાર, મેલી જાઓ માં મને .

દેવગુરૂ ને પ્રાક્ષણી, સેવાના કરનાર ;
વિદ્યા વિનય વિવેક વિંગેરે, ગુણગણના ભંડાર .

મેલી જાઓ માં મને૦

કહી લીધી લાંબી વાટ, મેલી જાઓ માં મને,
ફાટે છે હૃદયકપાટ, મેલી જાઓ માં મને ;
ટાળો આવી ઉચાટ, મેલી જાઓ માં મને .

કેતાતા કે તું છે માફ, હૃદય પ્રિયા છે એક;
ચતુર શિરોમણિ એ વચનોનો, વિસર્ગ કેમ વિવેક .

મેલી જાઓ માં મને૦

દીઠો શો એવો દોષ, મેલી જાઓ માં મને ,
આપો આવી સંતોષ, મેલી જાઓ માં મને ;
શોભે ન શાણુ રોષ, મેલી જાઓ માં મને .

આ સંસાર અસારથી, શું આવ્યો આજ વિરોગ ;
દાખવવા હુદતા શું, દેવે લીધો ભાગ .

મેલી જાઓ માં મને૦

આવો અલખેલા આપ, મેલી જાઓ માં મને ;
ક્યાં મેલ્યાં તેજપ્રતાપ, મેલી જાઓ માં મને .

ધારો ધનુષને આપ, મેલી જાઓ માં મને .

પ્રાણુ જો રીસાણા હો તો, હે વાલાના વીર ;

હાડ ચામચકી મઢેલું, શા કામનું શરીર .

મેલી જાઓ માં મને૦

કરી કાન્ત કોલકરાર, મેલી જાઓ માં મને ,

હવે હું છું હા તૈયાર, મેલી જાઓ માં મને ;

હાલું છું હારોહાર, મેલી જાઓ માં મને .

(સાવિત્રી નાટક.)

સાતવાર.

રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેજો રે.—એ રાગ.

સખી સાત વારના નામ સંભારો રે, વાંતે સુખમાં તે સર્વથી સારો . ટેક.

રવિવાર સૌ રૂઢો ગણે છે રે, ભાવે પ્રભુની પ્રાર્થના લણે છે રે ;

પ્રભુ રીઝે તો પાપ હણે છે :

સખી૦ ૧

સોમવારે તો સમજણુ લઈએ રે, લલું લલું લણુતર લણુવાને જઈએ રે ;

વાંચી અર્થ વિચારી લઈએ :

સખી૦ ૨

વાર મંગળ મંગળકારી રે, ન લણે તે નાનકડી નઠારી રે ;

ખડુ હેમમાં ખૂડે ખિચારી :

સખી૦ ૩

બુધવારે તો બુદ્ધિ મળે છે રે, લણુવાથી તો ભ્રમણા ટળે છે રે ;

બુદ્ધિ વગરનાં દેખી બળે છે :

સખી૦ ૪

શુક્રવારે શુદ્ધ જ્ઞાન આપે રે, સર્વ મનતાણા સંશય કાપે રે ;

જ્ઞાન પામી એ શુદ્ધને પ્રતાપે :

સખી૦ ૫

શુક્રવારે શીખો સત્ય વાણી રે, જૂઠું કદિએ ન બોલીએ જાણી રે ;

જૂઠું બોલે તો તે પાપી પ્રાણી :

સખી૦ ૬

શનીવારે શરીર શોભાવો રે, શીખી સદ્ગુણુ લાયકી લાવો રે ;

રૂઢો અવસર આવ્યો છે આવો :

સખી૦ ૭

સાતે વાર કહ્યા છે તે સારા રે, નથી તેમાં તો કોઈ નકારા રે;
જશે નરકે નિંદા કરનારા : સખી૦ ૮

શિખામણુ દીધી સમજીને કામે રે, સ્થિર થઈને સુણો શુભ કામે રે;
દીધી દિલ થકી દલપતરામે : સખી૦ ૯

તમે રે નંદણ ગોકુળ સંચરો રે.—એ રાગ.

અખળા અરજ ઉરે ધરજે તમે રે,
રે'જે કંથતણું થઈ ઠાસ જો;
પિયર પનોતાં નહિ થાવું કદી રે,
જો હોય અગણિત સુખની આશ જો : અ૦ ૧

સોમે શાંત હૃદય રાખી રહી રે,
તજવા તનમનના સહુ તાપ જો;
દેહે દુર્ગુણ મેલ બધો હરી રે,
લેજો સુખસંપત સહુ આપ જો : અ૦ ૨

લોમે ભાવ ધરી પતિપદ ભજે રે,
એથી ટળશે સહુનાં દુઃખ જો;
લેશે લાલ અનેક સદાયના રે,
ભવની ભાગી જશે ભુખ જો : અ૦ ૩

બુધે બાળપણું તણ્યો બધું રે,
થઈએ પીઠ પરમ ગુણવાન જો;
કારણ ટેવ પડી ટળતી નથી રે,
બારે બુદ્ધિ સોળમે સાન જો : અ૦ ૪

ગુરૂએ ગુરૂજનની સેવા કરો રે,
હરવા ભવસાગરની ભીડ જો;
અનુભવ હૃદય વિષે કરીએ બધો રે,
નિરખી નયન વડે પરપીડ જો : અ૦ ૫

કવિએ કાર્ય કરેા ઉત્તમ તમે રે,
જેથી યશ જનમાંહી ગવાય જો;
કરીએ પ્રાણપતિને જે ગમે રે,
એ પતિમાં સર્વ સુખ સમાય જો : અ૦ ૬

મંદે મંદપણું નહિ રાખીએ રે,
સંધે રહિએ સહુની સાથ જો;
દુઃખ કદિ નહિ દેવું કોઈને રે,
રીજે જેમ જગતના નાથ જો : અ૦ ૭

રવિએ રેહેવું મર્યાદા વિષે રે,
ચાલી સદાચારને પંથ જો;
દેહે મનવચને ને વાણિએ રે,
રાજી કરિએ નિજના કંથ જો : અ૦ ૮

પ્રમદા જાતિતણી પ્રેમે કરી રે,
તણએ ટેવ સદા દુઃખદેણુ જો;
કેશવ સદાચરણમાં ચાલતાં રે,
કે'વા દેશે કોય ન કે'ણુ જો : અ૦ ૯

(કેશવકૃતિ.)

પંદર તિથિઓ.

“ સખી પડવેના પડીઆ પંથ, નાથજી નાવ્યા રે ”—એ રાગ.

સખી પડવે તે પહેલો દિન, અંતરે આણો રે;
બધું ઈશ્વરને આધીન, જગત આ જાણો રે. ૧

સખી ખીજે ખીજી વાત, સાંભળો શાણી રે;
જો આ ઉપજાવ્યા જાત જાત, પ્રભુએ પ્રાણી રે. ૨

સખી ત્રીજે તું કર તોલ, તેનો તપાસી રે;
કેવો બળીઓ તે સાચું જોલ, એ અવિનાશી રે. ૩

- સખી ચોથે ચિત્ત વિચાર, તું કર તેનો રે ;
કેવો મહિમા અપરંપાર, અકળિત એનો રે . ૪
- સખી પાંચમે પ્રભુનો પાડ , માનજો મનમાં રે ;
જેણે ઝાઝાં બનાવ્યાં ઝાડ, વિધવિધ વનમાં રે . ૫
- સખી છઠ્ઠો છોકરવાદ, છોકજ છાંડો રે ;
પ્રભુના ગુણ આણી યાદ, મનમાં માંડો રે . ૬
- સખી સાતમે સાચો રનેહ, પ્રભુપદ રાખો રે ;
જેણે દીધો અમૂલ્ય આ દેહ, લલપણુ લાખો રે . ૭
- સખી આઠમે કહું આમ, સાંભળો સાચું રે ;
ધન, માલ, ધરા ને ધામ, કામ છે કાચું રે . ૮
- સખી નોમે થવાનું નાશ, જગત આ જાણો રે ;
એક ઇશ્વરનો વિશ્વાસ, અંતરે આણો રે . ૯
- સખી દશમે દેશ વિદેશ, જન સૌ જે છે રે ;
સગાં સર્વે સંબંધી વિશેષ, આપણાં એ છે રે . ૧૦
- સખી અગિયારશે તો એમ, સમજીને સંપો રે ;
કોઈનો દ્વેશ કરીએ કેમ ? ઉપજે અજંપો રે . ૧૧
- સખી બારશે જે જે બોલ, બોલીએ બાઈ રે ;
તેનો પ્રથમ તપાસીએ તોલ, તેમાં ભલાઈ રે . ૧૨
- સખી તેરશે તેનો તપાસ, કેમ ન કરીએ રે ?
આપ્યો ઇશ્વરે બુદ્ધિબળસ, સાર સંધરીએ રે . ૧૩
- સખી ચૌદશે ચતુરાં ચિત્ત, ચેતી વિચરજો રે ;
જેમાં હોય તમારું હિત, કામ તે કરજો રે . ૧૪
- સખી પૂનમે પુન્યને પાપ, ગાંઠે ગણાશે રે ;
હર એમ સમજજો આપ, તો સુખ થાશે રે . ૧૫
- આવે અંધારિયામાં અમાસ, માસને અંતે રે ;
હલપત પ્રભુનો દાસ, વિનવે અત્યંતે રે . ૧૬

કવિએ કાર્ય કરો ઉત્તમ તમે રે,
જેથી યશ જનમાંહી ગવાય જો;
કરીએ પ્રાણપતિને જે ગમે રે,
એ પતિમાં સર્વ સુખ સમાય જો : અં ૬

મંદે મંદપાણું નહિ રાખીએ રે,
સંપે રહિએ સહુની સાથ જો;
દુઃખ કદિ નહિ દેવું કોઈને રે,
રીજે જેમ જગતના નાથ જો : અં ૭

રવિએ રેહેવું મર્યાદા વિષે રે,
ચાલી સદાચારને પંથ જો;
દેહે મનવચને ને વાણિએ રે,
રાજી કરિએ નિજના કંથ જો : અં ૮

પ્રમદા જાતિતાણી પ્રેમે કરી રે,
તણએ ટેવ સદા દુઃખદેણુ જો;
કેશવ સદાચરણમાં ચાલતાં રે,
કે'વા દેશે કોય ન કે'ણુ જો : અં ૯

(કેશવકૃતિ.)

પંદર તિથિઓ.

“ સખી પડવેના પડીઆ પંથ, નાથજી નાવ્યા રે ”—એ રાગ.

સખી પડવે તે પહેલો દિન, અંતરે આણો રે;
બધું ઈશ્વરને આધીન, જગત આ જાણો રે. ૧

સખી ખીજે ખીજી વાત, સાંભળો શાણી રે;
જો આ ઉપજાવ્યા જાત જાત, પ્રભુએ પ્રાણી રે. ૨

સખી ત્રીજે તું કર તોલ, તેનો તપાસી રે;
કેવો બળીઓ તે સાચું જોલ, એ અવિનાશી રે. ૩

- સખી ચોથે ચિત્ત વિચાર, તું કર તેનો રે ;
કેવો મહિમા અપરંપાર, અકળિત એનો રે . ૪
- સખી પાંચમે પ્રભુનો પાડ , માનજો મનમાં રે ;
જેણે આઝાં બનાવ્યાં આડ, વિધવિધ વનમાં રે . ૫
- સખી છઠ્ઠો છોકરવાદ, છેકજ છાંડો રે ;
પ્રભુના ગુણ આણી યાદ, મનમાં માંડો રે . ૬
- સખી સાતમે સાચો સ્નેહ, પ્રભુપદ રાખો રે ;
જેણે દીધો અમૂલ્ય આ દેહ, ભલપણ ભાખો રે . ૭
- સખી આઠમે કહું આમ, સાંભળો સાચું રે ;
ધન, માલ, ધરા ને ધામ, કામ છે કાચું રે . ૮
- સખી નોમે થવાતું નાશ, જગત આ જાણો રે ;
એક ઇશ્વરનો વિશ્વાસ, અંતરે આણો રે . ૯
- સખી દશમે દેશ વિદેશ, જન સૌ જે છે રે ;
સગાં સર્વે સંબંધી વિશેષ, આપણાં એ છે રે . ૧૦
- સખી અગિયારશે તો, એમ સમજીને સંપો રે ;
કોઈના દેશ કરીએ કેમ ? ઉપજે અજંપો રે . ૧૧
- સખી બારશે જે જે જોલ, જોલીએ ખાઈ રે ;
તેનો પ્રથમ તપાસીએ તોલ, તેમાં ભલાઈ રે . ૧૨
- સખી તેરશે તેનો તપાસ, કેમ ન કરીએ રે ?
આખો ઇશ્વરે બુદ્ધિબળસ, સાર સંઘરીએ રે . ૧૩
- સખી ચૌદશે ચતુરાં ચિત્ત, ચેતી વિચરજો રે ;
જેમાં હોય તમારું હિત, કામ તે કરજો રે . ૧૪
- સખી પૂનમે પુન્યને પાપ, ગાંઠે ગણાશે રે ;
ઉર એમ સમજજો આપ, તો સુખ થાશે રે . ૧૫
- આવે અંધારિયામાં અમાસ, માસને અંતે રે ;
દલપત પ્રભુનો દાસ, વિનવે અત્યંતે રે . ૧૬

પંદરતીથિ.

રઘુપતિ રામ રૂદ્રમાં રહેજો રે.—એ રાગ.

સખિ ! પડવે પરસ્પર મળીએ રે, પ્રભુખ્યાતિ હેતે ઉચરીએ રે ;
સૃષ્ટિકર્તાને ખેલો સમરીએ રે, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે .

હૃદયે હૃદયાધીશ રાખો : મુખેં

સખિ ! બીજે બળવંત બેલી રે, નીતિશાસ્ત્રની કરીએ કેલી રે ;
થાય સુખસંપત્તિની રેલી, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે .

હૃદયે હૃદયાધીશ રાખો : મુખેં

સખિ ! ત્રીજે તરકટ કુડાં રે, તજીને કરીએ મન રૂડાં રે ;
આદરીએ કૃત્યો રૂડાં, મુખેથી નામ શ્રી હરિલાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! ચોથે ચતુર્ભુજ ચાહીએ રે, હેતે ગુણ પ્રભુના ગાઈએ રે ;
જેથી આનંદ ઉદ્ધિ નહાઈએ, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! પાંચમે પ્રભુપદ પામે રે, કોઈ સત્ત્વ માર્ગ ગ્રહી કામે રે ;
હયાં ધર્મ પાળી પહોંચે ધામે, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! છઠ્ઠે છ શત્રુ જીતી રે, પતિ-સેવન પ્રભુમાં પ્રતીતિ રે ;
રાખી રામસ્મરણમાં પ્રીતિ, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! સાતમે સંપીને ચાલો રે, વ્રત નિયમ ધર્મનાં પાળો રે ;
પ્રભુ તોડે જંજાળની જાળો, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ આઠમે અવિનાશી રે, સદ્વૃત્તિ સુશીલતા રાખી રે ;
ચોળખવો સુલકિત દાખી, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! નવમે નટવર નમીએ રે, નરમાશથી પ્રિયને ગમીએ રે ;
શમં હમ નિયમે મન દમીએ, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! દશમે દશ અવતારી રે, જેણે લીલા બધે વિસ્તારી રે ;
એવા લજીએ શ્રી નાથમુરારી, મુખેથી નામે શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! અગીઆરસ અજવાળી રે, ગાએ ગરબી ગોરી રસવાળી ;
તાળી પાડી લળી લટકાળી, મુખેથી નામ શ્રીહરિ લાખો રે. હૃદયેં

સખિ ! ખારસે બળવંત બેલી રે, જેનો તેને ઉતરવી સ્હેલી રે ;
 ભવસરિતા મુક પાર બેલી, મુખેથી નામ શ્રીહરિ ભાખો રે . હૃદયે ૦
 સખિ તેરસે ત્રૈલોક્યસ્વામી રે, જેનો પાર શ્રુતિ નથી પામી રે ;
 બળે તેને ચરણ શિર નામી, મુખેથી નામ શ્રીહરિ ભાખો રે . હૃદયે ૦
 સખિ ! ચૌદસે ચૌદ ભુવનમાં રે, જડ ચેતન વન ને ગગનમાં રે ;
 જે છે પ્રસરી રહ્યો સૌના મનમાં, મુખેથી નામે શ્રીહરિ ભાખો રે . હૃદયે ૦
 સખિ ! પુનમે પૂર્ણ કળાનો રે, વિધુ વિકસી રહ્યો તે ભાખો રે ;
 વન્દી તાપ ત્રિવિધના ટાળો, મુખેથી નામ શ્રીહરિ ભાખો રે . હૃદયે ૦
 સખિ ! આવે અમાસ અધારી રે, સુખ દુઃખની ગતિ અતિ ન્યારી રે ;
 જાણો ગાઓ ગીતિ ગિરિધારી મુખેથી નામ શ્રીહરિ ભાખો રે .
 હૃદયે હૃદયાધીશ રાખો .

તળે તમે કેફ કરમ કરવું. — એ રાગ.

બોલો ખાર માસ હવે બાઈ, ગણો ગુણ ઈશ્વરના ગાઈ ; બોલો ૦ ટેક.
 રે કારતકે વરસ નવું કહીએ, રાજ રાજ અંતરમાં રહીએ ;
 ચિત્તે સાફ સર્વ તણું ચહીએ : બોલો ૦ ૧
 રે માગશરે મનમાં તમે રાચો, શિયાળાનો માસ બીજે સાચો ;
 કાયા ધ્રુજવામાં નથી કાચો : બોલો ૦ ૨
 પોષે પ્રભુને ભજને પ્રીતે, વળી ચતુરાઈ ધરો ચિત્તે ;
 રહો સુખી સર્વે રૂડી રીતે : બોલો ૦ ૩
 રે માહેશીખ માની લેજે મનમાં, જરૂર તમે જશ પામશે જનમાં ;
 તથા સુખ ઉપજશે તનમાં : બોલો ૦ ૪
 ફાગણમાં ફુલ ફુલ્યાં ભાળો, આંચો હવે આજથી ઉઠાળો ;
 તપે તાપ છત્રી વડે ટાળો : બોલો ૦ ૫
 રે ચૈતરે ચેતો તમે ચિત્તે, નમો પરમેશ્વરને નિત્યે ;
 કરો પરમાર્થ પુરી પ્રીતે ; બોલો ૦ ૬

રે વૈશાખે વાવલિયા વાશે , વળી આઝી કેરીઓ વેડાશે ;
વંટોળીઆ વનમાં દેખાશે : જોલો ૭

રે જેઠે તો જાંબુડીઓ પાકી , દાડમને દ્રાક્ષમાં શી ખાકી રે ;
તેને લોકો લેછે તાકી તાકી : જોલો ૮

રે અષાઢે તો ચોમાસું આવ્યું , ગરૂડાટે બ્રહ્માંડ ગરજાવ્યું ;
ખીછાનું લીકું લોંચ ખીછાવ્યું : જોલો ૯

રે શ્રાવણ તો સષ્ટિ શોભાવે, મેળામાં મન જવા લલચાવે ;
ઘણા લોકો ગાડીઓ દોડાવે : જોલો ૧૦

ભાદરવો ભદ્રી પેરે ગાજે , છતે નવા છોડ ઘણા છાજે ;
કર્યા પ્રભુએ આપણે કાજે : જોલો ૧૧

આસોમાં દશરા દીવાળી , ભદ્રી ભદ્રી સૌ કહેછે ભાળી ;
ગાઓ રૂડાં ગીત પાડો તાળી : જોલો ૧૨

ખારે માસે વર્ષ થયું પુરું , એમાં નથી કાંઈએ અધુરું ;
ભાસે સુખદુઃખથી ભલું બુરું : જોલો ૧૩

ત્રીજે વર્ષ માસ અધિક આવે, શાણા તેનું કારણ સમજાવે ;
ભક્તિ ભલો દલપતને ભાવે : જોલો ૧૪

ગરબો.

સખી જગત્માં જન્મીને શું રજ્યાં જો ;
દુઃખ વેઠીએ પણ કરમ કુડાં ના ટળ્યાં જો . સખી ૧

ઘડીએ ઘડીએ આપણ વેણ જૂઠાં જોલીએ જો ;
પાપ પુણ્ય શું તે મનમાં નહિ તોળીએ જો . સખી ૨

નિંદા લોકની કરતાં નવ લાજીએ જો ;
કરતાં વાત માંહોમાંહે વઢી ખાઝીએ જો . સખી ૩

આપણુ છોકરાંને સુખોધ શું આપીએ જો ;
 આપણુ પતિને તો અધિક સંતાપીએ જો . સખી૦ ૪
 ધણી વેણ કહે તે આપણુ નથી પાળતાં જો ;
 દોષ આપણા પણુ આપણુ નથી ભાળતાં જો . સખી૦ ૫
 નથી સદ્ગુણો જોધ કાને સાંભળ્યો જો ;
 મનમાંથી હજી ક્રોધ તો નથી ટળ્યો જો . સખી૦ ૬
 કદી ધંશ્વરનું નામ નથી જોલતાં જો ;
 નૃસિંહ સદ્ગુણ જી ન હૃદય જોલતાં જો . સખી૦ ૭
 (નૃસિંહાચાર્ય).

ગરબી.

બહેની ભણવા ઉપર પ્રીત , નિત નવી રાખો રે ;
 તજી દઈ નરસી રીત , નીતિરસ ચાખો રે . ૧
 રૂડું ભણવાથી થાય , તે ન ગણાયે રે ;
 તન મન દુઃખડાં જાય , સુખ જણાયે રે . ૨
 પુત્રિ વધૂ^૧ ને માત, એના ધરમો રે ;
 સહિયર તણા સહુ સાથ , જણો મરમો રે . ૩
 ઘરનો ઉપાડો ભાર , જુગતી ચલાવી રે ;
 વણસાડો ન લગાર , ઘરદાઝ લાવી રે . ૪
 મળિ જોડાં જો ચાર , મરમ ન કહાડો રે ;
 સંગત પિયુની સાર , તેથી લાડો રે . ૫
 ભૂત ભમાડા બહેમ , કહાડી નાખો રે ;
 નરસાં ઉપર રહેમ , કદિ ના રાખો રે . ૬

૧ વંદુ. (પુત્રિ અવસ્થામાં-વધૂ અવસ્થામાં-છોકરાંની માતાની અવસ્થામાં પાળવાના ધર્મ.)

રે વૈશાખે વાવલિયા વાશે , વળી ઝાઝી કેરીઓ વેડાશે ;
વંટોળીઆ વનમાં દેખાશે : બોલો ૦ ૭

રે જેઠે તો જા'બુડીઓ પાકી , દાડમને દ્રાક્ષમાં શી ખાકી રે ;
તેને લોકો લેછે તાકી તાકી : બોલો ૦ ૮

રે અષાઢે તો ચોમાસુ' આંબુ' , ગડૂડાટે પ્રહાંડ ગરજાંબુ' ;
ખીછાનુ' લીકુ' લોંચ ખીછાંબુ' : બોલો ૦ ૯

રે શ્રાવણુ તો સષ્ટિ શોભાવે, મેળામાં મન જવા લલચાવે ;
ઘણા લોકો ગાડીઓ દોડાવે : બોલો ૦ ૧૦

ભાદરવો ભલી પેરે ગાજે , છતે નવા છોડ ઘણા છાજે ;
કર્યા પ્રભુએ આપણે કાજે : બોલો ૦ ૧૧

આસોમાં દશરા દીવાળી , ભલી ભલી સૌ કહેછે ભાળી ;
ગાઓ રૂડાં ગીત પાડો તાળી : બોલો ૦ ૧૨

ખારે માસે વર્ષ થયું પુરું , એમાં નથી કાંઈએ અધુરું ;
ભાસે સુખદુઃખથી ભલું ખુરું : બોલો ૦ ૧૩

ત્રીજે વર્ષ માસ અધિક આવે, શાણા તેનું કારણ સમજાવે ;
ભકિત ભલી દલપતને ભાવે : બોલો ૦ ૧૪

ગરબો.

સખી જગતમાં જન્મીને શું રખ્યાં જો ;
દુઃખ વેઠીએ પણ કરમ કુડાં ના ટખ્યાં જો . સખી ૦ ૧

ઘડીએ ઘડીએ આપણુ વેણુ જૂઠાં ખોલીએ જો ;
પાપ પુણ્ય શું તે મનમાં નહિ તોળીએ જો . સખી ૦ ૨

નિંદા લોકની કરતાં નવ લાજીએ જો ;
કરતાં વાત માંહોમાંહે વઢી ખાઝીએ જો . સખી ૦ ૩

સાડીની શોભા સાચી ટકે છે ;

જૂઠી આ લૂગડાં જવેરની રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૨

સાડી રૂડી ઘટ હીરે ઘણે છે ;

ભારે વજનમાં શેરની^૧ રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૩

સાડીની થંડક સુધારે સરીખી ;

નહીંજ લાલ્ય કંઈ ઝેરનો રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૪

સાડી શીતળથી આંખો મિચાએ ;

કહું શી વાત હું લહેરની રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૫

સાડી તે સાડું નરસું સૂઝાડે ;

વિના તે વાત અંધેરની રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૬

એ સાડીનું મૂલ ન થાએ ;

ખડેરે ખસે વાત વેરની રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૭

નીતિની સાડી આપે વરોને^૨ ;

ખડેરી પાલવ^૪ અંખેરની રે : ખડેનીં ખડેરનીં ૮

(નર્મકવિતા.)

કલ્યાણની ધૂનમાં.

શાણી શ્યામાની બલિહારી !

સેવા ધરીને વશ કરનારી !

શાણીં

સુસુ સુલક્ષણી રસિક નારી ,

અગલે ડગલે રહાતી રહાતી .

શાણીં

પ્રિયજનમય જીવન ધરનારી ,

રનેહ યજ્ઞમાં લોગ થનારી .

શાણીં

(લલિત.)

૧ ઘટે છે તો પણ પેરવામાં એક શેરની એટલે હલકી. ૨ અમૃત.
૩ વરવાનો. ૪ પાલવ અંખેર એટલે જે જોઈશે તે મળશે.

- પિયર સાસર વાસ , સંપે કરજે રે ;
 પસરે કીર્તિ સુવાસ , સરસે ગરજે રે . ૭
 જો ભુલવે દુરીજન , કાન ન દેજે રે ;
 પ્રભુભય ધારી મન , ધરમે રહેજે રે . ૮
 સ્વાર્થ કરવા કાજ , નવ ગભરાશે રે ;
 રસ્તો રાખી લાજ , લેજે ખાસો રે . ૯
 રસિક બની ચતુરાર્થ , ધરમાં રમજે રે ;
 વિદ્યાથી ન ધરાર્થ , રસ ખુબ જમજે રે . ૧૦
 પામે જો વિરામ , ધર કામોથી રે ;
 ગાઓ શ્રીપ્રભુ રામ , ડાહ્યે મહાંથી રે . ૧૧
 ચમત્કાર સહુ સાર , આ સંસારે રે ;
 જાણો વિશ્વાધાર , જ્ઞાન વિચારે રે . ૧૨
 ફરિ ફરિ કહું છું ખડેન , વિદ્યા ભણુજે રે ;
 લાજ વધારી એન^૧ , લાલો ગણુજે રે . ૧૩
 વિદ્યાથી સંતોષ , છે વળિ ન્યારો રે ;
 બહુ સમશે સહુ રોષ , સાચું ધારો રે . ૧૪
 વિદ્યાથી લઈ જ્ઞાન , ભવના પાશે રે ;
 ઝટ તોડી સહુમાન^૨ , સ્વર્ગે જાશે રે . ૧૫

(નર્મકવિતા.)

ગરબી.

ખેરની ખેરની ખેરની રે ;
 ખેરની નીતિની સાડી ખેરની . ટેક.

ખરા કસબને ખરા કસબની^૩ ;
 ભાતો ખિલી અખખેરની રે : ખેરની૦ ખેરની૦ ૧.

આળા, યુવતિ, પ્રાઢા વગેરે સર્વને સરખાં ઉપયોગી પુસ્તકો.

નીતિ વાંચન વાંચીને, સ્ત્રી મન નિર્મળ થાય ;
બુદ્ધિ વિકાસ બહોળો થઈ, કુટુંબ કલહ સૌ જાય .

મે. પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શનના ડીરેક્ટર સાહેબે મુંબઈ ઇલાકામાં પ્રાથમિક કન્યા-શાળા માટે ઇનામ તેમજ લાઈબ્રેરી માટે મંજૂર કરેલું, તથા શ્રીમંત વડોદરા સર-કારનાં કેળવણી ખાતાંએ શાળા લાઈબ્રેરી તથા શાળાઓમાં ઇનામ ખાતે મંજૂર કરેલું, તથા અનેક વિકાસ અને નામીયાં અગ્રેજી ગુજરાતી પત્રોએ ઉચ્ચ અભિપ્રાય આપેલું.—

સૌ ભા ગ્ય શિ ક્ષા ણિધ.

‘સૌભાગ્ય-શિક્ષાણિધ’ પુસ્તકમાં આવતા વિષયોની સંક્ષિપ્ત નોંધ.

પ્રકરણ ૧ ભુ—‘સ્ત્રીની ઐશ્વર્યતા’ પ્રકરણ ૨ ભુ—પુત્રીપર રાખવો જોઈતો પ્રેમ અને તેઓને કંઈ કેળવણી સુખરૂપ થાય. ’ પ્રકરણ ૩ ભુ—‘પતિની પત્ની પ્રત્યે ફરજ.’ પ્રકરણ ૪ ભુ—‘બાળલગ્નથી નીપજતાં બોટાં પરિણામ.’ પ્રકરણ ૫ ભુ—‘કન્યાવિક્રયથી થતું પાપ.’ પ્રકરણ ૬ ભુ—લગ્નની ઉત્તમ સ્થિતિ. ’ પ્રકરણ ૭ ભુ—સાસરિયાંએ વહુતરફ રાખવું જોઈતું ઉમદા વર્તન. ’ પ્રકરણ ૮ ભુ—‘કાન્તા’ સાસુ—નણુંદથી સત્તાવાતી એક બાળાની બોધદાયક વાર્તા. પ્રકરણ ૯ ભુ—તરૂણીઓની સાસરે કેવી શરૂઆત સુખરૂપ થાય. ’ પ્રકરણ ૧૦ ભુ—તરૂણીઓએ સાસરિયાં તરફ રાખવું જોઈતું ઉમદા વર્તન. ’ પ્રકરણ ૧૧ ભુ—‘પિયર પ્રત્યે રાખવો જોઈતો ઉચ્ચ ભાવ. ’ પ્રકરણ ૧૨ ભુ—‘સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીનું ખરું તપ અને વ્રત શું છે? પ્રકરણ ૧૩ ભુ—તરૂણીઓની જીરમાન છોકરાં પ્રત્યેની ફરજ. ’ પ્રકરણ ૧૪ ભુ—‘પુષ્પા’ (સાવટી માતાની સત્તા તળે સંકટ વેઠતી એક સુકુમાર પ્રકરણ ૧૫ ભુ—‘તરૂણીઓની આકર પ્રત્યે શુભિયલ બાળાનું વાર્તારૂપે વર્ણન. પ્રકરણ ૧૬ ભુ—‘તરૂણીઓમાં વધતાં જતાં વ્યસન ની વર્તણૂક કેવી જોઈએ. ’ પ્રકરણ ૧૬ ભુ—‘તરૂણીઓએ રખડવાથી અને તેથી ભોગવવી પડતી પરાધીનતા. ’ પ્રકરણ ૧૭ ભુ—‘નાપસંદ કરવા થતા ગેરફાયદા તથા મર્યાદા કેમ જાળવવી. ’ પ્રકરણ ૧૮ ભુ—‘જોવા આવો. ’ પ્રકરણ ૧૯ ભુ—‘સત્તારીઓની સલાથી મળતા લાભો. ’ પ્રકરણ ૨૦ ભુ—‘સારી-નહારી સોખત, તેની અસર અને પરિણામ. ’ પ્રકરણ ૨૧ ભુ—‘પરોણા તરૂણીઓએ શું વાંચવું, વાંચનની મનપર થતી અસર. ’ પ્રકરણ ૨૨ ભુ—‘પરોણા તરૂણીઓએ શું વાંચવું, વાંચનની મનપર થતી અસર. ’ પ્રકરણ ૨૩ ભુ—‘સ્વચ્છતા અથવા સુધડતાના ફાયદા. ’ પ્રકરણ ૨૪ ભુ—સંકાર. ’ પ્રકરણ ૨૫ ભુ—સ્વચ્છતા અથવા સુધડતાના ફાયદા. ’

આશાની ધૂનમાં.

ધન્ય ધન્ય અવતાર જગતમાં ,	
ગુણીયલ જેને નાર ;	ધ્રુવ .
રસસુનાં જનને રસ ઘેલી ,	
રામ રસિક કરનાર—	જગતમાં ૦ ૧
દિલ દુભાયલનાં દુઃખડાં જે ,	
હસમુખી એ હરનાર—	જગતમાં ૦ ૨
મંગળમૂર્તિ મનોહર રમણી ,	
હર્ષ ઉરે ભરનાર—	જગતમાં ૦ ૩
	(લલિત.)

૨૧૭૫૫

(ઉપરનું પુસ્તક ખરીદનારને નીચેનું પુસ્તક 'લેટ' દાખલ મળશે)
નારીઓનું નિત્ય વાંચન.

સ્ત્રીઓની સાંસારિક, માનસિક, નૈતિક, ધાર્મિક અને શારીરિક ઉન્નત કરવાનોજ આ લઘુ પુસ્તકનો મહાન્ હેતુ છે. ઘેર ઘેર સુલક્ષણી સુતાઓ, ભાવયુક્ત ભગિનીઓ, પવિત્ર અને પ્રેમાળ પત્નીઓ વિવેકી વધૂઓ, ગુણુવાન ગૃહિણીઓ અને અને સુશીલ સ્ત્રીઓ થવા સાથે તેઓમાં સારા વિચાર-ઉત્તમ બુદ્ધિનો વિકાસ કરે એવી ઢબથી આ લઘુ પુસ્તક લખાયું છે. જેઓ ઘરની દરેક વચની સ્ત્રીઓને નીતિ, ધર્મ તથા ગૃહ અને સંસાર બહેવારનું પૂર્ણ જ્ઞાન આપવા ઇચ્છતા હોય તેવા દરેક સભ્યને સ્ત્રીઓના નિત્યના વાંચન તરીકે આ પુસ્તકને ઘરમાં રાખવાની આવશ્યકતા છે.

કિંમત—આના અઢી, પોસ્ટેજ બુદ્ધુ.

પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું,
 કર્તા—નટવરલાલ, કે. ટાઇપિસ્ટ.

બુનાગઢ (કહિયાવાડ).

આરોગ્ય જળવવા રાખવી જોઈતી ખાસ સંભાળ, ખોટી શરમના ગેરફાયદા. ' પ્રકરણ ૨૫ મું—' અટકાવ (રજોદર્શન) આ પ્રકરણમાં ઉપયોગી વિષય સ્ત્રીહિતાર્થે મહાન વૈદ્યક ગ્રંથોને આધારે લખવામાં આવ્યો છે. ' પ્રકરણ ૨૬ મું—' પતિને વશ કરવાની વિદ્યા. ' પ્રકરણ ૨૭ મું—' પતિની પતિપ્રત્યે ફરજ, ' પતિનું ધર્મ. પ્રકરણ ૨૮ મું—સપ્તપદી ' આ પ્રકરણમાં ચોરીમાં ફેરા ફરતાં કન્યા તમ્મથી બોલાતી પ્રતિજ્ઞાઓ લખવામાં આવી છે. પ્રકરણ ૨૯ મું—સુનન્દા (પતિને ખરે વખતે મદદ કરતી સતીનું વાર્તારૂપે વિવેચન) પ્રકરણ ૩૦ મું—' તરણીઓની પરપુરૂષ પ્રત્યે વર્તાણુક કેવી જોઈએ ? શ્રેષ્ઠ શાથી થવાય ?—પ્રકરણ ૩૧ મું.

તરણીઓએ પાકશાસ્ત્રમાં પ્રવીણ થવાની જરૂર. ' તેપર દેવું જોઈતું ' ધ્યાન અને ખોરાક માટે રાખવી જોઈતી સંભાળ. પ્રકરણ ૩૨ મું—આહારવિહારમાં નિયમિતપણું જળવવાની જરૂર. પ્રકરણ ૩૩ મું—તરણીઓએ ઉઘમી થવાથી થતો લાભ, આળસુ થવાથી થતો ગેરલાભ, અવકાશને વખતે શું કરવું જોઈએ. પ્રકરણ ૩૪ મું—તરણીઓએ રાખવી જોઈતી ઉમદા ગૃહ વ્યવસ્થા. પ્રકરણ ૩૫ મું—તરણીઓએ કરકસરથી રહેવાથી થતો લાભ. દેખાદેખીથી દૂર રહેવું. સંતોષ એજ ખરું સુખ. પ્રકરણ ૩૬ મું—'નર્મદા (અયોગ્ય રીતે ખર્ચ કરનારી સ્ત્રીને પાછળથી થતા નુકશાનનું વાર્તારૂપે વર્ણન), પ્રકરણ ૩૭ મું—તરણીઓએ સવારમાં વહેલાં ઉઠવાથી થતા લાભ. પ્રકરણ ૩૮ મું—અનુકંપા (દયા) પરોપકાર કરવો એજ પુણ્ય. પ્રકરણ ૩૯ મું—કુસુમ (પતિમાંજ તક્ષીન થયેલી પત્ની બ્રાહ્મણ પર્વત પતિને કેવા શુદ્ધ પ્રેમથી ચહાય છે તેનું વાર્તારૂપે અતિબોધક વર્ણન). પ્રકરણ ૪૦ મું—નારી નિત્ય પાઠ ૧ લો આ પ્રકરણમાં સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીઓએ હમેશાં ધ્યાનમાં રાખવા જેવી અનેક ઉપયોગી બાબતો લખવામાં આવી છે. પ્રકરણ ૪૧ મું—નારી નિત્ય પાઠ ૨ જો—આ પ્રકરણમાં સ્ત્રીઓએ જીવનકાળે કરવા જેવો સ્વામી સ્તુતિનો સમાવેશ કરેલો છે. પ્રકરણ ૪૨ મું—સુલક્ષણા '--(એક પતિ પ્રેમી બાળાની પતિ વિયોગે થયેલી સ્થિતિનું વાર્તારૂપે બોધદાયક ચરિત્ર). આ મુખ્ય વિષયો ઉપરાંત અનેક નાની નાની સ્ત્રી ઉપયોગી બોધક બાબતોનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ થઈ જાય છે. જેઓ પૌતાની સ્ત્રીઓને પુત્રીઓને, ભગિનીઓને પવિત્ર, સુશીલ, શ્રેષ્ઠ, કર્તવ્યપરાયણ જોવા ઇચ્છતા હોય સંસારનું સર્વોત્તમ સુખ સ્ત્રી જાતિ-તેમનો ઉદય ચહાતાં હોય, સંસાર ઉચ્ચ અને સુખ-પૂર્ણ જોવાનો શુભ હેતુ ધરાવતા હોય, સ્ત્રીઓને નીતિનું, ધર સંસાર ચલાવવાની રીતિનું અને બચ્ચાંઓને કૃપાવર્ણી આપવાનું પૂર્ણ જ્ઞાન આપવા ઇચ્છતા હોય, તેવા દરેક સંજોગને આ પુસ્તક ધરમાં રાખવાની આવશ્યકતા છે. કિંમત—રૂા. ૧ા પોસ્ટેજ જુદું.

